

Luonnonmukainen tuotanto 1

Yleiset ja kasvintuotannon ehdot

Eviran ohje 18219/7

Luonnonmukainen tuotanto 1

Yleiset ja kasvintuotannon ehdot

7. painos

2018

Eviran ohje [18219/7](#)
Käyttöönotto: 26.6.2018

Luomuvalvonta

Hyväksyjä Jaostopäällikkö Beata Meinander

Esittelijä Ylitarkastaja Sampsa Heinonen
Esittelijä kappale 21 Lakimies Pauliina Peltö-Piri

Jakelu: Julkaisu on saatavilla Eviran internetsivuilta osoitteesta www.evira.fi
Painettua julkaisua voi kysyä Eviran [luomuvalvonnasta](#) puh 029 530 0400.

Lukijalle

Valvonta kuuluu olennaisena osana luomutuotantoon. Valvonnan tarkoituksena on luoda ja lisätä kuluttajien luottamusta luonnonmukaista tuotantoa kohtaan. Valvonta takaa myös reilun kilpailun edellytykset luomutilojen välille, kun kaikki noudattavat samoja sääntöjä. Luonnonmukaisessa tuotannossa olevat tilat tarkastetaan vuosittain.

”Luonnonmukainen tuotanto 1 – Yleiset ja kasvintuotannon ehdot” sisältää kaikkia alkutuotannon tuotantosuuntia koskevia vähimmäisvaatimuksia sekä luonnonmukaisen kasvintuotannon ehdot. Tähän ohjeeseen on päivitetty vuosina 2017 - 2018 tulleita muutoksia. [Muutetut kohdat ohjeen edelliseen eli 6. painokseen \(Eviran ohje 18219/5, 1.4.2017\) tunnistaa sinisestä tekstistä.](#)

Eviran internetsivuille (www.evira.fi > Yhteiset > Luomu > Luomun lomakkeet ja ohjeet) on koottu tärkeimmät luonnonmukaisessa tuotannossa tarvittavat lomakkeet. Lomakkeet on laadittu helpottamaan viljelyn dokumentointia, mutta dokumentoinnin voi hoitaa myös muilla tavoilla. Esimerkiksi soveltuvia tietokoneohjelmia voidaan käyttää, kunhan kaikki vaaditut asiat on kirjattu ylös.

Tuotantoehdoissa mahdollisesti havaittavista epäselvyyksistä voi ilmoittaa Elintarviketurvallisuusviraston Luomuvallontaan osoitteella Mustialankatu 3, 00790 Helsinki, sähköpostiosoitteella info@evira.fi tai puhelimitse.

Elintarviketurvallisuusvirasto Evira

Tässä ohjeessa ovat luonnonmukaista tuotantoa koskevat yleiset ja kasvintuotannon ehdot. Yleiset ehdot koskevat kaikkia luonnonmukaisen tuotannon tuotantosuuntia. Muita tuotantosuuntia koskevat erityisohjeet on julkaistu omissa ohjeissaan. Kaikki ohjeet on julkaistu Elintarviketurvallisuusvirasto Eviran internetsivuilla www.evira.fi.

Viranomaisen toiminnan tulee perustua laissa olevaan toimivaltaan ja viranomais-toiminnassa tulee tarkoin noudattaa lakia. Viranomaisohjeet eivät ole oikeudellisesti luonteeltaan muita viranomaisia tai toimijoita sitovia. Viime kädessä lainsäädännön soveltamista koskevat kysymykset ratkaisee tuomioistuin.

Tässä ohjeessa on sekä lainauksia lainsäädännöstä että tulkintoja lainsäädännön soveltamisesta. *Tulkinnat on erotettu kursiivilla.* Ohjeessa esitetyt tulkinnat ovat Eviran näkemyksiä siitä, miten lainsäädäntöä tulisi soveltaa.

Nämä luonnonmukaisen tuotannon ohjeet noudattavat neuvoston asetuksen (EY) 834/2007 ja komission asetuksen (EY) 889/2008 vähimmäisvaatimuksia ja niitä on noudatettava kaikilla luomuvallontaan kuuluvilla peltolohkoilla riippumatta siitä onko tilalla ympäristötuen erityistukeen kuuluva korvaussopimus.

[Tässä oppaassa mainittujen tuotantoehtojes lisäksi toimijan tulee noudattaa muussa lainsäädännössä asetettuja ehtoja.](#)

Sisällysluettelo

LUKIJALLE	3
SISÄLLYSLUETTELO	4
1 SOVELLETTAVAT SÄÄDÖKSET.....	6
2 MÄÄRITELMÄT.....	7
3 VALVONTAJÄRJESTELMÄÄN.....	9
ILMOITTAUTUMINEN	9
3.1 Valvontajärjestelmään ilmoittautuminen.....	9
3.2 Ensimmäinen tarkastus eli alkutarkastus	10
3.3 Valvontajärjestelmään liittäminen ja rekisteröinti.....	11
4 TUOTANTOYKSIKÖN/TILAN MÄÄRITTELY	12
5 SUUNNITELMAT.....	13
5.1 Luomusuunnitelma.....	13
5.2 Vuosittainen tuotantosuunnitelma	14
6 TUOTANTOTARKASTUKSET	15
6.1 Luomutodistus eli asiakirjaselvitys	15
7 TOIMENPITEET JA SEURAAMUKSET	17
7.1 Muutoksenhaku.....	17
8 MUUTOKSET TILAN TOIMINNASSA TAI OLOSUHTEISSA.....	18
8.1 Tuotantosuunnan liittäminen tai vaihtaminen	18
8.2 Muut muutokset	18
8.3 Valvonnasta eroaminen	18
9 MUUNTOGEENISTEN ORGANISMIIEN (GMO) KIELTO.....	19
10 TUOTTEIDEN VARASTOINTI, KAUPPAKUNNOSTUS JA JALOSTUS	20
10.1 Tuotteiden kauppakunnostus ja vähäinen käsittely	21
10.2 Alhaisen jalostusasteen valmistustoiminta	21
10.3 Luomutuotteiden käsittely luomutuotantoyksikön ulkopuolella	21
10.3.1 Alihankintamenettely (rahtityö).....	22
10.3.2 Alihankintamenettelyn soveltaminen tuotteiden valmistamiseen.....	22
10.3.3 Alihankintayritys luomuvalvontaan kuuluvana toimijana.....	23
10.4 Tavanomaisten tuotteiden varastointi ja käsittely luomutuotantoyksikössä.....	23
10.5 Rahtikuivaus tai varastointi toisen osapuolen lukuun.....	23
11 TUOTTEIDEN MERKITSEMINEN LUOMUTUOTETUIKSI	24
11.1 Pakolliset pakkausmerkinnät.....	24
11.2 Vapaaehtoiset merkinnät	26
11.3 Tuotteet, joiden osalta epäillään, että ne eivät täytä luomuvaatimuksia.....	26
12 TUOTTEIDEN VASTAANOTTO JA KULJETUS	27
12.1 Tuotteiden kuljetus suljetuissa pakkauksissa.....	27
12.2 Tuotteiden kuljetus sulkemattomissa tuissa pakkauksissa tai säiliöissä	27
12.3 Luomutuotteiden keräily ja kuljetus valmistusyksiköihin.....	28
13 MUISTIINPANOT.....	29
13.1 Varastokirjanpito	29
13.2 Kasvulohkokohtaiset muistiinpanot	30
14 SIIRTYMÄVAIHE	31
14.1 Siirtymävaiheen määräytyminen	31
14.2 Siirtymävaiheen lyhentäminen tai pidentäminen	32
15 MAAN HOITO JA VILJELYKIERTO	33
15.1 Eviran tulkinta viljelykierrosta	33
15.2 Eviran tulkinta siirrostaan käytöstä.....	34
16 LANNOITUS	35

16.1 Täydennyslannoitus	35
16.2 Lannan käsittely ja käyttö.....	36
16.3 Luomulannoiteluettelo.....	36
17 KASVINSUOJELU	37
17.1 Kasvintuotannossa käytettävät puhdistus- ja desinfiointiaineet	38
17.2 Kasvintuotannossa sallitut perusaineet.....	38
18 RINNAKKAISVIJELY.....	39
18.1 Rinnakkaisviljely luomuyksikön sisällä	39
18.2 Rinnakkaisviljely luonnonmukaisen ja tavanomaisen tuotantoyksikön välillä	40
18.3 Samaa tai toisistaan huonosti erottuvat lajikkeet	40
18.4 Rinnakkaisviljelylupa.....	40
19 LISÄSAINEISTOT.....	41
19.1 Luonnonmukaisesti tuotetun lisäysaineiston rekisteri	41
19.2 ELY-keskuksen antama viljelijäkohtainen lupa tavanomaisen lisäysaineiston käyttöön	41
19.2.1 Lajista ei ole rekisteröityä luomulisäysaineistoa.....	42
19.2.2 Toimitusvaikeus	42
19.2.3 Soveltumaton lajike.....	43
19.2.4 Tutkimuskäyttö.....	43
19.2.5 Uuden lisäysaineiston tuotanto omaa käyttöä varten.....	44
19.3 Eviran yleinen lupa	44
19.4 Siemenseokset	44
19.5 Uuden lisäysaineiston tuotanto	44
19.5.1 Sertifioitu luomusiementuotanto.....	45
19.5.2 Peitatus kantasiemenen käyttö	45
19.6 Poikkeusluvat tavanomaisille taimille ja kasvulliselle lisäysaineistolle	45
19.6.1 Kasvullinen lisäysaineisto	45
19.6.2 Emotaimet.....	45
19.6.3 ”Teinitaimet”.....	45
19.7 Siirtymävaiheen aloittaminen uudelleen monivuotisen kasvuston perustamiseksi.....	45
19.8 Tavanomaisesti tuotetut täydennystaimet.....	46
20 KASVIHUONE- JA SIENIMÖTUOTANTO	47
20.1 Kasvihuoneet.....	47
20.1.1 Tilan ja kasvihuoneen jakaminen yksiköihin	47
20.1.2 Luomusuunnitelma	47
20.1.3 Viljelykierto, ravinnehuolto ja kastelu	48
20.1.4 Kasvinsuojelu.....	49
20.1.5 Kasvien käsittely sadonkorjuun jälkeen	49
20.2 Sienimöt.....	49
21 LUONNONMUKAINEN KERUUTUOTANTO.....	50
21.1 Yleistä	50
21.1.1 Luomukeruualue	50
21.1.2 Luomukeruuote	50
21.2 Keruualueen ja toimijan liittäminen luomuvalvontajärjestelmään	51
21.2.1 Toimijan sitoumus ja metsänomistajien sitoumukset	51
21.2.2 Siirtymävaihe	51
21.3 Todistus luomuvalvontaan kuulumisesta	51
21.4 Luomukeruualueen valvonta.....	52
21.4.1 Keruutuotannon luomusuunnitelma	52
21.4.2 Vuosisuunnitelmat	52
21.4.3 Luomukeruualueen tarkastus.....	52
21.5 Keruutoiminta alueella	53
21.6 Muut velvoitteet.....	53
22 LOMAKKEITA JA MALLIASIAKIRJOJA	54
22.1 Luomuvalvontaan ilmoittautuminen	54
22.1.1 Ilmoituslomakkeet eri tuotantosuuntien valvontaan liittymiseksi	54
22.1.2 Luomuaurinkomerkki	54
22.2 Ilmoitukset luomuvalvonnalle	54
22.3 Luomuvalvonnan lupahakemukset	54
22.4 Mallipohjat kasvintuotantoon.....	55
22.5 Tarkastus.....	55

LIITE 1. Luonnonmukaiseen tuotantoon soveltuvat lannoitteet, maanparannusaineet, kasvinsuojeluaineet ja perusaineet

1 Sovellettavat säädökset

Euroopan yhteisöjen neuvoston asetus (EY) 834/2007 (jatkossa neuvoston asetus) ja komission asetus (EY) 889/2008 (jatkossa toimeenpanoasetus) määrittelevät vähimmäisvaatimukset Euroopan unionin alueella luonnonmukaisesti tuotettuina markkinoitaville maataloustuotteille ja elintarvikkeille.

Neuvoston asetuksen luomutuotannon valvontaa koskevat säädökset on Suomessa toimeenpantu Euroopan yhteisön yhteisen luonnonmukaisen tuotannon valvonnasta annetun lain 294/2015 ja maa- ja metsätalousministeriön asetuksen 454/2015 luonnonmukaisesta tuotannosta nojalla.

Yksityiset tuotantoehdot

Neuvoston asetuksen 42 artiklassa tarkoitettut yksityiset standardit tiettyjen eläinlajien, vesikasvien tai mikrolevien luonnonmukaisesta tuotannosta hyväksyy Elintarviketurvallisuusvirasto Evira. Hakemuksen standardin hyväksymisestä sellaisten lajien osalta, joille ei ole vahvistettu yksityiskohdaisia tuotantosääntöjä, voi jättää rekisteröity yhdistys tai muu yhteisö. Yksityisten standardien tulee noudattaa neuvoston asetuksessa ja toimeenpanoasetuksessa säädettyjä periaatteita ja vaatimuksia. Hakemusten käsittely on maksullista. Yksityistä standardia valvotaan samassa valvontajärjestelmässä kuin muutakin luonnonmukaista tuotantoa.

2 Määritelmät

Eräiden käsitteiden määrittely on katsottu tarpeelliseksi erityisen tulkinnanvaraisia tilanteita silmälläpitäen.

Kasvihuone: Kasvihuoneella tarkoitetaan tässä ohjeessa kasvintuotantoon tarkoitettua rakennusta jossa on perustukset ja joka ei ole helposti siirrettävissä paikasta toiseen.

Kasvihuonetuotanto: Tuotantoa, joka tapahtuu kasvihuoneessa eloperäisellä kasvualustalla.

Lanta: (eläinten) lanta voi olla tuotantoeläinlajien, pois lukien viljeltyt kalat, ulostetta tai virtsaa kuivikkeiden kanssa tai ilman (sivutuoteasetus 1069/2009). Siten myöskään ihmisperäinen uloste tai virtsa ei sovellu luomutuotannossa sallitun lannoitteen komponentiksi.

Luomu: Lyhenne sanasta luonnonmukainen.

Luomukeruuotanto: Luomukeruuotannolla tarkoitetaan luonnonvaraisten kasvituotteiden keruuta kaupallisiin tarkoituksiin luomuvalvontaan liitetyiltä alueilta. Luomukeruuotanto sisältyy neuvoston asetuksen 2e artiklan määritelmään "kasvintuotanto", jolla tarkoitetaan kasvinviljelytuotteiden tuotantoa. Tämän ohjeen luku 21 käsittelee yksityiskohtaisesti luomukeruuotantoon sovellettavia erityissäntöjä alkutuotannon, eli ELY-keskusten tekemän valvonnan osalta. Siltä osin kun luomukeruuotanto kuuluu Eviran valvontaan (esimerkiksi ostotoiminta), on yksityiskohtainen ohjeistus annettu Eviran ohjeessa 18222/4 Luomutuotanto 3. Elintarviketuotannon ehdot.

Luomulanta: Lanta, joka on peräisin luomuyksiköstä jossa harjoitetaan valvottua luonnonmukaista eläintuotantoa.

Luonnonmukainen tuotantoyksikkö (luomuyksikkö): Tuotantoyksikkö, jossa harjoitetaan yksinomaan luonnonmukaista tuotantoa tai ollaan pysyvästi siirtymässä luomutuotantoon luomusuunnitelman mukaisesti.

Muuntogeeninen organismi (GMO): Mikrobi, kasvi tai eläin, jonka perimää on muutettu geneettisellä tekniikan avulla.

Muuntogeeniset organismit on määritelty neuvoston direktiivissä 2001/18/EY (Geneettisesti muunnettujen organismien tarkoituksellisesta

levittämisestä ympäristöön ja neuvoston direktiivin 90/220/ETY kumoamisesta).

Muuntogeenisistä organismeista tuotettu: Tuote, joka on kokonaan tai osittain johdettu muuntogeenisistä organismeista, mutta ei sisällä muuntogeenisiä organismeja tai koostu niistä.

Muuntogeenisten organismien tuottama: Tuote, joka on johdettu käyttämällä tuotantoprosessin viimeisenä elävänä organismina muuntogeenistä organismia, mutta joka ei kuitenkaan sisällä muuntogeenisiä organismeja, ei koostu niistä tai ole niistä tuotettu.

Perusaine: Perusaineet ovat aineita, joita voi pitää hyödyllisinä kasvinsuojelussa, mutta joita ei yleensä käytetä tähän tarkoitukseen, koska niitä ei ole rekisteröity kasvinsuojelukäyttöön. Monia aineista on perinteisesti käytetty luomuviljelyssä jopa ennen perusaineeksi luokittelemista. Useimmat perusaineet ovat yksikeräisiä kemikaaleja kuten natriumvetykarbonaatti eli ruokasooda tai kalsiumhydroksidi eli sammu-tettu kalkki. Perusaineiden joukossa on myös elintarvikkeita ja kasvi- tai eläinperäisiä tuotteita, ja niiden käyttö on sallittua luomuviljelyssä.

Siirtymävaihe: aika, jolloin lohkoja on viljeltävä luonnonmukaisen tuotannon vaatimuksin, mutta tuotteiden markkinointi luonnonmukaiseen tuotantoon viittaavin merkinnöin ei ole vielä mahdollista. Yksivuotisilla kasveilla siirtymävaiheen pituus on kaksi vuotta ennen kylvöä. Nurmikasveilla aika on kaksi vuotta ennen sadonkorjuuta. Muilla monivuotisilla kasveilla, kuten raparperi, mansikka ja omena siirtymäaika on kolme vuotta ennen sadonkorjuuta.

Siirtymävaiheen ensimmäinen vuosi (SV1): Kalenterivuosi, jonka aikana kasvulohkon siirtyminen on aloitettu. Siirtymävaiheen laskeminen voidaan aloittaa aikaisintaan siitä päivä-määrästä, jolloin ilmoitus valvontajärjestelmään liittymisestä on saapunut ELY-keskukselle.

Siirtymävaihetuote: Kasvilajista riippumatta vaatimuksena on, että siirtymäaika on kestänyt vähintään 12 kuukautta ennen korjattavaa sa-toa. **Huom!** 1. vuoden siirtymävaiheessa olevan kasvulohkon tuotteita ei voi markkinoida siirtymävaiheen tuotteina.

Tavanomainen tuotantoyksikkö (tavanomainen yksikkö): Tuotantoyksikkö, jossa harjoitetaan yksinomaan tavanomaista tuotantoa.

Teollinen eläinten kasvatusta: Teollisesta eläin- kasvatuksesta saatavan lannan käyttö luomu- tuotannossa on kielletty, mutta Euroopan uni- onilla ei ole virallista määritelmää teolliselle kasvatukselle. Eviran tulkinnan mukaan teollis- maiseksi katsotaan myös sellainen tuotanto, jossa eläinmäärä ylittää 2,0 eläinyksikköä hehtaaria kohden tai lannan levitysmäärä olisi yli 170 kg typpeä hehtaaria kohden vuodessa. Lanta ei kuitenkaan ole teollismaista, jos se toimitetaan keskitettyyn lannankäsittelylaitok- seen, josta valmiste toimitetaan eteenpäin muualla käytettäväksi.

Tila: Tilalla tarkoitetaan yhtenäisesti hoidettuja tuotantoyksiköitä, jotka tuottavat maatalous- tuotteita.

Toimija: Luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, jonka vastuulla on varmistaa, että luonnonmu- kaisen tuotannon vaatimuksia noudatetaan yritystoiminnassa.

Tuotantopanos: Tuotantopanoja ovat tuotan- toon käytettävät lannoitteet, maanparannus- aineet, lisäysaineisto (kuten siemenet, taimet, pistokkaat jne.), kasvinsuojeluaineet, rehut ja raaka-aineet.

Tuotantosuunta: Tuotantojärjestelmä, joka muodostaa tuotantoteknologian ja paikan suh- teen itsenäisen kokonaisuuden. Kasvin- tuotannon tuotantosuuntia ovat peltokasvitu- otanto (mukaan lukien avomaalla tapahtuva puutarhatuotanto, hedelmäviljely, laitumet ja niit- tyt), kasvihuonetuotanto ja sienten kasvatusta.

Tuotantotapa: Käytettävä viljelymenetelmä, jo- ka voi olla joko luonnonmukainen tai tavan-

omainen. Tässä ohjeessa tarkoitettu luonnon- mukainen tuotantotapa määritellään neuvoston asetuksessa ja toimeenpanoasetuksessa. Luo- mutuotantotapaa noudatetaan myös siirtymä- vaihelohkoilla.

Tuotantoyksikkö: Tuotantotavan perusteella ti- lasta erotettu kokonaisuus. Tuotantoyksikkö ja siihen liittyvät tuotantorakennukset määritellään luomusuunnitelmassa. Tila voi sisältää sekä luomu että tavanomaisen tuotantoyksikön.

Täydennyslannoite: Lannoite tai maanparan- nusaine, joka on peräisin luomuyksikön ulkopuolelta. Sallitut täydennyslannoitteet on luettelut toimeenpanoasetuksen liitteessä I.

Valvontajärjestelmä: Neuvoston asetuksen ja toimeenpanoasetuksen mukainen luonnonmu- kaisen tuotannon valvontajärjestelmä. Luomu- valvontajärjestelmään liittyvät tuotantotarkas- tukset eivät ole suorassa yhteydessä maa- talouden tukiin liittyviin tarkastuksiin, vaan ne keskittyvät osittain eri asioihin. Luomutarkastuk- sen hyväksyminen ei näin ollen osoita, että kaikkia tukiehtoja olisi noudatettu. Myöskään tukitarkastuksen hyväksyminen ei tarkoita sitä, että kaikkia luomusääntöjä olisi välttämättä noudatettu.

Valvontaviranomainen: Luomutuotantoa val- vova viranomainen. Luomumaataloustuotantoa valvovat Suomessa ELY-keskukset. Evira val- voo luonnonmukaisesti tuotettua lisäysaineis- toa, rehuja sekä elintarvikkeiden valmistusta, varastointia ja tukkukauppaa.

Viljelyskartta: Kartta, johon on merkitty perus- lohkoittain kaikki toimijan omistamat tai hallitsevat viljelysmaat sekä tuotantorakennuk- set.

3 Valvontajärjestelmään ilmoittautuminen

- Tuotettaessa ja markkinoitaessa tuotteita luomutuotettuina on kuuluttava luomuvalvontaan
- Luomuvalvontaan ilmoittaudutaan luomuvalvontalomakkeella 1 ja lisälomakkeella 1a – 1h
- Ilmoitukseen liitetään luomusuunnitelma
- Liittymispäivä on aikaisintaan päivä, jolloin ilmoitus saapuu ELY-keskukseen tai Eviraan
- Ilmoittautuessaan luomuvalvontaan toimija sitoutuu noudattamaan luomulainsäädäntöä
- Valvontajärjestelmän liitetty toimija saa siirtymäajan jälkeen markkinoida tuotteitaan luomutuotettuina.

Luonnonmukaiseen tuotantotapaan viittaavien merkintöjen käyttäminen edellyttää toimijan liittymistä luomuvalvontajärjestelmään. Merkintöjä voidaan käyttää maataloustuotteissa, elintarvikkeissa, rehuissa sekä kasvien lisäysaineistossa ja siemenissä.

Tuotteessa on luonnonmukaiseen tuotantotapaan viittaavia merkintöjä, jos ostajalle annetaan käsitys, että tuote on tuotettu luonnonmukaista tuotantoa koskevien vaatimusten mukaan. Viittaus voi olla pakkausmerkinnöissä, mainosmateriaalissa tai kaupallisissa asiakirjoissa.

Luonnonmukaiseen tuotantotapaan viittaavia merkintöjä ovat erityisesti seuraavat maininnat: luonnonmukainen, ekologinen ja biologinen ja niiden tavalliset johdokset (luomu-, eko- ja bio-) tai diminutiivit yksin tai yhdistettynä sekä biodynaaminen, orgaaninen ja orgaanis-biologinen.

Luonnonmukaiseen tuotantotapaan viittaaviksi merkinnöiksi katsotaan myös muissa jäsenmaissa käytössä olevat viralliset termit, kuten organic, biologique ja ökologisch, jotka on lueteltu neuvoston asetuksen liitteessä.

3.1 Valvontajärjestelmään ilmoittautuminen

Valvontajärjestelmään ilmoittaudutaan ELY-keskukseen luomuvalvontalomakkeella 1 sekä tuotantosuunnan mukaisella täydennyslomakkeella (taulukko 1). Lisäysaineiston, rehujen ja elintarvikkeiden osalta ilmoitus tehdään Elintarviketurvallisuusvirasto Eviralle.

Luonnonmukaista eläintuotantoa ei pääsääntöisesti voida harjoittaa ilman luonnonmukaista kasvintuotantoa.

Ilmoituksen voi tehdä mihin vuodenaikaan tahansa, mutta se kannattaa kuitenkin jättää hyvissä ajoin keväällä, koska siirtymävaihe voi alkaa aikaisintaan liittymispäivästä. Liittymispäivä on aikaisintaan se päivä, jolloin toimijan ilmoitus saapuu ELY-keskukseen tai Eviraan.

Ennen valvontajärjestelmään ilmoittautumista toimijan on perehdyttävä luonnonmukaisen tuotannon vaatimuksiin ja valmistettava luomuvalvontalomakkeen 1 liitteet.

Taulukko 1. Tuotantosuunnan mukaiset täydennyslomakkeet

Tuotantosuunta	Täydennyslomakkeen numero	Sovellettavat tuotanto-ohjeet	Toimintaa valvova viranomaisen ja tunnusnumero
Peltokasvituotanto mukaan lukien avomaalla tapahtuva puutarhatuotanto ja hedelmänviljely	1a	Tämä ohje	ELY-keskus (FI-EKO-xxx)
Kasvihuonetuotanto ja sienten viljely	1b	Tämä ohje	ELY-keskus (FI-EKO-xxx)
Keruuotuotanto	1c	Tämä ohje	ELY-keskus (FI-EKO-xxx)
Kotieläintuotanto	1d	Luonnonmukainen tuotanto 2 – Eläintuotannon ehdot	ELY-keskus (FI-EKO-xxx)
Valmistustoiminta maatilalla	1e	Tämä ohje	ELY-keskus (FI-EKO-xxx)
Lisäysaineiston pakkaaminen, tukkukauppa ja maahantuonti	1f	Luonnonmukaisen tuotannon ohjeet 9 – Lisäysaineisto	Evira (FI-EKO-201)
Rehujen valmistus, tukkukauppa ja maahantuonti	1g	Luonnonmukaisen tuotannon ohjeet 7 – Rehut	Evira (FI-EKO-201)
Elintarvikkeiden valmistus, valmistuttaminen, varastointi, tukkukauppa ja maahantuonti	1h	Luonnonmukaisen tuotannon ohjeet 3 – Elintarvikkeet	Evira (FI-EKO-201)

Kaikki luonnonmukaisen tuotannon ohjeet ja lomakkeet ovat saatavissa Eviran internet-sivuilta osoitteesta: www.evira.fi > Yhteiset > Luomu > Luomun lomakkeet ja ohjeet.

Ilmoittautuessaan valvontajärjestelmään toimija sitoutuu:

- noudattamaan luonnonmukaista tuotantoa koskevia sääntöjä
- ilmoittamaan valvontaviranomaiselle välittömästi epäilyksestä, että hänen tuottamansa, valmistamansa tai toiselta toimijalta saama tuote ei täytä luomutuotantovaatimuksia
- hyväksymään luonnonmukaista tuotantoa koskevien asetusten mukaiset seuraamukset rikkomuksen tai sääntöjenvastaisuuden tapahtuessa
- ilmoittamaan seuraamustapauksessa (markkinointikielto, erottaminen valvontajärjestelmästä) asiasta tuotteen ostajille kirjallisesti sen varmistamiseksi, että luonnonmukaiseen tuotantotapaan viittaavat merkinnät poistetaan kyseisistä tuotteista
- päästämään tarkastusviranomaisen tarkastamaan tuotantoyksikön kaikki osat (myös mahdollinen tavanomainen yksikkö), mukaan lukien kirjanpito ja siihen liittyvät asiakirjat
- antamaan kaikki tarkastuksen tekemisen kannalta tarpeelliset tiedot
- antamaan pyynnöstä valvontaviranomaisille omien laadunvarmistusohjelmiensa tulokset
- maksamaan tarkastuksista säädetyt maksut.

Allekirjoittaessaan ilmoituksen valvontajärjestelmään toimija sitoutuu noudattamaan luvussa 1 mainittuja säädöksiä.

Ilmoitukseen on liitettävä kohdassa 5.1 kuvattu luomusuunnitelma, jossa toimija ilmoittaa peruslohkoittain ja/tai kasvihuoneittain/osastoittain päivämäärän, jolloin siirtymävaihe aloitetaan. Myös lohkot tai kasvihuoneet, jotka jäävät pysyvästi tavanomaiseen tuotantoon, on ilmoitettava.

Jos toimija hakee siirtymävaiheen lyhentämistä, on ilmoituksen yhteydessä oltava asiaan liittyvät erilliset selvitykset (ks. kohta 14.2).

3.2 Ensimmäinen tarkastus eli alkutarkastus

Alkutarkastus tehdään kullekin tuotantosuunnalle vain kerran. Tavallisesti siihen yhdistetään myös ensimmäinen tuotantotarkastus. Alkutarkastuksen tilalla tekee Eviran valtuuttama luonnonmukaisen tuotannon tarkastaja ELY-keskuksen toimiksiannosta tai ELY-keskuksen virkamies. Tarkastaja laatii alkutarkastuskertomuksen, jonka toimija todentaa allekirjoituksellaan.

Kasvintuotannon alkutarkastuksessa selvitetään:

- toimijan ja tilan edellytykset noudattaa tuotantoehdoja.
- luomusuunnitelman sisältö ja sen vastavuus tarkastuksessa todettujen olosuhteiden kanssa.
- peltojen aiempi käyttö. Pellon viljelyhistorian tai ulkopuolisen saastelähteen perusteella ELY-keskus voi edellyttää esimerkiksi torjunta-aine- tai raskasmetallijäämäanalyysia tai pidennettyä siirtymäaikaa. Analyysikustannuksista vastaa pääsääntöisesti toimija.
- tilan mahdollinen jakaminen yksiköihin (ks. kohta 4) ja rinnakkaisviljely (kohta 18)
- muiden kuin luomutuotteiden käsittely tai varastointi tilalla
- mahdollinen alihankkijoiden käyttö

Alkutarkastus tehdään kullekin tuotantosuunnalle vain kerran. Tavallisesti siihen yhdistetään myös ensimmäinen tuotantotarkastus. Alkutarkastuksen tilalla tekee Eviran valtuuttama luonnonmukaisen tuotannon tarkastaja ELY-keskuksen toimeksiannosta tai ELY-keskuksen virkamies. Tarkastaja laatii alkutarkastuskertomuksen, jonka toimija todentaa allekirjoituksellaan.

3.3 Valvontajärjestelmään liittäminen ja rekisteröinti

ELY-keskus liittää valvontajärjestelmään alkutarkastuskertomuksen perusteella. ELY-keskus antaa tuotantoehdojen edellytykset täyttävälle viljelijälle asiakirjaselvityksen eli luomutodistuksen. ELY-keskus merkitsee valvontajärjestelmään liitetyn viljelijän Eviran ylläpitämään luonnonmukaisen tuotannon rekisteriin. Jatkossa toimijalle tehdään tuotantotarkastus vähintään kerran vuodessa.

Toimijalta voidaan vaatia lisäselvityksiä tai toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että edellytykset noudattaa luomutuotannon vaatimuksia täyttyvät. Toimijasta tai toiminnasta, joka ei täytä tuotantoehdojen edellytyksiä ja jota ei voida liittää valvontajärjestelmään, antaa ELY-keskus erillisen päätöksen.

Valvontajärjestelmään liitetty toimija voi siirtymävaiheen jälkeen myydä tuottamiaaan luonnonmukaisesti tuotettuja tuotteita luonnonmukaiseen tuotantotapaan viittaavin merkinnöin.

4 Tuotantoyksikön/tilan määrittely

- **Tilalla voidaan viljellä sekä luonnonmukaisesti että tavanomaisesti, jos viljeltävät lajikkeet ovat helposti erikseen tunnistettavia ja viljelylohkot ja tuotantopaikat ovat erilliset**
- **Luomuyksikössä ei saa käyttää tai varastoida luomutuotannossa kiellettyjä tuotantopanoksia.**

Kun koko tilaa viljellään luonnonmukaisin menetelmin mukaan lukien mahdollinen eläintuotanto, tila muodostaa yhden luonnonmukaisen tuotannon yksikön (luomuyksikkö).

Eviran tulkinta: Luomutuotannossa olevalle lohkolle on jätettävä vähintään yhden (1) metrin levyinen suojavyöhyke, mikäli lohko rajoittuu suoraan tavanomaisessa tuotannossa olevaan lohkoon.

Tila on jaettava tavanomaiseen ja luonnonmukaiseen yksikköön, jos tilalla tuotetaan jatkuvasti sekä tavanomaisia että luomutuotteita. Tilalla voi olla luomuyksikön lisäksi tavanomainen yksikkö mikäli seuraavat edellytykset täyttyvät:

- luomuyksikön tuotantopaikat, viljelylohkot, laitumet, ulkojalostelualueet, ulkotarhat, eläinten kasvatuksessa käytetyt rakennukset ja tarpeen mukaan kasvituotteiden varastoinnissa käytetyt tilat, kasvituotteet, eläintuotteet, raaka-aineet ja tuotantopanokset ovat selvästi erillään (erillinen rakennus tai erillisellä sisäänkäynnillä varustettu muu tila) tavanomaisesti viljelystä yksiköstä ja asia on kuvattu luomusuunnitelmassa. Viljan kuivauksen ja varastoinnin osalta eri tuotantotavoilla tuotetun viljan erottamiseksi riittävät erilliset siilot;

- eri tuotantotavoilla viljellyissä yksiköissä viljellään eri lajikkeita, jotka ovat helposti toisistaan tunnistettavissa. Muuten rinnakkaisviljely on mahdollista vain tietyissä tapauksissa, jos ELY-keskus on myöntänyt siihen luvan (ks. kohta 18.2) ja

Eviran tulkinta: eri tuotantotavoilla viljeltyjen lohkojen väliin on jätetty vähintään yhden (1) metrin käsittelemätön suojavyöhyke.

Luomutuotantoyksikössä ei saa käyttää tai varastoida luomutuotannossa kiellettyjä lannoitevalmisteita tai kasvinsuojeluaineita. Sallitut tuotteet on lueteltu toimeenpanoasetuksen liitteissä I ja II (tämän ohjeen liite 1). Kiellettyjen tuotteiden käyttö ei ole mahdollista myöskään piha-alueilla tai pientareilla.

Metsässä voidaan käyttää myös muita kuin toimeenpanoasetuksessa sallittuja tuotantopanoksia, jos:

- tilan metsäalueilla ei harjoiteta luomukeruuta;
- käyttötarve ja säilytyspaikat kuvataan luomusuunnitelmassa;
- tuotantopanosten käytöstä pidetään kirjaa ja
- luomutuotannossa kiellettyjä tuotantopanoksia ei säilytetä luomutuotantoyksikössä.

5 Suunnitelmat

- Luomutilalla on oltava ajantasainen luomusuunnitelma
- Luomusuunnitelmassa kuvataan sekä luomu- että mahdollisen tavanomaisen yksikön olosuhteet, menetelmät ja riskit
- Luomusuunnitelma tarkastetaan tuotantotarkastuksella
- Viljelijällä on oltava myös vuotuinen tuotantosuunnitelma, josta selviävät lohkokohtaisesti viljeltävät kasvilajit

5.1 Luomusuunnitelma

Luomusuunnitelmassa kuvataan tilan olosuhteet, noudatettavat viljelymenetelmät sekä viljelmään ja viljelyyn liittyvät riskit. Luomusuunnitelma toimii ennen kaikkea oman toiminnan laadullisen kehittämisen apuvälineenä.

Jokaisella luomutuotantoa harjoittavalla tilalla on aina oltava ajantasainen luomusuunnitelma. Toimija voi laatia luomusuunnitelman itse tai käyttäen apunaan esim. neuvojaa. Luomusuunnitelmaa ei kuitenkaan tarvitse hyväksyttää tai tarkastuttaa etukäteen neuvojalla tai tarkastajalla vaan sen vastaavuus toimintaan tarkastetaan alkutarkastuksella. Jatkossa luomusuunnitelmaa on päivitettävä olosuhteiden muuttuessa. Luomusuunnitelma tarkastetaan tuotantotarkastuksen yhteydessä.

Luomusuunnitelmassa on kuvattava myös tilan mahdollisen tavanomaisen yksikön toiminta.

Luomusuunnitelmamalli on saatavissa Eviran internetsivuilta www.evira.fi > Yhteiset > Luomu > Luomun lomakkeet ja ohjeet > Mallipohjat luomutoimijoille. Sivuilta löytyy myös viljelykiertosuunnitelmamalli.

Luomusuunnitelman on sisällettävä vähintään seuraavat asiat:

- 1) Kuvaus tuotanto- ja varastointitiloista, josta ilmenee:
  - tuotantoon ja varastointiin käytettävät tilat (kuten viljan kuivaus, lajittelu, tuotteiden valmistus ja varastointitilat)

- tuotanto- ja varastointitilojen sijainti (omassa luomu/tavanomaisessa yksikössä, toisessa luomuyksikössä tai luomuyksikön ulkopuolella)
- toimenpiteet, erityisesti tuotantotilojen ja -välineiden puhdistus, joilla varmistetaan eri tuotantotavoilla tuotettujen tuotteiden erilläänpito.

2) Viljelykiertosuunnitelma, josta ilmenee:

- viljelykierto tai -kierrot kasvilajeittain tai kasviryhmittäin (esim. viljakasvi, palkovilja, nurmi, viherlannoitus jne.), ja
- kasvulohkot, joille viljelykiertoa tai kiertoa sovelletaan.
- mahdolliset viljelykierron ulkopuoliset nurmet
- viljelykierron pituus, jonka jälkeen kierto alkaa alusta
- kasvulohkojen vaiheet (esim. tavanomainen, SV1, SV2 tai LUOMU).
- päivämäärä, mistä lukien toimija on kullakin peruslohkolla sitoutunut noudattamaan luomutuotantovaatimuksia.

3) Lannoitussuunnitelma, josta ilmenee vähintään:

- kuinka lannoitus aiotaan tilalla hoitaa. Onko viljelykierto riittävän monipuolinen lannoituksen varmistamiseksi vai joudutaanko turvautumaan täydennyslannoitukseen.
- perustelut mahdolliselle täydennyslannoitteiden käytölle (ks. kohta 16.1). Lisäksi ilmoitetaan käytettäväksi aiottujen

tuotteiden nimet ja arvioidut käyttömäärät.

- lannan alkuperä ja laji (käytetäänkö luomu- vai tavanomaisten eläinten lantaa, onko kyseessä kuivalanta, lietelanta vai virtsa, mistä eläinlajeista käytettävä lanta on peräisin).
- lannankäsittely- ja/tai kompostointisuunnitelma.

Lannoituksesta tarkemmin kohdassa 16.

4) Kasvinsuojelusuunnitelma, josta ilmenevät:

- tilan olosuhteiden vaikutus kasvinsuojeluun, ennaltaehkäisevät toimet ja odotettavissa olevat kasvinsuojelulliset uhat
- viljelykierron vahvuudet ja heikkoudet kasvitautien, tuholaisien ja rikkakasvien suhteen. Mitkä kasvitaudit, tuholaiset ja rikkakasvit saattavat muodostua ongelmaksi halutussa viljelykierrossa. Miten niitä ennaltaehkäistään ja miten mahdollisessa ongelmatapauksessa toimitaan.

Kasvinsuojelusta tarkemmin kohdassa 17.

5) Viljelyskartta (esim. hallinnon digitaalinen lohkokartta), jossa kuvataan:

- kaikki tilan pellot (myös vuokrapellot) peruslohkoittain eriteltynä. Jos peruslohkolla on paljon kasvulohkoja, voidaan edellyttää lisäksi viljelykiertoa selventävää karttaa
- lohkorajat merkittävä selvästi (kartalle ja maastoon), jos eri tuotantotavoilla viljeltävien lohkojen tai eri toimijoiden hallinnassa olevien lohkojen välinen raja ei ole helposti maastossa havaittavissa;
- tuotanto- ja varastotilojen sijainti.

6) Kuvaus tuotteiden kuljetuksesta

- kuka vastaa tuotteiden kuljetuksesta jatkokäsittelyyn, tukku- ja/tai vähittäiskauppaan, tuottaja vai tuotteiden ostaja
- miten kuljetus tapahtuu
- jos kuljetus tapahtuu irtotavarana, miten on varmistettu, että tuotteen vastaanottava toimija kuuluu luomuvälilyöntiin
- kuinka tarkastetaan tuotteita vastaanottaessa pakkausmerkintöjen ja saateasiakirjojen vastaavuus

- kuinka tarkastetaan luomutuotteita ostettaessa luomutodistus eli asiakirjaselvitys.

Kuljetuksesta tarkemmin kohdassa 12 Tuotteiden kuljetus.

7) Muut mahdolliset asiat

- kuvaus mahdollisesta alihankinnasta ja toimista, joilla varmistetaan tuotteiden jäljitettävyys
- mahdollisen alihankintayrityksen antama sitoumus
- kuvaus mahdollisesta pysyvästä rinnakkaisviljelystä (mitkä lajit/lajikkeet, erilläänpitoimenpiteet)
- onko pysyvälle rinnakkaisviljelylle haettu lupa ja kuinka pitkään se on voimassa.

Rinnakkaisviljelyn edellytyksistä kerrotaan tarkemmin kohdassa 18.

Muiden tuotantosuuntien vaatimat lisäykset luomusuunnitelmaan on kuvattu ko. ohjeissa.

5.2 Vuosittainen tuotantosuunnitelma

Luomusuunnitelman lisäksi viljelijän tulee laatia vuosittainen tuotantosuunnitelma, josta selviää lohkokohtaisesti viljeltävät kasvilajit.

Jos viljelijä hakee EU:n rahoittamia tai kansallisia maa- tai puutarhatalouden tukia, annetaan tuotantosuunnitelma pinta-alatuen kasvulohkokompleksilla (Inro 102B). Lomake palautetaan kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselle.

Jos viljelijä ei hae tukia (viljelijä kuuluu valvontajärjestelmään, mutta ei tukijärjestelmään), on tuotantosuunnitelma annettava erillisellä selvityksellä, joka toimitetaan ennen kylvöä tai istutusta (esimerkiksi kasvihuoneet ja sienimöt) tai viimeistään kuluvan vuoden toukokuun loppuun mennessä ELY-keskukseen. Vuoden tuotantosuunnitelmassa esitetään viljelykasvit kasvulohkoittain pinta-aloineen.

Viljelijän pitää säilyttää tarkastusta varten jäljennös tuotantosuunnitelmasta (esimerkiksi kopio 102B ja 117 lomakkeista).

6 Tuotantotarkastukset

- Luomutilat tarkastetaan vähintään kerran vuodessa
- Tarkastuksen tekee Eviran valtuuttama tarkastaja
- Osa tarkastuksista tehdään ennalta ilmoittamatta
- Tuotantotarkastuksesta tehdään päätös, jossa määrätään mahdolliset seuraamukset
- Kaikki luomuvalvontaan kuuluvat saavat asiakirjaselvityksen, joka osoittaa toimijan kuuluvan luomuvalvontaan
- Luonnonmukaisia tuotteita ostettaessa on tarkastettava myyjän asiakirjaselvitys

Valvontajärjestelmään kuuluvat tilat tarkastetaan paikan päällä vähintään kerran vuodessa. Tarkastuksen tekee Eviran valtuuttama tarkastaja tai ELY-keskuksen virkamies. Valtuutettu tarkastaja toimii virkavastuulla. Osalle eläintuotannon valvontajärjestelmään kuuluvista tiloista tehdään toinen tarkastus, joka ajoittuu eläinten sisäruokintakaudelle. Toimijalle voidaan myös määrätä maksullinen uusintatarkastus tuotantotarkastuksessa havaittujen epäkohtien tarkastamiseksi.

Luomutarkastuksia tehdään koko kalenterivuoden ajan. Tarkastukset kohdennetaan riskikartoituksen perusteella. Osa tarkastuksista tehdään ennalta ilmoittamatta.

Tuotantotarkastuksessa käytetään apuna esitäytettyä tuotantotarkastuskertomusta, jonka lohkokohdaiset tiedot perustuvat kasvulohkolomakkeella (Inro 102B) annettuihin tietoihin. Toimija todentaa allekirjoituksellaan tarkastajan täyttämän tuotantotarkastuskertomuksen. ELY-keskus lähettää tilalle kopion tarkastuskertomuksesta luomutodistuksen tai päätöksen mukana.

Mikäli toimijalla on huomautettavaa tarkastuksen kulusta tai tarkastuskertomuksesta, voi toimija jättää oman selvityksensä. Sen voi antaa erillisellä lomakkeella (Luomuvalvontalomake 5), joka on saatavissa Eviran internetsivuilta: www.evira.fi > Yleiset > Luomu > Luomun lomakkeet ja ohjeet > Tarkastus). Lomakkeen voi jättää joko tarkastuksen yhteydessä tarkastajalle tai toimittaa ELY-keskukselle viikon kuluessa tarkastuksesta.

Toimijan selvityksen antaminen ei millään tavoin vie mahdollisuutta hallintolain 34 §:n mukaiseen

asianosaisen kuulemiseen. ELY-keskus kuulee toimijaa ennen kuin se esimerkiksi antaa seuraamuksen säännönmukaisuuden tapahduttua.

ELY-keskus antaa luomutarkastuksen jälkeen luomuviljelijälle luomutodistuksen eli asiakirjaselvityksen, jolla luomuviljelijä voi osoittaa täyttävänsä luomutuotannon vaatimukset. Luomutodistusta voi seurata ilmoitus, joka voi sisältää kirjallisia huomautuksia ja korjaavia toimenpiteitä ja niihin liittyviä määräaikoja.

ELY-keskus antaa erillisen päätöksen tarkastuksesta siinä tapauksessa, että säädetyt vaatimukset eivät täyty.

Tuotantotarkastukset laskutetaan kulloinkin voimassa olevan hinnaston mukaisesti. Hinnasto on saatavissa Eviran internet-sivuilta osoitteesta www.evira.fi > Yleiset > Luomu > Valvonta > Hinnasto.

6.1 Luomutodistus eli asiakirjaselvitys

Luomutodistus eli asiakirjaselvitys on valvontaviranomaisen antama todistus luomuvalvontaan kuulumisesta. Siitä käy ilmi mm. toimijan tuotetyypit tuotantotavoittain ja selvityksen voimassaoloaika (yleensä seuraavan vuoden kalenterivuoden loppuun).

Luomutodistuksella toimija voi osoittaa kuuluvansa valvontaan, mutta se ei kuitenkaan takaa yksittäistä tuote-erää luonnonmukaisesti tuotetuksi. Ostettaessa luonnonmukaisesti tuotettuja

tuotteita toimijoiden on tarkastettava tavarantoimittajiensa asiakirjaselvitys. Tarkastustapa kuvataan luomusuunnitelmassa.

Eviran internetsivulla (Evira > Yleiset > Luomu > Luomuhakupalvelu) olevan hakupalvelun tietoja voi käyttää apuna tavarantoimittajan asiakirjaselvityksen tarkastamisessa: Varmista ensin tietojen ajantasaisuus suoraan tavarantoimittajalta. Tulosta sitten asiakirjaselvitys tositteeksi ja merkitse se tarkastetuksi.

Eviran tulkinta: Tarkastuksen tuloksen voi kirjata esimerkiksi vaatimuksenmukaisuusvakuuteen tai muuhun erän mukana tulleeseen saateasiakirjaan.

Tavarantoimittajien asiakirjaselvityksen tarkastustavan osalta voi kirjata luomusuunnitelmaan esimerkiksi seuraavan tyyppisillä lauseilla ja tavoilla:

Esimerkki 1. Luomutaimien toimittajia pyydetään liittämään kopio viimeisimmästä asiakirjaselvityksestä tuotantovuoden ensimmäisen toimituserän tilausvahvistukseen. Vastaanotettuun kopiaan merkitään "OK", jos selvitys on riittävä ja kunnossa, sekä tarkistajan nimi ja päivämäärä. Kopio liitetään varastokirjanpidon tositteisiin.

Esimerkki 2. Luomutaimien toimittajilta pyydetään kopio viimeisimmästä asiakirjaselvityksestä jokaisen toimituserän yhteydessä. Selvitys tarkastetaan tuotteiden vastaanoton yhteydessä. Kopioon merkitään "OK", jos selvitys on riittävä ja kunnossa, sekä tarkistajan nimi ja päivämäärä. Kopio liitetään varastokirjanpidon tositteisiin."

Kun luomukasvinviljelytilalla ei ole sellaisia tavarantoimittajia, joiden asiakirjaselvitys tulisi säännöllisesti tarkastaa, voi luomusuunnitelmaa selvyuden vuoksi täydentää esimerkiksi seuraavasti:

Esimerkki 3. Tilalla ei ole tavarantoimittajia, joiden tuotteiden vastaanotto edellyttää asiakirjaselvityksen tarkastamista. Tilanteen muuttuessa luomusuunnitelmaa täydennetään tältä osin."

Esimerkki 4. Mahdollisilta tavarantoimittajilta, joiden tuotteiden vastaanotto edellyttää asiakirjaselvityksen tarkastamista, pyydetään kopio viimeisimmästä asiakirjaselvityksestä ensimmäistä toimituserän tilausvahvistuksen yhteydessä. Vastaanotettuun kopiaan merkitään "OK", jos selvitys on riittävä ja kunnossa, sekä tarkistajan nimi ja päivämäärä. Kopio liitetään varastokirjanpidon tositteisiin.

7 Toimenpiteet ja seuraamukset

- **Huomautus on kirjallinen kehotus korjata asia ilman määräaikaa tai määräajassa.**
- **Markkinointikielto tarkoittaa, ettei tuotteita saa markkinoida luomutuotteina.**
- **Toimijan on ilmoitettava kirjallisesti tuotteen ostajalle saamastaan markkinointikiellosta.**
- **ELY-keskusten päätöksiin voi hakea muutosta hallinto-oikeudesta**

Seuraamuksista säännönvastaisuuksien tapahtua määrätään ohjeen 1 luvussa mainituissa säädöksissä.

Valvontaviranomainen voi antaa toimenpiteitä huomautuksia ja korjauskehotuksia ja päättää markkinointikielloista.

Huomautus on kirjallinen kehotus tai ohje puutteen korjaamiseksi. Huomautusta on noudatettava määräajassa ja se voi edellyttää uutta tarkastusta. Huomautuksen noudattamatta jättäminen johtaa tavallisesti markkinointikieltoon.

Markkinointikielto tarkoittaa luonnonmukaiseen tuotantoon viittaavien merkintöjen poistamista tuotteista ja tuotteiden markkinoille pääsyn estämistä luonnonmukaisesti tuotettuina.

Markkinointikielto voi koskea tuote-erää tai määräaikaisesti tuotantosuntaa tai koko tilaa. Toimijan on ilmoitettava kirjallisesti tuotteen ostajalle saamastaan markkinointikiellosta. Markkinointikielto ei estä tuotteen markkinointia tavanomaisena tuotteena.

Tuomioistuin voi tuomita sakkoja tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta aiheutetusta sääntöjenrikkomuksesta.

7.1 Muutoksenhaku

ELY-keskuksen päätöksiin saa hakea muutosta valittamalla 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaantipäivästä. ELY-keskuksen päätöksen mukana saat aina oikaisuvaatimus- tai muutok-

senhakuohjeet. Tiivistettynä mahdollisuudet luomuvälvönnön ratkaisujen ja päätösten oikaisuvaatimus- ja valitusmenettelyyn ovat seuraavat:

Oikaisuvaatimusmenettely

Jos olet tyytymätön ELY-keskuksen ratkaisuun koskien luomutodistusta eli asiakirjaselvitystä, pitää sinun tehdä oikaisuvaatimus ratkaisun tehneelle ELY-keskukselle. Vasta oikaisuvaatimuksesta annetusta ELY-keskuksen päätöksestä voi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Muissa ELY-keskuksen ratkaisuissa kuin luomutodistusta koskeissa asioissa muutosta haetaan suoraan valittamalla hallinto-oikeuteen.

Muutoksenhakumenettely

Muutosta oikaisuvaatimukseen annettuun ELY-keskuksen päätökseen tai muuhun ELY-keskuksen päätökseen, joka on annettu uuden luomuvälvönnön nojalla tai EU:n luomuvälvönnön nojalla, voit hakea valittamalla päätöksestä hallinto-oikeuteen.

Esimerkiksi

- ELY-keskuksen päätös luomuvälvönnön hyväksymisestä
- ELY-keskuksen päätös luvasta käyttää tavanomaista siementä
- ELY-keskuksen päätös luomutuotteen markkinointikiellosta

Hallinto-oikeuden päätöksestä voi edelleen hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siinä järjestyksessä kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

8 Muutokset tilan toiminnassa tai olosuhteissa

- **Uutta tuotantosuuntaa tai tuotantosuunnan vaihtoa ilmoitetaan lomakkeen täydennyslomakkeella**
- **Toimijan vaihtuessa on vanhan toimijan erottava kirjallisesti valvontajärjestelmästä ja uuden sitouduttava tuotantovaatimusten noudattamiseen**
- **Maatilan tai sen osien omistus-, vuokra- tai hallintaoikeuden muutokset ja valvontajärjestelmästä eroaminen on ilmoitettava kirjallisesti valvontaviranomaiselle**
- **Valvonnasta eroamisen jälkeen ei voi myydä aiemminkaan tuotettuja tuotteita luomuna**

8.1 Tuotantosuunnan liittäminen tai vaihtaminen

Uuden tuotantosuunnan liittämistä valvontajärjestelmään haetaan luomuvalvontalomakkeen 1 täydennyslomakkeella (a - h) (ks. kohta 3.1). Myös tuotantosuunnan vaihtoa haetaan täydennyslomakkeella.

Uuden tuotantosuunnan osalta tuotteiden myyminen luonnonmukaisesti on mahdollista alkutarkastuksen, valvontajärjestelmään hyväksymispäätöksen ja siirtymävaiheen jälkeen.

8.2 Muut muutokset

Tilan toiminnassa ja olosuhteissa tapahtuvat muutokset on kirjattava luomusuunnitelmaan. Tietyt muutokset edellyttävät lisäksi kirjallista ilmoitusta valvontaviranomaiselle. Ilmoitus on tehtävä 14 vuorokauden kuluessa muutoksesta.

Valvontaviranomaiselle ilmoitettavia muutoksia ovat:

- luonnonmukaisen tuotannon valvontajärjestelmään merkityn tilan ja/tai toimijan vaihtaminen. Vanhan toimijan tulee kirjallisesti erota valvontajärjestelmästä. Uudelta toimijalta edellytetään kirjallista sitoumusta valvontajärjestelmään liittymisen ehtoihin.
- maatilan tai sen osien omistus-, vuokra- tai hallintaoikeuden muutokset

- ilmoitus luonnonmukaisen tuotannon valvontajärjestelmästä eroamisesta
- alihankintasopimus (katso luku 10)

Muutoksista voi ilmoittaa luomuvalvontalomakkeella 10.

Osoitteen, puhelinnumeron ja sähköpostiosoitteen muutoksesta on aina ilmoitettava kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselle.

8.3 Valvonnasta eroaminen

Toimijan lopettaessa luomutuotannon hänen on erottava luomuvalvontajärjestelmästä kirjallisesti. Valvonta- ja tukijärjestelmä ovat eri asioita. Luomutukisopimuksen päättymisen jälkeen viljelijä voi jatkaa luomutuotantoa kuuluen vain valvontajärjestelmään.

Viljelijän oikeus myydä tuottamiaan luomutuotteita luomuna päättyy sinä päivänä kun päätös toimijan poistamisesta luomuvalvontajärjestelmästä on tehty.

Jos viljelijä lopettaa luomuviljelyn, mutta haluaa säilyttää varastossa olevien vanhojen luomutuotteiden luomustatuksen, voi viljelijä jäädä luomuvalvontaan pelkästään varastojen osalta. Tällöin vuosittaisessa tuotantotarkastuksessa tarkastetaan pelkästään varastointiin ja erilläänpiintoon liittyvät asiat.

9 Muuntogeenisten organismien (GMO) kiello

- **Muuntogeenisten organismien käyttö on kielletty lukuun ottamatta eläinlääkkeitä**
- **Rehuissa, elintarvikkeissa ja siemenissä tieto muuntogeenisistä ainesosista löytyy pakkausmerkinnöistä tai asiakirjoista**
- **Muista tuotteista on pyydettävä myyjän antama vakuutus, ettei tuote sisällä muuntogeenisiä ainesosia**

Muuntogeenisten organismien (GMO) ja niiden johdannaisten käyttö on luonnonmukaisessa tuotannossa kiellettyä elintarvikkeina, rehuina, valmistuksen apuaineina (myös uuttoliuottimet), kasvinsuojeluaineina, lannoitteina, maanparannusaineina, siemeninä, kasvien lisäysaineistona, mikro-organismeina ja eläiminä. Kielto ei koske eläinlääkkeitä.

Toimijan on varmistettava, etteivät hänen käyttämänsä tuotteet tai tuotantopanokset ole merkitty GMO-merkinnöin. Rehujen, siementen ja elintarvikkeiden kohdalla toimijat voivat luottaa tuotteen pakkausmerkintöihin tai tuotteen mukana kulkeviin asiakirjoihin.

Muiden tuotantopanosten kuin siementen, rehujen ja elintarvikkeiden kohdalla toimijoiden on

vaadittava myyjältä valmistajan antama vakuutus, ettei tuote sisällä muuntogeenisiä organismeja tai niillä tuotettuja aineita. Malli vakuudesta on saatavissa Eviran internet-sivuilta www.evira.fi > Yhteiset > Luomu > Luomun lomakkeet ja ohjeet. Vakuutusta on vaadittava eloperäisiä ainesosia sisältävistä tuotteista sekä tuotteista, jotka sisältävät mikrobeja.

Eviran tulkinta: Vakuutusta ei kuitenkaan tarvitse pyytää tuotteista, jotka sisältävät vain kotimaista alkuperää olevaa lantaa, nestemäistä ulostetta, kasviperäistä ainesta tai turvetta eikä tuotteista, jotka ovat Eviran ylläpitämällä luonnonmukaiseen tuotantoon soveltuvien lannoitevalmisteiden tai kasvinsuojeluaineiden listoilla.

10 Tuotteiden varastointi, kauppakunnostus ja jalostus

- Koko luomutuotteiden käsittely- ja varastointiketju kuuluu luomuvalvonnan piiriin
- Tuotteiden varastointi on järjestettävä niin, että eri tuotantotavoilla tuotettujen erien tunnistaminen on aina mahdollista
- Tuotteiden vähäinen käsittely kuten kauppakunnostus ja pakkaaminen tarkastetaan osana luonnonmukaisen kasvintuotannon valvontaa
- Tuotteiden jalostustoimintaa varten on liityttävä erikseen ELY-keskuksen tai Eviran luomuelintarvikkeiden valmistuksen valvontaan
- Tuotteiden käsittely, esimerkiksi luomuviljan, kuivaus ja varastointi luomuyksikön ulkopuolella, edellyttää aina kuvausta luomusuunnitelmassa, ja usein myös erillistä kirjallista sopimusta
- Rahtityö tarkastetaan osana luomutilan toimintaa, ja siksi alihankkijan on aina annettava kirjallinen sitoumus luomuehtojen noudattamisesta

Yleistä

Tuotteiden varastointi on järjestettävä niin, että eri tuotantotavoilla tuotettujen erien tunnistaminen on aina mahdollista (luomu, siirtymävaihe, tavanomainen). Koko käsittely- ja varastointiketjun on kuuluttava luomuvalvonnan piiriin.

Tuotteiden käsittely sadonkorjuun jälkeen muilla kuin toimeenpanoasetuksen liitteessä II erikseen tähän tarkoitukseen mainituilla aineilla on kiellettyä. Tuotteiden käsittely ionisoivalla säteilyllä on kiellettyä.

Tuotantotilojen ja -paikkojen vuokraaminen

Maatilan ulkopuolelta vuokratut tilat (esimerkiksi varastot tai sadon käsittelylaitteet) ovat osa luomuyksikköä kun ne on kuvattu luomusuunnitelmassa.

Kun vuokrasopimukseen liittyy luomutuotteiden käsittelytehtäviä, joita vuokraaja siirtää vuokranantajan tehtäväksi, on kyseessä alihankintatoiminta. Tehtäviä voivat olla esimerkiksi tuotteiden kuljetukset, vastaanotto, erilläänpito, puhdistustoimenpiteet, valmistus, tuotteiden merkintä, varastointi, luovutukset ja muu käsittelyyn liittyvä työ (ks. tarkemmin kohta 10.3).

Esimerkki 1. Luomutila hoitaa itse viljan kuivauksen ja varastoinnin naapuritilan kuivurissa. Luomuviljelijän on tehtävä kirjallinen vuokrasopimus naapurin kanssa ja kuvattava kuivaus ja varastointitoiminta sekä tuotteiden erilläänpito luomusuunnitelmassaan. Erillistä kirjallista ilmoitusta ELY-keskukselle ei tarvitse tehdä.

Esimerkki 2. Luomuviljelijä kuivaa ja varastoi viljaa maamiessseuran kuivurissa, jossa hän on osakkaana. Kuivuri kuuluu luomuviljelijän kautta luomuvalvontaan, ja viljelijä itse vastaa luomuvaatimusten noudattamisesta kuivurissa. Vuokrasopimusta ei tarvita, kun luomuviljelijä on käsittelytilan osaomistaja, haltija tai jäsen. Luomusuunnitelmassa on kuitenkin oltava kuvaus toiminnasta ja erilläänpitoimenpiteistä.

Esimerkki 3. Luomuviljelijä tekee luomujuureksista sosetta paikallisen koulun tiloissa ja laitteilla. Viljelijä hoitaa itse kaikki valmistuksen vaiheet ja varastoi tuotteet omissa tiloissaan. Viljelijä vastaa luomuvaatimusten noudattamisesta. Toiminta on kuvattu luomusuunnitelmassa. Koulun ei tarvitse sitoutua luomuvaatimusten noudattamiseen eikä kuulua luomuvalvontaan.

Edellä kuvattuihin esimerkkeihin sopiva vuokrasopimusmalli, jota on saatavissa Eviran internet-sivuilta: www.evira.fi > Yhteiset > Luomu > Luomun lomakkeet ja ohjeet.

10.1 Tuotteiden kauppakunnostus ja vähäinen käsittely

ELY-keskus valvoo maataloustuotantoa eli tilalla tapahtuvia toimintoja, joiden tarkoituksena on omalla tilalla tuotettujen jalostamattomien maataloustuotteiden tuottaminen, pakkaaminen ja niiden merkitseminen luonnonmukaisesti tuotteiksi. Myös maatilalla tapahtuva tilan omien luonnonmukaisesti tuotettujen maataloustuotteiden kauppakunnostus, pesu, kuivaaminen ym. vähäinen käsittely kuuluvat ELY -keskuksen valvontaan.

Esimerkkejä:

- perunoiden pakkaaminen säkkeihin/vähittäispakkauksiin ja merkitseminen luomuperunoiksi
- kananmunien tai hunajan pakkaaminen ja merkitseminen luomutuotteiksi
- perunoiden pesu ja turvetus
- viljan, yrttien tai marjojen kuivaaminen.

Käytettäessä alihankintaa (rahtityötä) on myös rahtityöntekijän kuuluttava valvonnan piiriin (ks. kohta 10.3).

10.2 Alhaisen jalostusasteen valmistustoiminta

Evira vastaa luomuelintarvikkeiden valmistajien ja maahantuojien luomuvalvonnasta. Tästä on poikkeuksena maataloilla tapahtuva tilan **omien** tuotteiden alhaisen jalostusasteen valmistustoiminta, jota valvoo ELY-keskus maataloustuotannon tarkastusten yhteydessä. ~~Tästä ehdosta on poikkeukset ainoastaan leivän ja yrttisuolan valmistuksen osalta.~~

Alhaisen jalostusasteen valmistustoiminta on oma tuotantosuuntansa ja sen aloittamisesta on tehtävä ilmoitus ELY-keskukseen lomakkeella 1e. Alhaisen jalostusasteen ohje ja ilmoituslomake on saatavilla Eviran internet-sivuilla, www.evira.fi > > Yhteiset > Luomun lomakkeet ja ohjeet.

Esimerkkejä alhaisen jalostusasteen valmistustoiminnasta:

- jauhojen, ryynien, hiutaleiden tms. valmistus tilalla omassa myllyssä
- perunoiden ja kasvien kuoriminen, pilkkominen ja ryöppääminen
- marjojen tai ternimaidon tms. jäädyttäminen
- lihan paloittelu ja jauhelihan valmistus
- leivän valmistus. Tilan omien jauhojen lisäksi voidaan käyttää vettä, suolaa ja tuorehiivaa.
- luomuraaka-aineiden sekoittaminen keskenään, kuten raasteiden, yrttisekoitusten,

myslien, mehujen (täysmehu ilman sokeria) ja soseiden valmistus

- yrttisuolan valmistus
- viilin valmistaminen omasta juuresta
- edellä mainittujen tuotteiden pakkaaminen ja merkitseminen luomutuotteiksi valmistuksen jälkeen
- tilan ulkopuolella rahtityönä teetettyjen tuotteiden paloittelu, sekoittaminen, jäädyttäminen tms. sekä pakkaaminen
- merkitseminen luomutuotteiksi maatilalla (esim. rahtimyllyssä jauhetut luomujauhot, teurastamosta palautettu liha).

Huom! Kun alat valmistaa luomuelintarvikkeita, joiden valmistukseen tarvitaan luomuraaka-aineita oman luomutilan ulkopuolelta, varmista etukäteen ELY-keskukselta, kuuluuko toiminnan luomuvalvonta ELY-keskukselle vai Eviralle. Kun hankit raaka-aineita esimerkiksi toiselta luomuviljelijältä, voi ELY-keskus katsoa tapauskohtaisesti, että kyse on edelleen omien tuotteiden käsittelystä vähäiseksi valmistukseksi katsottavalla tavalla, jolloin valvonta kuuluu ELY-keskukselle.

Jos kyse ei ole omien tuotteiden käsittelystä vähäiseksi valmistukseksi katsottavalla tavalla, on maatilalla hakeuduttava luomuelintarvikkeiden valmistustoiminnan valvontajärjestelmään lähettämällä tätä koskeva ilmoitus Eviralle. Lisätietoja internetsivuilla: www.evira.fi > Yhteiset > Luomu > Luomun lomakkeet ja ohjeet.

Käytettäessä alihankintaa (rahtityötä) on myös rahtityöntekijän kuuluttava valvonnan piiriin (ks. tarkemmin kohta 10.3).

10.3 Luomutuotteiden käsittely luomutuotantoyksikön ulkopuolella

Vastuut ja tuotteiden erilläänpito korostuvat kun luomutuotteita käsitellään luomuyksikön ulkopuolella. Luomuvalvonnan näkökulmasta luomuviljelijä on aina vastuussa siitä, että luomuehtoja noudatetaan, vaikka esimerkiksi viljan kuivaisi ja varastoisi naapuritila. Siksi vastuista tuotteiden käsittelyssä on aina huolehdittava etukäteen kuvauksin luomusuunnitelmassa ja kirjallisin sopimuksin.

Luomutuotteiden käsittelyn ja valmistamisen valvonnassa maatilalla on selkeä työnjako valvontaviranomaisten (ELY-keskus ja Evira) välillä. Tilanteissa, joissa luomutuotteiden käsittelyä on annettu tehtäväksi rahti- tai alihankintatyönä, voi kuitenkin olla vaikea hahmottaa, mitä asioita luomusuunnitelmaan on kuvattava, mitä ilmoituksia on tehtävä valvonnalle ja kuka tosiasiallisesti alihankkijoita tarkastaa. Taulukko 2 ja tämän luvun esimerkit ohjeistavat erilaisissa tilanteissa.

Taulukko 2. Luomutuotteiden käsittely ja valmistaminen omalla luomutilalla tai alihankintana.

	Luomutuotteiden käsittely ja valmistus luomutilalla	Sama toiminta alihankintana
Vähäinen käsittely	<ul style="list-style-type: none"> • Omien tuotteiden merkintä ja vähäinen käsittely • Kuvaus luomusuunnitelmaan - ilmoitusta ELY-keskukselle ei tarvita • ELY-keskus tarkastaa tilalla 	<ul style="list-style-type: none"> • Luomusuunnitelma + alihankkijan sitoumus + ilmoitus ELY-keskukselle • ELY-keskus tarkastaa (esim. luomutilan naapuritilan, joka kuivaa ja varastoi) • Evira tarkastaa (esim. porkkanapakkaajan)
Alhaisen jalostusasteen valmistustoiminta	<ul style="list-style-type: none"> • Omien tuotteiden jalostus • Kuvaus luomusuunnitelmaan • Liityttävä erikseen valvontaan eli tehtävä ilmoitus ELY-keskukseen • ELY-keskus tarkastaa tilalla 	<ul style="list-style-type: none"> • Luomusuunnitelma + alihankkijan sitoumus + ilmoitus ELY-keskukselle • Evira tarkastaa alihankkijan (esim. teurastamo tai mylly)
Muu elintarvikkeiden valmistus tai tukku-kauppa	<ul style="list-style-type: none"> • Raaka-aineita tilan ulkopuolelta • Luomusuunnitelma • Liityttävä erikseen valvontaan eli tehtävä ilmoitus Eviralle, ellei ELY-keskus katso, että kyse on omien tuotteiden käsittelystä vähäiseksi valmistukseksi katsottavalla tavalla • Evira tarkastaa maatilalla 	<ul style="list-style-type: none"> • Luomusuunnitelma + alihankkijan sitoumus + ilmoitus Eviralle • Evira tarkastaa alihankkijan

10.3.1 Alihankintamenettely (rahtityö)

Kun luomutila siirtää luomutuotteiden käsittelyvaiheita vaikkapa tavanomaisen naapuritilan tehtäväksi rahtityönä, kutsutaan menettelyä alihankinnaksi, jossa luomutila toimii **päämiehenä** ja naapuri **alihankkijana**. Tunnusomaista alihankintamenettelylle on, että luomutuotteen omistajuus säilyy päämiehellä läpi koko alihankintatoiminnan ajan.

Alihankkijan tekemä rahtityö tarkastetaan osana päämiehen toimintaa, ja siksi alihankkijan on annettava päämiehelle kirjallinen sitoumus luomusäädösten noudattamisesta. Alihankkijan sitoumuksella alihankkija vahvistaa kirjallisesti sitoumuksensa noudattaa toiminnassaan luomutuotantoa koskevia säännöksiä ja valvontajärjestelmää.

Alihankkijan sitoumus tarvitaan aina, eli vaikka alihankintayritys (esimerkiksi toinen luomutila, teurastamo tai mylly) jo kuuluu luomuvalvontaan oman luomuviljelyn tai -valmistustoiminnan osalta. Päämies liittää sitoumuksen osaksi omaa luomusuunnitelmaansa.

Päämiehen on ilmoitettava sitoumuksesta ELY-keskukselle, jotta alihankkijan toimipaikat olisivat luomuvalvonnan tiedossa ja tarkastettavissa. Ilmoituksen voi tehdä vapaamuotoisena tai käyttämällä yleistä muutosilmoituslomaketta: Evira > Yleiset > Luomu > Luomun lomakkeet ja ohjeet > Ilmoitukset luomuvalvonnalle > Muutokset toiminnassa > Alkutuotanto.

Ilmoituksesta tulee selvittää toimipaikan eli alihankkijan yhteystiedot, luomutoiminnot ja käsiteltävät

tuotteet. Eviran laatimat alihankintasopimusmallit sisältävät kaikki tarvittavat tiedot, joten kopio sopimuksesta riittää ilmoitukseksi.

Malliasiakirja ”Alihankkijan sitoumus” sisältää esimerkin lainsäädännön edellyttämästä sitoumuksista luomutuotannon valvontaan. Malli on saatavissa Eviran internetsivuilta: www.evira.fi > Yleiset > Luomu > Luomun lomakkeet ja ohjeet > Mallipohjat luomutoimijoille. Mallia voi täydentää muilla mahdollisilla asioilla, joista on sovittava päämiehen ja alihankkijan välillä.

Esimerkki 1. Luomutilan viljan kuivaus ja varastointi tavanomaisen tilan kuivurissa.

Tavanomainen tila hoitaa kuivauksen ja viljan käsittelyn. Luomusuunnitelmassa on kuvattu tuotteiden erilläänpito kuivauksen ja varastoinnin aikana. Luomuviljelijä vastaa luomuvaatimusten noudattamisesta kuivauksen ja varastoinnin aikana. Tämän lisäksi tavanomainen tilan on annettava luomuviljelijälle kirjallinen sitoumus, jossa tavanomainen tila sitoutuu noudattamaan luomuvaatimuksia kuivauksen ja varastoinnin osalta. Varastointi tarkastetaan luomutarkastuksen yhteydessä.

10.3.2 Alihankintamenettelyn soveltaminen tuotteiden valmistamiseen

Alihankintamenettely sopii esimerkiksi tilanteeseen, jossa useat luomutilat samalla alueella käyttävät samaa myllyä. Myllyllä voi sen lisäksi olla omaan lukuun valmistettavia luomutuotteita. Alihankintamenettelyn ansiosta usealle luomutoimijalle rahtityötä tekevän myllyn tarkastus voidaan tehdä yhdellä kertaa. Toimijat voivat

säästää myös kustannuksissa, sillä tarkastusmaksut jaetaan niiden toimijoiden kesken, jotka käyttävät samaa alihankkijaa.

Alihankintamenettelyn soveltamiseksi tuotteiden valmistamisessa on päämiehen toimijan liityttävä alhaisen jalostusasteen valmistustoiminnan valvontaan ja ilmoitettava alihankintatoiminnasta ELY-keskukselle.

Esimerkki. Luomutuottaja teurastuttaa luomueläimiä läheisessä teurastamossa, josta lihat toimitetaan takaisin luomutilalle. Teurastamo ei kuulu valvontaan itsenäisenä luomutoimijana, koska sillä ei ole omaan lukuun tehtävää luomutoimintaa. Luomutuottajan on liityttävä alhaisen jalostusasteen valmistustoiminnan valvontaan ja ilmoitettava alihankintatoiminnasta ELY-keskukselle. ELY-keskus ilmoittaa teurastamosta Eviralle, koska teurastamoiden luomutarkastukset ovat Eviran tehtävä.

Poikkeus: Luomurehujen valmistamiseen luomutiloilla rahtisekoittajien toimesta ei voida soveltaa alihankintamenettelyä. Luomurehujen valmistaminen edellyttää aina kuulumista suoraan Eviran luomurehujen valvontajärjestelmään.

10.3.3 Alihankintayritys luomuvälvontaan kuuluvana toimijana

Alihankkijan on kuuluttava itsenäisenä toimijana luomuvälvontaan kun, sillä on rahtityön lisäksi myös omaan lukuun tehtävää luomutoimintaa.

Esimerkki 1. Luomuviljelijä kuivaa ja varastoi viljaa toisen luomutilan kuivurissa. Molemmat kuuluvat luomuvälvontaan ja vastaavat omalta osaltaan luomuvaatimusten noudattamisesta.

Esimerkki 2. Mylly toimii alihankkijana monelle luomutilalle, mutta sen lisäksi se valmistaa myllytuotteita omaan lukuunsa. Myllyn tulee kuulua luomuvälvontaan myös itsenäisenä toimijana.

10.4 Tavanomaisten tuotteiden varastointi ja käsittely luomutuotantoyksikössä

Mikäli tilan luomuyksikköön kuuluvassa kuivauslajittelu-, pakkaus ja/tai varastointitiloissa käsitellään ja/tai varastoidaan muita kuin luomutuotteita, kuten oman tilan tai tilan ulkopuoliset tavanomaiset ja siirtymävaihetuotteet, on seuraavia ehtoja noudatettava:

- eri tuotantotavoilla tuotetuille tuotteille on erilliset tilat (vähintään erilliset siilot)
- yksikössä on varasto- tai siilokartta, josta selviää eri tuotantotavoilla tuotettujen tuotteiden sijainti
- tiloista sekä erien erilläänpito- ja tunnistustoimenpiteistä on yksityiskohtainen kuvaus luomusuunnitelmassa
- yksikköön tulevista ja yksiköstä lähtevistä eristä sekä toimenpiteistä pidetään kirjaa
- tilat on puhdistettu asianmukaisesti luonnonmukaisten ja tavanomaisten tuotteiden käsittelyn välillä. Puhdistustoimet on kuvattava luomusuunnitelmassa ja puhdistustoimista on pidettävä kirjaa.
- eri tuotantotavoilla tuotetut erät käsitellään yhtenäisenä jaksona, kokonaisina erinä, ajallisesti erillään.

10.5 Rahtikuivaus tai varastointi toisen osapuolen lukuun

Jos luomuvälvontaan kuuluva toimija varastoi toimeksiantona tuotteita toisen osapuolen lukuun (esim. markkinointiyhtiö tai maatalouskauppa) siten, että tuotteiden omistusoikeus on siirtynyt tuottajalta kaupalle, valvotaan varastoja ja tuotteita omistajan kautta.

Esimerkki: Luomutilan kuivurissa varastoidaan paikallisen maatalouskaupan omistamaa viljaa. Maatalouskauppa vastaa varastoinnista. Varastointitoiminta tarkastetaan osana maatalouskaupan tarkastusta. Tarkastuksen maksaa maatalouskauppa.

11 Tuotteiden merkitseminen luomutuotetuiksi

- Valvontajärjestelmään hyväksytty toimija voi mahdollisen siirtymävaiheen jälkeen markkinoida luonnonmukaisesti tuotettuina ilman eri päätöstä.
- Luomuviittauksia saa käyttää, kunnes päätös poistamisesta valvontajärjestelmästä on tehty.
- Omia tai toiselta tuottajalta saatuja tuotteita ei saa välittää luomuna eteenpäin, jos epäilee, etteivät tuotteet täytä luomuvaatimuksia.
- Epäilyksistä on ilmoitettava valvontaviranomaiselle.
- Valvontaviranomainen voi asettaa väliaikaisen markkinointikiellon tuotteille, joiden epäillään olevan luomusäädösten vastaisia.
- Toimijan on tiedotettava ostajille kirjallisesti, jos hänen tuotteensa eivät täytä luomuvaatimuksia.
- Kaikissa pakkauksissa ja saateasiakirjoissa on oltava valvojan viranomaisen tunnusnumero.
- Valmiiksi pakatuissa elintarvikkeissa on oltava lisäksi Eurolehti-merkki ja merkintä maatalousperäisten ainesosien tuotantoalueesta.

Toimija on valvontajärjestelmään ilmoittautuessaan sitoutunut tuotantovaatimusten noudattamiseen. Toimija saa siirtymävaiheen jälkeen markkinoida luonnonmukaisesti tuottamia tuotteita luonnonmukaiseen maataloustuotantoon viittaavin myyntiväittämien ja merkinnöiden, vaikka kuluvan vuoden tarkastuspäätös olisi vielä tekemättä ja/tai päätös saamatta. Toimijan vastuulla on, että hänen luovuttamansa tuotteet täyttävät kaikissa tilanteissa luomutuotannon vaatimukset.

Toimijalla on oikeus käyttää viittausta luonnonmukaiseen tuotantotapaan kunnes päätös toimijan poistamisesta valvontajärjestelmästä on tehty. Eroamisen jälkeen aikaisemminkaan tuotettujen tuotteiden markkinointi luonnonmukaiseen tuotantoon viittaavin merkinnöiden ei ole enää sallittua.

Eviran tulkinta: Toimijan luovuttaessa tuotteita tilaltaan, on suositeltavaa liittää mukaan vakuutus siitä, että tuotteet ovat luonnonmukaisesti tuotettuja (malli vaatimuksenmukaisuusvakuutuksesta saatavissa Eviran internetsivuilla www.evira.fi > Yhteiset > Luomu > Luomun lomakkeet ja ohjeet > Mallipohjat luomutoimijoille). Vakuutus tulee antaa aina, jos ostaja sitä vaatii. Myös ostettaessa luomutuotteita kannattaa pyytää myyjältä vakuutus luonnonmukaisesta tuotantotavasta.

11.1 Pakolliset pakkausmerkinnät

Suomessa tuotettujen ja/tai valmistettujen luomutuotteiden pakkauksissa ja saateasiakirjoissa on oltava toimijaa valvojan viranomaisen tunnusnumero (taulukko 3). Valmiiksi pakatuissa elintarvikkeissa tunnusnumeron on oltava samassa näkökentässä EU:n luomumerkin kanssa.

EU:n luomumerkki (kuva 1) on pakollinen valmiiksi pakatuissa luonnonmukaisesti tuotetuissa elintarvikkeissa. Luomumerkkiä käytettäessä on samassa visuaalisessa kentässä esitettävä valvojan viranomaisen tunnusnumero. Välittömästi tunnusnumeron alapuolelle sijoitetaan merkintä maatalousperäisten raaka-aineiden tuotantoalueesta. Käytettävät maininnat ovat:

- tuotettu EU:ssa
- tuotettu EU:n ulkopuolella tai
- tuotettu EU:ssa ja EU:n ulkopuolella.

EU:ssa ja EU:n ulkopuolella maininnat voidaan myös korvata tai täydentää maan nimellä (esim. tuotettu Suomessa tai tuotettu EU:ssa - Suomi), jos vähintään 98 prosenttia tuotteen maatalousperäisistä raaka-aineista on tuotettu kyseisessä maassa. Ruotsinkieliset merkinnät poikkeavat suomenkielisistä. Tuotettu EU:ssa on "EU-jordbruk". Tuotettu Suomessa -merkintää vastaavat

merkinnät ovat ”Finskt jordbruk” tai ”Finland-jordbruk”.

Tunnuksen perusmalli on valkoinen lehti vihreällä taustalla. Tätä mallia tulee käyttää aina kun mahdollista, mutta sallittua on lisäksi käyttää mustavalkoisia ja yksivärisiä versioita. EU:n luomutunnusta voidaan soveltaa eri mittakaavoissa. Tunnus ei kuitenkaan saa olla pienempi kuin 13,5 mm x 9 mm. Poikkeuksena ovat erittäin pienet pakkaukset, jolloin tunnuksen vähimmäiskoko on 9 mm x 6 mm. EU:n luomutunnuksen yhteyteen voidaan lisätä tekstielementtejä tai esimerkiksi muita luomumerkkejä, sillä edellytyksellä, että ne eivät muunna tai muuta EU:n luomutunnuksen luonnetta.

Tarkempia ohjeita pakkausmerkinnöistä löytyy Eviran internetsivuilta: www.evira.fi > Yleiset > Luomu > Markkinointi ja merkinnät. Kuljetuksen aikaisista merkinnöistä kerrotaan kohdassa 12 Tuotteiden vastaanotto ja kuljetus.

Tarkempaa EU:n luomutunnuksen käyttöön liittyvää ohjeistusta on saatavilla Euroopan unionin luomusivustolta https://ec.europa.eu/agriculture/organic/index_fi.

Merkin käyttöopas:

http://ec.europa.eu/agriculture/organic/downloads_fi.htm.

Luomualan yritysten ja järjestöjen yhteistyönä tekemä Luomun brändiopas sisältää myös ohjeita ja suosituksia helpottamaan merkintöjen yhtenäistä käyttöä erityisesti Suomen markkinoilla. Opas on saatavissa internetistä osoitteesta: <http://proluomu.fi/aineistot/luomun-brandiopas/>

FI-EKO-111
Tuotettu Suomessa
Finskt jordbruk

Kuva 1. Esimerkki EU:n luomumerkin käytöstä, jossa on valvovan viranomaisen tunnusnumero ja maatalousperäisten raaka-aineiden tuotantomaa.

Taulukko 3. Valvovan viranomaisen tunnusnumerot.

Valvontaviranomainen	Tunnusnumero
ELY-keskukset	
Uusimaa	FI-EKO-101
Varsinais-Suomi	FI-EKO-102
Satakunta	FI-EKO-103
Häme	FI-EKO-104
Pirkanmaa	FI-EKO-105
Kaakkois-Suomi	FI-EKO-106
Etelä-Savo	FI-EKO-107
Pohjois-Savo	FI-EKO-108
Pohjois-Karjala	FI-EKO-109
Keski-Suomi	FI-EKO-110
Etelä-Pohjanmaa	FI-EKO-111
Pohjanmaa	FI-EKO-112
Pohjois-Pohjanmaa	FI-EKO-113
Kainuu	FI-EKO-114
Lappi	FI-EKO-115
Elintarviketurvallisuusvirasto Evira	FI-EKO-201
Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira	FI-EKO-301
Ahvenanmaan maakuntahallitus	FI-EKO-401

Kuva 2. Luomu - valvottua tuotantoa -merkki

11.2 Vapaaehtoiset merkinnät

Luomu – valvottua tuotantoa -merkkiä (kuva 2) voidaan käyttää Suomessa valvotuissa luonnonmukaisesti tuotetuissa maataloustuotteissa, elintarvikkeissa, rehuissa ja lisäysaineistossa.

Merkin vähimmäiskoko on 10 mm ja sen värit ovat vihreä tai musta. Merkin tulee olla ulkoasultaan muutoinkin graafisten ohjeiden mukainen.

Merkin käyttöoikeutta on haettava Evirasta. Tarkempia tietoja merkin käyttöehdoista ja graafisista ohjeista saa Eviran internetsivuilta (www.evira.fi > Yleiset > Luomu > Markkinointi ja merkinnät).

11.3 Tuotteet, joiden osalta epäillään, että ne eivät täytä luomuvaatimuksia

Jos toimija epäilee, ettei tuottamansa, valmistamansa tai toiselta toimijalta saamansa tuote täytä luomuvaatimuksia, on toimijan joko poistettava luonnonmukaiseen tuotantotapaan viittaavat merkinnät kyseisestä tuotteesta tai siirrettävä tuotteet erilleen.

Toimija voi jalostaa, pakata ja/tai saattaa tuotteen markkinoille vasta, kun tuote on varmistettu luomuksi, ellei tuotetta markkinoida tavanomaisesti tuotettuna. Toimijan on välittömästi ilmoitettava valvontaviranomaiselle (ELY-keskus tai Evira) tällaisista epäilyttävistä tapauksista. Valvontaviranomainen voi vaatia, että tuotetta ei saa markkinoida luonnonmukaisesti tuotettuna elleivät toimijan toimittamat tai jostain muusta lähteestä saadut tiedot vakuuta valvontaviranomaista siitä, että tuote on luomua.

Valvontaviranomainen voi päättää, ettei toimija saa tilapäisesti markkinoida tuotteita luomuna, jos on perusteltu epäily, etteivät tuotteet täytä luomuvaatimuksia. Valvontaviranomaisen on määrittämään jälkeen joko kumottava päätös tai annettava pysyvä markkinointikielto. Toimijan on toimitettava täydellisessä yhteistyössä valvontaviranomaisen kanssa epäilyn selvittämiseksi.

Toimija on velvollinen tiedottamaan kirjallisesti ostajille, mikäli hänen toimittamansa tuotteet eivät täytä luonnonmukaisen tuotannon vaatimuksia. Mahdollisista seuraamuksista (ks. kohta 7), kuten markkinointikiellosta, on tiedotettava kirjallisesti ostajille.

12 Tuotteiden vastaanotto ja kuljetus

- **Pakkauksissa tai saateasiakirjoissa on oltava tiedot toimijasta, omistajasta ja myyjästä, tuotteen nimi ja tuotantotapa, valvovan viranomaisen tunnusnumero ja tarvittaessa erätunnus.**
- **Kun tuotteiden erilläänpitoa ei voida todentaa ja varmentaa jälkikäteen, tulee tuotteiden keräilyä hoitavan kuljetusyrityksen kuulua luomuvalvontaa itsenäisenä toimijana tai alihankintasopimuksen kautta.**

Kun luomutuotteita kuljetetaan toisiin yksiköihin, tukkukauppoihin ja vähittäiskauppoihin, on pakkauksissa oltava asianmukaiset pakkausmerkinnät (ks. luku 11 ja kohta 12.1).

Irtotuotteita kuljetettaessa on vastaavat tiedot annettuna vaatimuksenmukaisuusvakuutuksella, tai saateasiakirjalla (kohta 12.2).

12.1 Tuotteiden kuljetus suljetuissa pakkauksissa

Luomutuotteet kuljetetaan toisiin yksiköihin, tukkukauppoihin ja vähittäiskauppoihin pääsääntöisesti suljetuissa pakkauksissa, joissa on asianmukaiset pakkausmerkinnät (ks. kohta 11). Suljetun pakkauksen sisältöä ei voida korvata toisella tuotteella sinettä käsittelemättä tai rikkomatta.

Pakkauksessa on oltava seuraavat merkinnät:

- toimijan nimi ja osoite sekä, jos eri kuin toimija, tuotteen omistajan tai myyjän nimi ja osoite
- tuotteen nimi ja viittaus luonnonmukaiseen tuotantotapaan (siirtymävaihetuote/luomutuote)
- valvovan viranomaisen tunnusnumero
- tarvittaessa erätunnus, joka mahdollistaa erän yhdistämisen kirjanpitoon.

Edellä mainitut tiedot voidaan esittää alkutuotannon osalta vaatimuksenmukaisuusvakuutuksella. Malli vaatimuksenmukaisuusvakuutuksesta on saatavissa Eviran internetsivuilla: Evira > Yleiset

> Luomu > Luomun lomakkeet ja ohjeet > Mallipohjat luomutoimijoille.

Edellä mainitut tiedot voidaan esittää myös saateasiakirjassa, jos asiakirja voidaan kiistatta yhdistää tuotteen pakkaukseen, säiliöön tai sitä kuljettavaan ajoneuvoon. Saateasiakirjaan on merkittävä myös toimittajaa ja/tai kuljetusliikettä koskevat tiedot.

12.2 Tuotteiden kuljetus sulkemattomissa tuissa pakkauksissa tai säiliöissä

Pakkauksen, säiliöiden tai ajoneuvojen sulkeminen ei ole kuitenkaan tarpeen, jos:

- kuljetus tapahtuu suoraan kahden luomuvalvontaan kuuluvan toimijan välillä, ja
- tuotteiden saateena on asiakirja (esim. vaatimuksenmukaisuusvakuutus ja rahtikirja tms.), josta käyvät ilmi yllä mainitut tiedot ja
- kuljetus on kirjattu sekä lähettävän että vastaanottavan toimijan luomusuunnitelmaan tai toimijat muuten pitävät kirjaa tällaisista kuljetuksista

Esimerkki. Vaatimuksenmukaisuusvakuutuksen ja saateasiakirjan korvaaminen viljapassilla. Viljapassi on vilja-alan yhteinen viljalähete, jota käytetään tietojen siirrossa, kun viljaerä myydään ja se toimitetaan tilalta vastaanottajan varastoon. Viljapassilla voi korvata vaatimuksenmukaisuusvakuutukset ja saateasiakirjat luomuviljakaupassa. Viljapassi sisältää ne tiedot, joita luomulainsäädäntö edellyttää kun luomutuotteita kuljetetaan pakkaamattomana tai sulkemattomissa säiliöissä kahden luomuvalvontaan kuuluvan

toimijan välillä. Lisätietoja ja ohjeita: <http://www.vyr.fi/www/fi/viljapassi>.

Ammattimaisen viljakaupan lisäksi viljapassi soveltuu käytettäväksi myös luomutilojen välisessä, esimerkiksi rehuviljakaupassa. Se soveltuu myös esim. öljy- ja palkokasvien toimituksiin.

12.3 Luomutuotteiden keräily ja kuljetus valmistusyksiköihin

Luomutuotteita ja tavanomaisia tuotteita voidaan kerätä ja kuljettaa valmistusyksiköihin samanaikaisesti ainoastaan, jos keräilyn aikana huolehditaan siitä, että tuotteet eivät sekoitu tai vaihdu keskenään. Luomutuotteen on oltava myös selkeästi tunnistettavissa. Jotta erilläänpito voidaan todentaa ja varmentaa, toimijan on pidettävä tuotteiden keräyspäiviin, -tunteihin, -reitteihin sekä vastaanottopäiviin ja -aikaan liittyviä tietoja tarkastusviranomaisten saatavilla.

Vastaanotettavat luomutuote-erät on tarkastettava ja tarkastusten tulos on liitettävä varastokirjanpitoon (kts. luku 13.1). Vastaanotettaessa luomu-tuotteita tarkastetaan, että pakkauksissa ja saateasiakirjoissa olevat tiedot (toimijan ja tuotteen nimi, mahdollinen eränumero, valvontaviranomaisen tunnus) vastaavat toisiaan.

Esimerkki. Luomumansikoita kuljetaan avonaisissa laatikoissa luomuvalvontaan kuuluvalle pakastamolle.

Samassa kuorma-autossa kuljetetaan myös tavanomaisia mansikoita. Luomu- ja tavanomaisten mansikoiden ovat tunnistettavissa pakkauslaatikoista ja sekoittuminen voidaan estää tarkastamalla että luomutilalta lähetetty määrä vastaa pakastamolle lähetettyä määrää. Toiminta on kuvattava sekä luomumansikkatilan että luomupakastamon luomusuunnitelmassa, mutta kuljetusyrityksen ei tarvitse kuulua luomuvalvontaan alihankkijana. Kuvattu esimerkki pätee tyypillisesti myös teuraseläinten ja viljan kuljetuksiin.

13 Muistiinpanot

- Varastokirjanpidosta on selvittävä tilalle hankitut, käytetyt ja luovutetut tuotteet ja tuotantopanokset sekä varastotase.
- Lohkomuistiinpanoihin kirjataan viljelytoimenpiteet, käytetyt tuotantopanokset, tuholaihavainnot ja korjattu sato.
- Luomutuotannon muistiinpanojen on oltava saatavilla luomutarkastuksessa.
- Muistiinpanoja on säilytettävä viisi vuotta.
- Luomuviljelijöiden on noudatettava myös muusta lainsäädännöstä tulevia kirjanpitovelvoitteita.

Luonnonmukaisen tuotannon muistiinpanoja on säilytettävä viisi (5) vuotta ja niiden on oltava saatavilla tuotantotarkastuksessa. Muistiinpanot tehdään tilan olosuhteisiin parhaiten soveltuvalla tavalla. Luonnonmukaista tuotantoa varten ei tarvitse pitää omaa kirjanpitoa vaan siinä voidaan hyödyntää tilalla muutenkin tehtävää kirjanpitoa.

Eviran internetsivuilta www.evira.fi > Yleiset > Luomu > Luomun lomakkeet ja ohjeet > Mallipohjat luomutoimijoille on saatavissa malleja, joita voi hyödyntää. Myös muita lomakkeita ja tietokoneohjelmia voidaan käyttää, jos niistä selviävät vaaditut tiedot. Selkeät muistiinpanot nopeuttavat tarkastusta.

13.1 Varastokirjanpito

Tilalle tulevista ja tilalta lähtevistä tuotantopanoksista ja tuotteista on pidettävä kirjaa (= varastokirjanpito). Ajan tasalla olevaa kirjanpitoa on pidettävä yksikkökohtaisesti, myös tavanomaisessa tuotannossa olevasta yksiköstä. Kirjanpitoon kirjatut tiedot on voitava osoittaa oikeiksi asianmukaisilla tositteilla.

Eviran tulkinta: Muistiinpanot on tehtävä seitsemän vuorokauden kuluessa tapahtumasta.

Tarkastuspöytäkirjoihin merkitään tärkeimpien varastossa tarkastushetkellä olevien kasvinviljelytuotteiden (korsiviljat, valkuaiskasvit, öljysiemenkasvit, kuivaheinä ja säilörehu), tuotantovaiheet ja määrät (esim. 1 000 kiloa, 10 hehtolittraa, 50 kappaletta jne.). Varmista, että varastokirjanpitoon merkityt tiedot ilmentävät luotettavasti varastossa tarkastushetkellä olevia tuotemääriä.

Määräarvioita voi myöhemmin tarkentaa ja korjata varastokirjanpitoon esimerkiksi tilitystietoihin perustuen. Viljelijän ilmoittamat tuotemäärät toimivat pohjatietona luomutuotteiden jäljitettävyyden varmistamisessa, jota tehdään mm. riskitarkastuksin.

Kirjanpidosta on käytävä ilmi:

1) Tilalle hankitut (ostetut tai saadut) tuotantopanokset (kuten lannoitteet, mukaan lukien karjanlanta, maaparannusaineet, kasvinsuojeluaineet sekä siemenet ja muu lisäysaineisto) ja maataloustuotteet:

- määrä (esim. kg tai m³) ja laatu (esim. siemenohra, rehukaura)
- tuotantotapa (luomu, siirtymävaihe, tavanomainen)
- tuotteiden myyjä
- tuotteiden toimittaja (jos eri kuin myyjä), esim. kuljetusliike
- toimituspäivä
- vastaanotetuista luomutuotteista tehtyjen pakkausmerkintöjen ja saateasiakirjojen vastaavuuden tarkastusten tulos. Vastaanotettaessa luomutuotteita tarkistetaan, että pakkauksissa ja saateasiakirjoissa olevat tiedot (toimijan ja tuotteen nimi, mahdollinen eränumero, valvontaviranomaisen tunnus) vastaavat toisiaan.

Eviran tulkinta: Tarkastuksen tuloksen voi kirjata vaatimuksenmukaisuusvakuuteen ja vahvistaa päivämäärällä ja allekirjoituksella.

Eviran tulkinta: Yksinomaan tavanomaista eläin- tuotantoa harjoittavien tilojen ei tarvitse pitää varastokirjanpitoa sellaisista eläintuotantoon tarvittavista tuotantopanoksista ja eläintuotteista (kivennäisrehut, liha, maito jne), joissa ei ole sekaantumisvaaraa luomutuotannossa käytettävien tuotteiden kanssa. Varastokirjanpitoon on kirjattava tiedot hankituista tuotteista, joissa on sekaantumisvaara luomutuotteisiin (esimerkiksi rehuviljan osto).

2) Tilalla tuotetut ja käytetyt maataloustuotteet

- tuotteiden sato ja kokonaismäärä (esim. kg tai m³) ja laatu (esim. ohra, kaura)
- mahdollinen hävikki
- tuotteiden tuotantotapa (luomu, siirtymävaihe, tavanomainen).

3) Tilalta myydyt tai luovutetut tuotantopannokset ja maataloustuotteet

- tuotteiden määrä (esim. kg tai m³) ja laatu (esim. mallasohra, rehukaura)
- tuotteiden tuotantotapa (luomu, siirtymävaihe, tavanomainen)
- tuotteiden vastaanottajat
- tuotteiden ostajat (jos ostaja eri kuin vastaanottaja, ei kuitenkaan vähittäismyynnissä kuluttajille)
- toimituspäivä

4) Varastokirjanpidon tase.

Varastokirjanpidon taseella tarkoitetaan yhteenvetoa siitä, kuinka paljon tuotantopanoksia ja valmiita tuotteita on kulloinkin varastossa.

Taseet lasketaan vähintään sato- tai kalenterivuositain.

Varastokirjanpidon taseita ei tarvitse laatia silloin, kun tapahtumien määrä on niin vähäinen, että tarkastaja voi vaivatta kirjanpidosta nähdä, paljonko tuotteita on hankittu/luovutettu (enintään 10 tapahtumaa vuodessa).

13.2 Kasvulohkokohtaiset muistiinpanot

Luonnonmukaista tuotantoa harjoittavalla tilalla on pidettävä kasvulohkokohtaisesti kirjaa seuraavista asioista:

- lohkon tunnus, pinta-ala, kasvilaji ja kerääjäkasvit
- perusmuokkaus- ja kylvömuokkauspäivä
- kylvö- ja istutuspäivät, lajike ja siemenmäärä
- lannoitteiden ja maanparannusaineiden käyttömäärä, käyttöpäivä sekä käytön perusteet, jos perusteita ei ole kirjattu luomusuunnitelmaan
- kasvinsuojelutoimenpiteiden päivämäärät, käytetyt kasvinsuojeluaineet ja -määrät sekä käytön perusteet
- muistiinpanot kasvitauti-, tuholais- ja rikkasvihavainnoista
- sadon määrä tuotantotavoittain (luomu, siirtymävaihe, tavanomainen) ja korjuupäivä.

Lisäksi toimijan on noudatettava muusta lainsäädännöstä tulevia kirjanpitovelvoitteita kuten lihaluujauhon käyttöä koskeva kirjanpito ja käytettyjen lannoitevalmisteiden kadmiumkertymän seuranta.

Lohkokohtaisia muistiinpanoja on pidettävä kaikissa toimijan hallinnassa olevissa yksiköissä, myös tavanomaisessa yksikössä.

14 Siirtymävaihe

- Siirtymävaiheen aikana tuotteita ei voida markkinoida luomutuotettuina, vaikka lohkoilla noudatetaan luomuvaatimuksia.
- Siirtymävaihe voi alkaa aikaisintaan sinä päivänä, jolloin ilmoitus valvontajärjestelmään ilmoittautumista on saapunut ELY-keskukseen.
- Yksivuotisia kasveja voidaan markkinoida luomutuotettuina, kun kylvä on tapahtunut 24 kuukautta siirtymävaiheen alkamisen jälkeen.
- Nurmikasveilla luomusatoa voidaan korjata 24 kuukautta siirtymävaiheen alkamisen jälkeen.
- Muilla monivuotisilla kasveilla luomusatoa voidaan korjata 36 kuukautta siirtymävaiheen alkamisen jälkeen.
- Siirtymävaiheeseen voidaan eräin edellytyksin katsoa takautuvasti kuuluvan peltolohkon aikaisempi käyttö.
- Siirtymävaihetta voidaan pidentää, jos lohkoilla on käytetty pitkävaikutteisia kasvinsuojeluaineita.

Siirtymävaiheella tarkoitetaan aikaa, jolloin lohkoja on viljeltävä luonnonmukaisen tuotannon menetelmin, mutta tuotteiden markkinoiminen ei ole vielä mahdollista luonnonmukaiseen tuotantoon viittaavien merkinnöin. Siirtymävaihelohkolla noudatetaan siis kaikkia luomutuotannon vaatimuksia.

sekä monivuotisilla nurmikasveilla 24 kuukautta. Tämän siirtymäajan jälkeen kylvetyistä yksivuotisista kasveista saatava sato voidaan markkinoida luonnonmukaisena. Monivuotisilla nurmikasveilla siirtymäajan jälkeen korjattu sato voidaan markkinoida luonnonmukaisena. Monivuotisilla kasveilla siirtymäaika on 36 kuukautta. Tämän siirtymäajan jälkeen korjattu sato voidaan markkinoida luonnonmukaisena (taulukko 4).

14.1 Siirtymävaiheen määräytyminen

Luonnonmukaisesti markkinoitavien kasvien osalta siirtymävaiheen pituus on yksivuotisilla lajeilla

Taulukko 4. Siirtymävaiheen pituus.

Kasviryhmä	Tuotteen markkinointi mahdollista siirtymävaihetuotteena, jos	Tuotteen markkinointi mahdollista luomutuotteena, jos
Yksivuotiset tuotteet (esim. ohra, porkkana)	siirtymävaihe on kestänyt vähintään 12 kuukautta ennen kasvin sadonkorjuuta	siirtymävaihe on kestänyt vähintään 24 kuukautta ennen kasvin kylvöä
Monivuotiset nurmikasvit (esim. timotei, apila, vuohenherne) rehuksi	siirtymävaihe on kestänyt vähintään 12 kuukautta ennen kasvin sadonkorjuuta	siirtymävaihe on kestänyt vähintään 24 kuukautta ennen kasvin sadonkorjuuta
Muut monivuotiset kasvit (esim. mansikka, raparperi, omena)	siirtymävaihe on kestänyt vähintään 12 kuukautta ennen kasvin sadonkorjuuta	siirtymävaihe on kestänyt vähintään 36 kuukautta ennen kasvin sadonkorjuuta
Luomukeruuotannosta saadut luonnonvaraiset kasvit tai niiden osat	siirtymävaihe on kestänyt vähintään 12 kuukautta ennen keruuta	siirtymävaihe on kestänyt vähintään 36 kuukautta ennen keruuta

Jotta tuotteita voitaisiin markkinoida siirtymävaihetuotteina, on siirtymävaiheen pitänyt kestää 12 kuukautta ennen korjattavaa satoa.

Siirtymävaihe voi alkaa aikaisintaan sinä päivänä, jolloin ilmoitus valvontajärjestelmään on saapunut ELY-keskukseen.

Mikäli koko yksikköä ei siirretä kerralla luonnonmukaiseen tuotantoon, tulee siirtymisen tapahtua pääsääntöisesti peruslohkoittain. Jos peruslohkon kasvulohkot ovat syystä tai toisesta eri vaiheissa, ei kasvulohkojen paikka tai kokoa saa vaihdella vuosittain.

Eviran tulkinta:

14.2 Siirtymävaiheen lyhentäminen tai pidentäminen

Siirtymävaiheeseen voidaan eräin edellytyksin katsoa takautuvasti kuuluvan peltolohkon aikaisempi käyttö. Siirtymäajan pidentäminen on mahdollista esimerkiksi, jos tilalla on käytetty ennen luomutuotantoon siirtymistä pitkävaikutteisia kasvinsuojeluaineita. Siirtymävaiheen lyhennyksestä tai pidennyksestä päättää ELY-keskus ottaen huomioon lohkon aiemman käytön.

Jos peltolohko on kuulunut asetuksen (EY) 1698/2005 (maaseuturahaston tuet, kuten ympäristötuet ja luonnonhaittakorvaukset) mukaiseen ohjelmaan tai muuhun viralliseen ohjelmaan, joiden puitteissa on varmistettu, ettei lohkolla ole käytetty luomussa kiellettyjä tuotantopanoksia,

voidaan aikaisempi käyttö huomioida täysimääräisesti.

Eviran tulkinta: Kyseessä voivat olla esimerkiksi:

- *maataloustuotannon vähentämissopimuksista ja viljelemättömyyssopimuksista vapautuvat pellot*
- *luopumiskorvausjärjestelmistä vapautuvat pellot*
- *luonnonhoitopellot ja viherkesannot.*

Siirtymäaikaan voidaan katsoa takautuvasti kuuluvan myös luonnontilassa ollut maa (raivio), metsälaidun ja viljelemättä ollut pelto tai muu maatalousmaa. *Eviran tulkinta: Kyseessä voi myös olla maapohjasta eristetty kasvihuone.*

Siirtymäajan luonnonmukaiseen tuotantoon voidaan katsoa täyttyneen täysimääräisesti, jos voidaan osoittaa, ettei lohkolla ole kolmena edellisenä vuotena käytetty muita kuin luomutuotannossa sallittuja tuotantopanoksia (lannoitteita tai kasvinsuojeluaineita). Siirtymäajan lyhennys voidaan myöntää myös yhden tai kahden vuoden osalta.

Eviran tulkinta: Kun kyseessä ei ole viralliseen ohjelmaan kuuluva peltolohko tai maapohjasta eristetty kasvihuone, riittävä todiste voi olla esimerkiksi maataloushallintoon kuuluvan henkilön (esim. kunnan maaseutuelinkeinoviranomaisen) kirjallinen lausunto.

Hakemuksen siirtymävaiheen lyhentämiseksi voi tehdä luomuvalvontalomakkeella 9d. Siirtymävaiheen lyhentämistä voi hakea milloin tahansa.

15 Maan hoito ja viljelykierto

- Maan viljavuutta ylläpidetään palkokasveja sisältävällä viljelykierrolla, luomutuotannosta peräisin olevalla lannalla ja muulla eloperäisellä aineksella.
- Viljavuuden ylläpidon lisäksi viljelykierrolla ehkäistään rikkakasveja, tauteja ja tuholaisia.
- Viljaa voi viljellä enintään kolmena vuonna peräkkäin ja saman kasvisuvun yksivuotisia kasveja kaksi vuotta peräkkäin.
- Jokaisella loholla palkokasvien osuus viljelykierrosta on oltava vähintään 30 prosenttia.

Luonnonmukaisessa tuotannossa käytettävien viljelymenetelmin on säilytettävä maaperän orgaanista ainesta, lisättävä sen kestävyttä ja monimuotoisuutta sekä estettävä tiivistymistä ja eroosiota.

Maan viljavuutta ja monimuotoisuutta ylläpidetään tai lisätään seuraavilla keinoilla:

- 1) monivuotisella palkokasveja sisältävällä viljelykierrolla. Tarvittaessa tuotantokasvien lisäksi viljelykiertoon voi kuulua myös viherlannoituskasveja
- 2) lannoittamalla maata luonnonmukaisesta karjantuotannosta peräisin olevalla karjanlannalla tai muulla luomutuotantoyksiköstä peräisin olevalla eloperäisellä aineksella.

Lisäksi tarkoituksenmukaisella viljelykierrolla pidetään kurissa rikkakasvit, taudit ja tuholaiset.

Viljelijän on pystyttävä osoittamaan, etteivät käytetyt viljelymenetelmät heikennä maaperän viljavuutta ja monimuotoisuutta.

Luomutuotantoyksikön ulkopuolelta tuodun kasvatukseen käyttö on rajoitettu puutarhatalouteen.

15.1 Eviran tulkinta viljelykierrosta

Viljelykierron tehtävä on ylläpitää ja parantaa maaperän hedelmällisyyttä ja biologista aktiivisuutta. Siksi viljelykierrossa tulee olla palko- ja viherlannoituskasveja. Lainsäädäntö ei kuitenkaan tarkemmin määrittele viljelykierron vähimmäisvaatimuksia.

Yhtenäisen käytännön luomiseksi Evira on ohjeistanut vaatimuksista oman tulkintansa. Keskeinen tulkinta on, että palkokasveja on oltava vähintään 30 prosenttia viljelykierrosta kullakin loholla. Viljelykiertoa on pääsääntöisesti noudatettava kaikilla luomuvälvontaan kuuluvilla lohkoilla.

Viljelytoimenpiteet (lohkon peruskunnostus, muokkaus, kylvösiemenen määrä, rikkakasvien torjunta, kasvinsuojelu yms.) on suoritettava hyvää viljelytapaa noudattaen.

Viljakasveja tai palkoviljoja voi olla enintään kolmena vuotena ja perunaa sekä saman kasvisuvun yksivuotisia erikoiskasveja enintään kahtena vuotena peräkkäin kullakin loholla.

Peräkkäisyyden laskeminen seoskasvustossa: Periaatteena on, että kasvilaji, joka on pääkomponenttina sekakasvustossa, otetaan huomioon laskettaessa peräkkäisyyttä. Pääkomponentti on se kasvilaji, jonka kylvösiemenmäärä painolla mitaten on puolet tai enemmän sekakasvustoksi kylvetyn siemenen kokonaismäärästä. Jos yhdenkään komponentin osuus ei yllä 50 prosenttiin, ei sekakasvustoa huomioida peräkkäisyytlaskennassa lainkaan.

Viljelykiertoon sisältyvän viherlannoituksen sadon käyttäminen lohkon lannoitukseen hyväksytään enintään kolmena vuonna peräkkäisenä vuotena.

Palkokasvien osuus viljelykierrossa

Palkokasveja on oltava vähintään 30 prosenttia viljelykierrosta kullakin loholla. Herne, härkäpapu tai aluskasvit eivät kuitenkaan voi olla kierron ainoita palkokasveja.

Kiertoa voi täydentää esimerkiksi lisäämällä siihen vähintään yksi vuosi typensidontaominaisuuksiltaan tehokkaampaa palkokasvia, kuten nurmi-palkokasveja sisältävää nurmea tai viherlannoitusta.

Esimerkki. Herne ja härkäpapu lasketaan viisivuotisissa viljelykierron kokonaisuksi palkokasvivuosisiksi. Lisäksi yhtenä vuonna on viljan alle kylvetty aluskasvi (persianapila), eli palkokasvien osuus kierrossa on yhteensä 46 % (1 + 1 + 0,3 vuotta). Kierto ei täytä Eviran tulkinnan mukaista palkokasvivaatimusta. Kiertoa voi täydentää esimerkiksi lisäämällä siihen vähintään yksi vuosi typensidontaominaisuuksiltaan tehokkaampaa palkokasvia, kuten nurmea tai viherlannoitusta.

Palkokasvien osuutta kierrossa voidaan korvata muilla maan kasvukuntoa parantavilla kasveilla, jos:

- lohkon täydennyslannoitukseen käytetään luomulantaa;
- loholla on kasvitauti, joka estää palkokasvien käytön viljelykierron;
- kyseessä on poikkeuksellisen ravinteikas eloperäinen maa, joka ei lainkaan vaadi ulkopuolista lisätyyppiä, esimerkiksi eräät Lieju (Lj), järvimuta (Jm), multamaa (Mm) ja muta (Mt) -tyypin eloperäiset maat) tai
- kyseessä on nurmiheinien siemenviljely
- kyseessä on kasvi, jonka työntarve on poikkeuksellisen pieni (esimerkiksi pensasmustikka)

Esimerkki. Luomupuutarhatila voi noudattaa viljelykiertoa, jossa palkokasvivuosien osuus on alle 30 prosenttia, kun osa luomusuunnitelman mukaisesta ravinnetarpeesta on korvattu luomulannalla. Lannan tulee olla peräisin valvotusta luomueläintuotannosta. Yhteistyöstä luomueläintilan kanssa on sovittava kirjallisesti.

Eri käyttötarkoituksia varten kylvelyt palkokasvit palkokasvivuosia laskettaessa

Eviran tulkintoja, miten esimerkiksi sekakasvustot, alus- ja pyydyskasvit tai suojaviljan alle kylvelyt palkokasvit huomioidaan palkokasvivuosia laskettaessa:

Kokonaisina palkokasvivuosina voidaan huomioida (suluissa esimerkkejä):

- yksi- tai monivuotiset nurmipalkokasvivaltaiset nurmet (puna-apila-timotei - nurmi)
- yksi- tai monivuotisia palkokasveja sisältävät viherlannoituskasvustot (virna-kaura-raiheinä)
- yksivuotisia palkokasveja sisältävät sekakasvustot (herne-kaura)

- yksivuotiset palkokasvien puhdaskasvustot (härkäpapu)

Kertoimella 0,3 voidaan huomioida eri käyttötarkoituksia varten kylvelyt palkokasvit, kuten

- alus- tai kerääjäkasvit (persianapila)
- suojaviljan kylvelyt nurmipalkokasvit (puna-apila)
- pyydyskasvit esim. varhaisperunan jälkeen (herne)
- marjakasvien, esim. mansikan, monivuotiset rivivälikasvit (valkoapila)

Kertoimen 0,3 mukaiset kasvit eivät kuitenkaan voi olla viljelykierron ainoita palkokasveja.

Palkokasvien siementen kylvömäärien tulee olla käyttötarkoitukseen soveltuvia.

Esimerkki. Viisivuotinen viljelykierto: 1. kevätilja + apilansiemen – 2. apilanurmi – 3. apilanurmi – 4. syysvilja – 5. herne-kaura. Palkokasvivuodet: $0,3 + 1 + 1 + 0 + 1 = 3,3$. Eli kierrossa palkokasvien osuus on 66 prosenttia.

Kierron ulkopuolinen nurmi

Luomuyksikköön voi kuulua nurmikasveja kasvavia peltolohkoja, joihin ei sovelleta 30 %:n palkokasvivaatimusta. Tällaisia nurmia kutsutaan kierron ulkopuolisiksi nurmiksi. Ne voivat olla esimerkiksi luonnonhoitopeltoja tai suojavyöhykeitä tai niille voi olla muu luomusuunnitelmassa kuvattu peruste. Lisäksi on kuvattava, miten peltolohkon kasvukuntoa parannetaan tai ylläpidetään suunnitelmallisin hoitotoimenpitein. Hoitotoimenpiteet voivat liittyä esimerkiksi nurmen käyttötarkoitukseen erilaisten tukisitomusten (esimerkiksi suojavyöhyke) perusteella. Tyypillisiä kuvattavia asioita ja hoitotoimenpiteitä ovat sadon käyttö, puhdistusniitot ja kasvuston uusiminen sekä toimenpiteiden ajankohdat. Luomuyksikössä voi myös olla samanaikaisesti sekä kiertoon kuuluvia että kierron ulkopuolisia nurmia (esimerkiksi luonnonhoitopelto).

15.2 Eviran tulkinta siirrosmaan käytöstä

Siirrosmaan eli maanparannukseen käytettävän tilan ulkopuolelta hankittavan eloperäisiä aineksia sisältävän maan on oltava peräisin valvotusta luomutuotannosta. Omalta tilalta peräisin olevaa eloperäistä ainesta sisältävää maata voidaan käyttää edellyttäen, ettei sitä ole käsitelty muilla kuin toimeenpanoasetuksen liitteiden I ja II mukaisilla tuotteilla (liite 1). Tarvittaessa toimijan on teetettävä maasta analyysi.

Käsittlemättömän saven, hiekan ja soran, jolla ei ole lannoitusvaikutusta, tuonti luomuyksikköön on sallittua.

16 Lannoitus

- Luomutilan lannoitus perustuu ensisijaisesti viljelykiertoon ja luonnonmukaisesti tuotetun eloperäisen aineksen lisäämiseen peltoon.
- Täydennyslannoitusta voidaan käyttää, jos riittävää ravinnemäärää ei saavuteta viljelykierrolla tai omasta tai muista luomuyksiköistä peräisin olevalla eloperäisellä aineksella.
- Sallitut täydennyslannoitteet on lueteltu tämän ohjeen liitteessä 1.
- Levitettävän lannan typpimäärä ei saa ylittää 170 kg N/ha vuodessa.
- Jos tilalla on luomueläimiä enemmän kuin 2 ey/ha, ylimenevältä osalta lanta voidaan luovuttaa vain toiseen luomuyksikköön.
- Teollisuusmaisesta eläintuotannosta peräisin olevan lannan käyttö on kielletty.

Luomuyksikön ravinnehuolto perustuu luomuyksikössä tuotettuihin ravinteisiin (viljelykierto ja eloperäisen aineksen lisääminen maahan). Ravinteet kiertävät ensisijaisesti luomutuotannon sisällä ja luomutuotannon kokonaisuuden muodostavat luonnonmukainen kasvin- ja eläintuotanto.

Omassa luomutuotantoyksikössä syntyneiden eloperäisten aineiden ohella voidaan lannoitteena käyttää muissa luomutuotantoyksiköissä syntyneitä eloperäisiä aineita.

Eviran tulkinta: Oman luomutilan kuivakäymäläjätteen tai sakokaivolietteen käyttö lannoitukseen on sallittua. Kuivakäymäläjäte tai sakokaivoliete on kuitenkin hygienisoitava säädösten edellyttämällä tavalla esimerkiksi kompostoimalla tai stabiloimalla se sammuttamattomalla kalkilla.

Jätevesipuhdistamon jätevesilietettä eli puhdistamolietettä sisältäviä lannoitevalmisteita ei ole sallittu käyttää luomutuotannossa.

Erilaisia mikrobivalmisteita voidaan käyttää maaperän ja tuotteiden ravinnepitoisuuden parantamiseksi. Kompostoitumisen edistämiseen voidaan käyttää kasvipohjaisia tai mikrobivalmisteita. Käytettävät tuotteet eivät saa olla muunto-geenisia.

Luonnonmukaisen tuotannon ehdot eivät aseta luomueläimistä peräisin olevalle lannalle, liete-lannalle ja virtsalle käsittelyvaatimuksia, mutta kaikessa lannan varastoinnissa, käsittelyssä ja

kompostoinnissa sekä käytössä on noudatettava muita lannan käsittelyä koskevia säädöksiä.

Tilalla levitettävän lannan kokonaismäärä saa olla enintään 170 kilogrammaa tyyppiä vuodessa maatalousmaana käytettävää hehtaaria kohden siten kuin määrä määritetään valtioneuvoston asetuksessa 1250/2014 eräiden maa- ja puutarhataloudesta peräisin olevien päästöjen rajoittamisesta (ns. nitraattiasetus). Edellä mainittu valtioneuvoston asetus säätelee myös lannan varastointia pattereissa. Asetus löytyy internetistä osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141250>.

16.1 Täydennyslannoitus

Täydennyslannoitukseksi kutsutaan luomutuotantoyksikön ulkopuolelta tulevia lannoitteita tai maanparannusaineita kuten esimerkiksi tavanomaisessa tuotannossa olevista eläimistä peräisin oleva lanta.

Täydennyslannoitteiden käyttö on sallittu seuraavin edellytyksin:

- 1) jos riittävää ravinnemäärää ei voida saavuttaa käyttämällä monivuotista viljelykiertoa ja luomutuotantoyksiköistä saatavia eloperäisiä aineksia ja
- 2) käyttötarve ja sen perustelut on kirjattu luomusuunnitelmaan tai lohko-kohtaisiin muistiinpanoihin.

Jos palkokasveja, luomulantaa tai luomukompostia ei ole lainkaan hyödynnetty riittävän ravinnemäärän saavuttamiseksi, ei täydennyslannoitusta voida käyttää.

Mineraalityypilannoitteiden käyttö on kokonaan kiellettyä.

Täydennyslannoitteiden käyttötarve voidaan osoittaa esimerkiksi lannoitustarve- tai ravinnetaselaskelmalla. Hivenravinteiden käytön perusteena voi toimia esimerkiksi viljavuusanalyysi tai kasvustosta havaittavat ravinnepuutosoireet. Lohkokohotaisiin muistiinpanoihin kirjataan käytetty täydennyslannoite, käyttömäärä ja -päivä sekä käytön perusteet.

Luomutuotannossa sallitut täydennyslannoitteet on lueteltu toimeenpanoasetuksen liitteessä I (tämän ohjeen liite 1).

Eviran tulkinta: Biokaasutusprosesseissa, mädätysjäännöksen separoinnissa ja lietelannan käsittelyssä käytetyt tekniset apuaineet. Mikäli apuaineen määrä on vähäinen eikä vaikuta tuotteen tyyppinimeen, on lopputuote luomuun soveltuvaa. Esimerkkejä apuaineista, jotka eivät vähäisessä määrässä käytettynä tee mädätysjäännöksestä tai lietelannasta luomutuotantoon soveltumatonta: biokaasutusprosessissa käytetyt glyseriini ja glyseroli, strippauksessa käytetyt orgaaniset ja mineraalilihapot, lannan separoinnissa käytetyt polymeerit ja biopolymeerit, lietteen käsittelyssä käytetty rikkihappo ammoniakkiemission estämiseksi, mädätelietteen pH:n nostoon salmonellan tuhoamiseksi käytetty neste-mäinen lipeä.

Eviran tulkinta: ”Ei sovelleta syötäviin kasvinsiin”. Tämä rajoitus koskee tämän ohjeen liitteen 1 mukaisista lannoiteaineista biokaasutuksen mädätysjäännöstä ja hydrolysoituja proteiineja. Se tarkoittaa, että niitä ei saa levittää ennen kasvukautta tai kasvukauden aikana kasvustolle, jonka maan päällistä satoa käytetään ihmisravinnoksi tai rehuksi (esim. vihannekset, yrtit, marjat, hedelmät, nurmi). Lannoiteaine ei myöskään saa olla välittömässä kosketuksessa kasvinsiin joita käytetään ihmisravinnoksi tai rehuksi (esim. ruokaperuna ja juurekset).

Lannoiteainetta saa levittää ennen kasvukautta tai kasvukauden aikana, kun maan pinnalle levitetty lannoiteaine mullataan eikä kasvin syötävä tai rehuksi korjattava sato ole välittömässä kosketuksessa maahan (esim. viljat ja öljykasvit) ja että maan pinnalle levitetty lannoiteaine mullataan viimeistään oraalla. Lannoiteainetta saa levittää ennen kasvukautta tai kasvukauden aikana kun satoa ei käytetä ihmisravinnoksi tai rehuksi tuoreena tai syömällä sen maanalainen osa (esim. tärkkelysperuna). Lannoiteainetta saa levittää

ennen kasvukautta tai kasvukauden aikana myös perustettaessa nurmea suojaviljan kanssa.

16.2 Lannan käsittely ja käyttö

Tavanomainen virtsa ja lietelanta on ilmastettava tai laimennettava.

Eviran tulkinta: Turkiseläinlanta on kompostoitava. Muidenkin eläinten kuivalanta suositellaan kompostoitavaksi.

Teollismaisesta eläintuotannosta peräisin olevan lannan käyttö on kielletty. Teollismaisiksi lannaksi katsotaan tavanomainen tuotanto, jossa eläinmäärä ylittää 2,0 ey/ha. Lanta ei kuitenkaan ole teollismaista jos:

- 1) lanta levitetään useamman tilan peltoalalle niin, että eläintihedeksi keskimääräistä lannanlevitysalaa kohti laskien tulee korkeintaan 2,0 ey/ha, tai
- 2) lanta toimitetaan keskitettyyn lannankäsittelylaitokseen (esim. kananlannan kompostointiasema).

Eviran tulkinta: Tavanomaista lantaa käytettäessä on lannan luovuttajatilán annettava selvitys siitä, mikä on tilán eläinyksikkömäärä lannanlevitysalaa kohti laskettuna (ey/ha). Selvitysmalli on saatavissa Eviran internetsivuilta www.evira.fi > Yleiset > Luomun lomakkeet ja ohjeet > Mallipohjat luomutoimijoille.

Huom! Jos luomuvalvontaan kuuluvien eläinten eläinyksikkömäärä ylittää 2 ey/ha, luomueläimistä peräisin olevan lannan luovuttaminen 2 ey:n/ha ylimenevältä osalta on mahdollista ainoastaan toiseen luomuyksikköön. Luovuttamisesta on oltava kirjallinen sopimus. Muulta osin lantaa voidaan luovuttaa myös tavanomaisille tiloille.

16.3 Luomulannoiteluettelo

Evira antaa neuvoja lannoitevalmisteiden soveltuvuudesta luomutuotantoon. Suomen markkinoilla toimivat lannoitevalmistealan toimijat voivat pyytää merkitsemään luomutuotantoon soveltuvan yksittäisen lannoitevalmisteen Eviran ylläpitämään neuvonnalliseen luomulannoiteluetteloon. Soveltuvuuden arviointi ja julkaiseminen luettelossa on toimijoille vapaaehtoista ja maksutonta. Luomutuotantoon soveltuvan lannoitevalmisteen käyttö ei edellytä julkaisemista luettelossa, mutta julkinen tieto vähentää tehokkaasti erilaisten tulkintojen syntymistä tiedon tarvisijoiden eli esimerkiksi viljelijöiden, neuvojen, viranomaisten, lannoitevalmistajien ja myyjien välillä. Luomulannoiteluettelo on saatavissa Eviran internet-sivulta www.evira.fi > Yleiset > Luomu > Luomukasvit > Lannoitus.

17 Kasvinsuojelu

- **Kasvinsuojelu perustuu ennaltaehkäiseviin menetelmiin kuten viljelykiertoon, lajikevalintaan ja tuholaisten luontaisten vihollisten suosimiseen**
- **Rikkakasveja torjutaan mekaanisesti tai liekittämällä**
- **Kasvitauteja ja tuhohyönteisiä voidaan torjua kemiallisesti toimeenpanoasetuksen liitteen II aineilla, jos tuholaiskohtainen torjuntakynnys ylittyy ja valmiste on rekisteröity Suomessa kyseiseen käyttötarkoitukseen**
- **Kasvinsuojelutoimet kirjataan lohko-kohtaisiin muistiinpanoihin**
- **Puhdistus- ja desinfiointiaineina voidaan kasvintuotannossa käyttää samoja tuotteita kuin tavanomaisessakin tuotannossa**

Rikkakasvien, kasvitautien ja tuholaisten säätely perustuu luomutuotannossa ennaltaehkäisevään toimintaan, kuten pellon koko eliöyhteisön tasapainon säilyttämiseen ja kasvien luontaiseen vastustuskykyyn, viljelytekniisiin menetelmiin sekä mekaaniseen torjuntaan.

Luomutuotannossa kasvinsuojelua hoidetaan seuraavilla menetelmillä:

- sopivan lajin ja lajikkeen valinta
- sopivan viljelykierron käyttö
- tuholaisten luontaisten vihollisten suojeleminen niillä suosivilla järjestelmillä esimerkiksi sääntämällä pensasaitoja ja pesimispaikkoja
- mekaanisten torjuntamenetelmien käyttö esimerkiksi katteet, multaukset, haraukset
- rikkakasvien pesäkekäsittelyt niittämällä ja poistamalla juurakoita
- rikkakasvien liekitys
- houkutuskasvien käyttö tuholaisten ohjaamiseksi vaarattomiin kohteisiin
- levittämällä petohyönteisiä.

Toimeenpanoasetuksen liitteessä II (tämän ohjeen liite 1) lueteltuja kasvinsuojeluaineita saa käyttää ainoastaan, jos:

- kasvinsuojelusuunnitelman mukaiset tuholaiskohtaiset torjuntakynnykset ylittyvät
- käytettäväksi aiottu tuote on rekisteröity kasvinsuojeluainelain edellyttämällä tavalla Suomessa samaan käyttötarkoitukseen kuin toimeenpanoasetuksen liitteessä II.

Kasvinsuojeluaineiden käyttö ja käytön perusteet on kirjattava lohko-kohtaisiin muistiinpanoihin.

Luettelo luomutuotantoon soveltuvista kasvinsuojeluaineista on saatavissa Eviran internetsivuilta: www.evira.fi > Yleiset > Luomu > Luomukasvit > Kasvinsuojelu.

Tuotteissa ei saa olla niistä johtuvia jäämiä sellaisia määriä, että ne voivat olla peräisin tilalla tehdyistä käsittelyistä tai kontaminaatiosta.

Pyödyksissä ja haihuttimissa käytettävien tuotteiden joutuminen viljelykasvien kanssa kosketuksiin ja leviäminen ympäristöön on estettävä. Käytön jälkeen pyödykset on kerättävä pois ja hävitettävä asianmukaisesti.

Tavanomaisten rotanmyrkkujen ja jyrsijöiden torjunta-aineiden käyttö on sallittua, mutta ainoastaan pyödyksissä ja siten käytettynä, että torjunta-aine ei pääse sekaantumaan luomutuotteiden kanssa.

17.1 Kasvintuotannossa käytettävät puhdistus- ja desinfiointiaineet

Puhdistus- ja desinfiointiaineina voidaan käyttää vain tähän käyttötarkoitukseen luonnonmukaisessa tuotannossa hyväksytyjä tuotteita. Toistaiseksi ei kuitenkaan ole käytettävissä EU:n eikä kansallisen tasoista listaa hyväksytyistä tuotteista. Siksi luonnonmukaisessa tuotannossa voidaan käyttää samoja tuotteita kuin tavanomaisessakin tuotannossa.

17.2 Kasvintuotannossa sallitut perusaineet

Perusaineiksi hyväksytyjen kasvi- ja eläinperäisten elintarvikkeiden käyttö kasvinsuojeluaineina luonnonmukaisessa viljelyssä tuhoeläinten ja kasvitautien torjuntaan on sallittua. Rikkakasvien torjuntaan aineiden käyttö ei ole sallittu.

Tämän ohjeen liitteeseen 1 on koottu tietoja 31.3.2018 mennessä hyväksytyistä ja luonnonmukaisessa tuotannossa sallituista perusaineista. Jokaisesta sallitusta aineesta on saatavissa komission tarkastelukertomus sekä erillinen komission täytäntöönpanoasetus, jotka sisältävät tarkemmat taustatiedot aineista ja käyttötavoista. Osa taustatiedoista on saatavissa vain englanninkielisenä.

18 Rinnakkaisviljely

- Rinnakkaisviljelyssä samaa kasvilajia tuotetaan eri tuotantovaiheissa (tavanomainen, siirtymävaihe, luomu).
- Eri tuotantotavalla tuotetut erät on kyettävä erottamaan kaikissa vaiheissa toisistaan.
- Tilan osan pysyvä rinnakkaisviljely edellyttää ELY-keskuksen lupaa.
- Kun koko tila on siirtymässä pysyvästi luomuviljelyyn, tarvitaan ELY-keskuksen lupa rinnakkaisviljelyyn vain poikkeustapauksessa.

Rinnakkaisviljelyllä luomuyksikön sisällä tarkoitetaan tilannetta, jossa koko tila tai uusi viljelylohko on luomusuunnitelman mukaisesti siirtymässä luonnonmukaiseen viljelyyn, mutta siirtymisen aikana samaa kasvilajia tuotetaan eri tuotantovaiheissa (tavanomainen, siirtymävaihe, luomu).

Rinnakkaisviljely luonnonmukaisen ja tavanomaisen tuotantoyksikön välillä eli pysyvällä rinnakkaisviljelyllä tarkoitetaan tilannetta, jossa tila on jaettu luomutuotanto- ja tavanomaiseen yksikköön, ja rinnakkaisviljely on luonteeltaan jatkuvaa. Saman lajikkeen tai toisistaan huonosti erotettavissa olevien lajikkeiden pysyvään rinnakkaisviljelyyn voidaan myöntää vain muutamissa erikoistapauksissa.

Rinnakkaisviljely aiheuttaa tuotteiden sekaantumisvaaran ja sen välttämiseksi viljelykiertosuunnitelman laatimisessa on oltava erityisen huolellinen.

Tuotteita varastoitaessa eri tuotantovaiheessa olevat tuotteet on pystyttävä pitämään luotettavasti erillään toisistaan. Luomusuunnitelmassa on oltava kuvaus toimenpiteistä, joilla tämä varmistetaan.

Eri tuotantovaiheessa tuotetut tuotteet on pidettävä erillään toisistaan ja tunnistettavissa koko ajan. Kirjanpidossa on oltava tuotteiden määrät tuotantovaiheittain. Luomukotieläintiloilla eri tuotantovaiheiden rehujen erotteleminen on oltava mahdollista rehunkulutusseurannassa.

Tuotantotarkastuspäätökseen kirjataan, ettei siirtymävaiheessa olevaa tuotetta voi markkinoida eikä käyttää luonnonmukaisesti tuotettuna. Erillään pidon toteutumisen tarkastamiseksi voidaan tehdä maksullinen tarkastuskäynti.

18.1 Rinnakkaisviljely luomuyksikön sisällä

Rinnakkaisviljelytilanne saattaa syntyä luomutuotantoyksikössä kun koko tila tai tilan uusi viljelylohko on luomusuunnitelman mukaisesti siirtymässä luonnonmukaiseen viljelyyn, mutta siirtymisen aikana samaa kasvilajia tuotetaan:

- 1) sekä luonnonmukaisesti että (1., 2. ja/tai 3.) vuoden siirtymävaiheissa
- 2) 1., 2. ja/tai 3. vuoden siirtymävaiheissa
- 3) sekä luonnonmukaisesti että tavanomaisesti
- 4) sekä siirtymävaiheessa että tavanomaisesti.

Luomuyksikön sisäiseen rinnakkaisviljelyyn ei tarvita ELY-keskuksen lupaa, mutta eri vaiheiden tuotteet on pidettävä erillään toisistaan ja eri tuotantotavalla tuotetut erät on kyettävä erottamaan kaikissa vaiheissa toisistaan. Myöskään lajikkeiden ei tarvitse olla toisistaan helposti erotettavia.

Monivuotiset kasvilajit

Poikkeuksena ovat monivuotiset kasvilajit kuten marjapensaat, hedelmäpuut tai raparperi (Huom! eivät kuitenkaan nurmikasvit), jotka ovat samaa lajiketta tai joiden lajikkeet on huonosti toisistaan erotettavia. Niiden rinnakkaisviljelyyn siirtymävai-

heessa tarvitaan ELY-keskuksen lupa. Siirtymisen luomu-suunnitelmaan perustuen on aloitettava viimeistään viiden vuoden kuluessa. Lisäksi rinnakkaisviljely edellyttää muita (katso tarkemmin kohta 18.3), samaa tai toisistaan huonosti erotettavissa olevien lajikkeiden rinnakkaisviljelyehtojen noudattamista.

18.2 Rinnakkaisviljely luonnonmukaisen ja tavanomaisen tuotantoyksikön välillä

Rinnakkaisviljely luonnonmukaisen ja tavanomaisen tuotantoyksikön välillä eli pysyvällä rinnakkaisviljelyllä tarkoitetaan tilannetta, jossa tila on jaettu luomutuotanto- ja tavanomaiseen yksikköön, ja rinnakkaisviljely on luonteeltaan jatkuvaa.

Luonnonmukaisessa ja tavanomaisessa yksikössä voidaan viljellä samaa kasvilajia vain, jos lajikkeet ovat toisistaan helposti erotettavia. Rinnakkaisviljelylle on haettava lupa (katso kohta 18.4).

Lajikkeet tulee olla helposti tunnistettavissa itse satotuotteesta. Esimerkiksi syys- ja kevätvehnän ei siten katsota olevan helposti erotettavia.

Eviran tulkinta: Helposti toisistaan erotettavia lajikkeita voivat olla esimerkiksi:

- kuoreton ja kuorellinen kaura
- puna- ja keltakuorinen peruna
- viher- ja punaherukka.

18.3 Samaa tai toisistaan huonosti erottuvat lajikkeet

Samana lajikkeena tai toisistaan huonosti erotettavissa olevien lajikkeiden pysyvää rinnakkaisviljelyä varten on oltava lupa. ELY-keskus voi myöntää luvan vain kun kyseessä on:

- maataloustutkimukseen tai -opetukseen tarkoitettu maa-alue,
- siementen, kasvullisesti lisätyn aineiston ja taimien tuotanto,
- ainoastaan laiduntamiseen käytetty nurmi. (Huom! Rinnakkaisviljelyssä on otettava huomioon luonnonmukaisen eläintuotannon ehdot asettamat rajoitukset mm. siirtymävaiheen rehun enimmäisosuuden suhteen. Eri tuotantotavoilla kasvatettavien eläinten on oltava eri lajia.)

Edellytyksenä luvan myöntämiselle on seuraavien ehtojen täyttyminen ja noudattaminen:

- 1) tuotteita pidetään pysyvästi erillään luomusuunnitelmassa kuvatuin toimenpitein, ja että suunnitelman toteutuminen vahvistetaan tuotantotarkastusten yhteydessä;
- 2) sadonkorjuusta ilmoitetaan vähintään 48 tuntia ennen korjuun aloittamista ELY-keskukseen;
- 3) toimija ilmoittaa viipymättä korjuun jälkeen ELY-keskukseen kyseisissä yksiköissä korjatut täsmälliset määrät ja toimenpiteet, joilla tuotteiden erilläänpito on toteutettu.

18.4 Rinnakkaisviljelylupa

Rinnakkaisviljelylupaa on haettava kirjallisesti hyvissä ajoin ennen sadonkorjuuta ELY-keskuksesta luomuvälvontalomakkeella 9a. Lupa on oltava myönnettyä ennen sadonkorjuuta. Lupa voidaan myöntää myös useammalle vuodelle.

Hakemuksesta tulee ilmetä:

- rinnakkaisviljelyssä olevat kasvilajit ja niiden lajikkeet
- rinnakkaisviljelyssä olevien kasvilajien viljelyalat
- peruslohkojen numerot
- ehdotetut toimenpiteet tuotteiden erilläänpidosta
- kuinka pitkäksi aikaa lupaa haetaan.

Rinnakkaisviljelylupa mahdollistaa luonnonmukaisesti tuotetun tuotteen myymisen luonnonmukaisesti tuotettuna ja käyttämisen luomurehuna luomueläimille, mikäli erilläänpidosta toisella tuotantotavalla tuotettuun tuotteeseen on huolehdittu. Rinnakkaisviljelyn hyväksyminen saattaa edellyttää maksullista uusintatarkastuskäyntiä.

Rinnakkaisviljelylupa ei muuta siirtymävaihe- tai tavanomaisen tuotteen tuotantovaihetta, eli sitä ei voida markkinoida luonnonmukaisesti tuotettuna.

Ensimmäisenä siirtymävaihevuonna tuotettu tuote on markkinoitava tavanomaisena. Toisena siirtymävaihevuonna tuotettu tuote voidaan markkinoida myös siirtymävaihetuotteena.

19 Lisäysaineistot

- Luomutuotannossa on käytettävä luonnonmukaisesti tuotettua lisäysaineistoa eli siemeniä, taimia ja kasvullista lisäysaineistoa kuten pistokkaita.
- Evira ylläpitää rekisteriä luomulisäysaineistosta.
- ELY-keskus voi myöntää luomuviljelijälle eräkohtaisen luvan tavanomaisen lisäysaineiston käyttöön yhdeksi kasvukaudeksi, jos luomulisäysaineistoa ei kyetä toimittamaan ennen kylvöä tai rekisterissä olevat lajikkeet eivät perustellusti sovellu tuotantoon.
- Evira voi myöntää yleisen luvan kaikille luomuviljelijöille tavanomaisen lisäysaineiston käyttöön lajista, jota ei ole luomulisäysaineistoa saatavilla.
- Luomutuotannossa voi käyttää siemeniä, jotka on saatu tuotantoyksiköstä, joka on siirtymässä luomuun.
- Yksivuotisista kasveista voi käyttää siementä jo ensimmäisen sukupolven jälkeen ja monivuotisilla kasveilla toisesta kasvukaudesta alkaen.

Luomulisäysaineistoa on käytettävä sekä siirtymävaihe- että luomulohkoilla. [Luomussa saa käyttää itse tuotettua luomusiementä, mutta tilan oman siemenen ja muun lisäysaineiston \(esim. taimet ja pistokkaat\) tuotannossa on luomuvaatimusten lisäksi noudatettava muita soveltuvia säädöksiä kuten siemenkauppa- ja kasvinjalostajien oikeuksiin liittyvää lainsäädäntöä.](#)

Tavanomaisen lisäysaineiston käyttöön on oltava lupa. ELY-keskus voi myöntää yksittäiselle luomuviljelijälle eräkohtaisen luvan yhden kasvukauden ajaksi kerrallaan (katso tarkemmin kappale 19.2). Evira voi myöntää yleisen luvan yhteisesti kaikille luomuviljelijöille, jos lajista ei ole luomulisäysaineistoa saatavilla (katso tarkemmin kappale 19.3).

Huom! Tavanomaisen, peittaamattoman siemenen varastointi luomutilalla on sallittua, mutta tavanomaisen siemenen käyttöön on oltava lupa. Tavanomaisten ja luomusiementen erilläänpito on kuvattava luomusuunnitelmassa ja sekaantuminen on estettävä käytännön toimenpitein.

19.1 Luonnonmukaisesti tuotetun lisäysaineiston rekisteri

Evira ylläpitää luomulisäysaineistorekisteriä, johon on merkitty kaikki saatavilla oleva luomulisäysaineisto. Rekisteri perustuu luomusiementä markkinoivien yritysten ilmoituksiin siementen ja taimien saatavuudesta.

Evira pitää luomulisäysaineistorekisteriä osoitteessa www.evira.fi > Yhteiset > Luomu > Luomukasvit > Siemenet ja taimet.

19.2 ELY-keskuksen antama viljelijäkohtainen lupa tavanomaisen lisäysaineiston käyttöön

ELY-keskus voi myöntää eräkohtaisen luvan yksittäiselle luomuviljelijälle yhden kasvukauden ajaksi kerrallaan. Jos luvan saanut erä jää ylivuotiseksi (erä käytetään luvan voimassaoloajan jälkeen), on erän käyttöön oltava uusi lupa.

ELY-keskuksen mahdollisuus myöntää toimijakohtainen lupa koskee siemeniä, siemenperunaa, sipulin pikkuiustukkaita, muuta kasvullista lisäysaineistoa (esim. rönsyt ja pistokkaat) ja uuden lisäysaineiston tuottamista (esim. kylvösiemenen lisäysviljely omaa käyttöä varten ja emokasvit). Siemenlisätyjen, yksivuotisten kasvien taimien (esim. keräkaali) tulee aina olla luomualkuperää. Monivuotisten kasvien taimia ja kasvullista lisäysaineistoa käsitellään tarkemmin kappaleessa 19.6.

ELY-keskus voi myöntää luvan käyttää tavanomaista lisäysaineistoa ainoastaan seuraavissa tapauksissa:

- Ei saatavana luomuna:** Viljeltävästä lajista ei ole rekisteröity yhtään lajiketta luomulisäysaineistorekisteriin;
- Toimitusvaikeus:** Yksikään myyjä ei pysty toimittamaan lisäysaineistoa ennen kylvöä

- tai istutusta, vaikka viljelijä on tilannut lisäysaineiston hyvissä ajoin;
- c) **Soveltumatoton lajike:** Lajiketta, jota viljelijä haluaa käyttää, ei ole rekisterissä eivätkä rekisterissä olevat lajikkeet sovellu tuotantoon;
  - d) **Tutkimuskäyttö tai lajikkeen suojele:** Se on perusteltua ELY-keskuksen hyväksymää tutkimuskäyttöä, pienimuotoista kenttätutkimusta tai lajikkeiden suojelelu varten;
  - e) **Uuden lisäysaineiston tuotanto omaa käyttöä varten.**

Lupaperusteita ja niihin liittyviä Eviran tulkintoja ja esimerkkejä esitellään tarkemmin läpi kappaleissa 19.2.1 -19.2.5.

Huom! Siirtymävaiheen aloittaminen ei ole lainsäädännössä mainittu peruste luvan myöntämiselle. ELY-keskus voi myöntää luvan uuden lisäysaineiston viljelyyn esimerkiksi luomuviljelijän omaa käyttöä varten (katso tarkemmin kappale 19.2.5), mikä osaltaan mahdollistaa uuden tavanomaisen siemenen hankinnan tai vanhan varaston hyödyntämisen. Vanhan varaston hyödyntäminen voi olla mahdollista myös Eviran yleisen luvan perusteella (katso kappale 19.3).

Lupahakemus

Kevätkylvöisten kasvien osalta lupaa on haettava ELY-keskuksesta viimeistään 1. toukokuuta. ELY-keskuksen on käsiteltävä tämän jälkeenkin tullut lupahakemus, jos kyse on kokonaan uudesta viljelijästä tai jos siihen on poikkeuksellinen syy. Poikkeuksellinen syy voi olla esimerkiksi luomulisäysaineiston toimitusongelma, kasvihuoneutuotanto, sääolosuhteet tai syyskylvöiset lajikkeet. Jos lupahakemus saapuu määräajan jälkeen, on hakemuksessa oltava perustelu, miksi hakemus on viivästynyt.

Lupa on kaikissa tapauksissa haettava ja myönnettävä ennen kylvöä. Lupaa voi hakea luomuvälöntalomakkeella 9c. Tavanomaista lisäysaineiston käyttöä koskeva päätös on maksullinen riippumatta siitä, onko päätös kielteinen vai myönteinen. Päätös hakemuksesta pyritään ELY-keskuksessa tekemään kahden viikon kuluessa.

Eviran tulkinta: Myönnetty lupa on voimassa siitä päivästä alkaen, kun hakemus on saapunut ELY-keskukseen. Lupa on kuitenkin voimassa jo hankinta-ajankohdasta alkaen, mikäli ajankohta voidaan todistaa hakemusta seuraavalla asiakirjalla, esimerkiksi kopiolla tilausvahvistuksesta tai laskusta. Asiakirja ei saa olla kahta viikkoa vanhempi hakemuksen saapuessa ELY-keskukseen.

19.2.1 Lajista ei ole rekisteröityä luomulisäysaineistoa

ELY-keskus voi myöntää luvan kun viljeltävästä lajista ei ole rekisteröity yhtään lajiketta luomulisäysaineistorekisteriin eikä laji tai lajikeryhmä ole merkitty Eviran yleiseen lupaan.

Esimerkki. Luomusiementä ei saatavana Suomesta: Harvoin viljellyistä kasvilajeista, esimerkiksi puutarhakasveista ei useinkaan ole tarjolla luomusiementä Suomen markkinoilla. Sinun ei kuitenkaan tarvitse yrittää hankkia luomusiementä esimerkiksi ulkomailta, vaan voit saada ELY-keskuksen luvan käyttää tavanomaista siementä.

19.2.2 Toimitusvaikeus

Toimitusvaikeus tarkoittaa tilannetta, että luomulisäysaineistorekisteriin eriä ilmoittanut myyjä ei pysty toimittamaan lisäysaineistoa ennen kylvöä tai istutusta, vaikka luomuviljelijä on tilannut lisäysaineiston hyvissä ajoin.

Eviran tulkinta: Kevätkylvöisten kasvien osalta kohdullinen takaraja lisäysaineiston toimitukselle on 15. huhtikuuta, minkä jälkeen mahdollista lupahakemuksen lähettämistä ELY-keskukseen ei siis enää ole syytä viivyttää. ELY-keskuksen luvan myöntäminen edellyttää, että viljelijä on perustellussa selvittänyt, milloin tilaus on tehty ja miltä toimittajilta lajiketta on kysytty.

Esimerkki. Tilatun siemenen toimituksen peruuntuminen tai viivästyminen. Olet tilannut luomusiementä, ja sinulla on asiasta tilausvahvistus. Jos et saa tilaamaasi luomusiementä huhtikuun 15. päivä mennessä, voi ELY-keskus myöntää sinulle luvan tavanomaisen siemenen käyttöön. Liitä hakemukseen kopio saamatta jääneen luomusiemenen tilausvahvistuksesta.

Esimerkki. Olet saanut vääränlaisen siemenen. Olet tilannut luomusiementä tietyistä kauralajikkeista, ja sinulla on asiasta tilausvahvistus. Siemenliike toimittaa sinulle tavanomaista kauraa maaliskuun lopulla. Haet ELY-keskukselta lupaa käyttää tavanomaista siementä. Lupaa ei voida myöntää toimitusvaikeuden perusteella, jos luvan hakuhetkellä on saatavissa luomukauransiementä. Varmista aina vastaanoton yhteydessä, että myös saat sitä mitä olet tilannut!

Eviran tulkinta: ELY-keskuksen lupaan voi olla perusteena myös eräkokoon liittyvä toimitusvaikeus, eli kun sopivan kokoista erää ei ole saatavana yhdeltä toimittajalla. Kun poikkeusluvan perusteena on eräkokoon liittyvä toimitusvaikeus, voi ELY-keskus myöntää luvan jo ennen 15. huhtikuuta.

Esimerkki. Eräkokoon liittyvä toimitusvaikeus. Tarvitset tulevan kevään kylvöjä varten timotein siementä yhteensä 1000 kiloa, mutta yhdelläkään siemenpakkaamolla ei juuri nyt ole tarjota niin suurta erää. Tilanne katsotaan toimitusvaikeudeksi, jonka perusteella ELY-keskus voi myöntää sinulle luvan käyttää tavanomaista siementä.

Eviran tulkinta: ELY-keskuksen lupaan voi olla perusteena pakkauslupa sopimaton siemenenä. Kun poikkeusluvan perusteena on pakkauslupa sopimaton siemenenä, voi ELY-keskus myöntää luvan jo ennen 15. huhtikuuta.

Esimerkki. Pakkauskokoon liittyvä toimitusvaikeus. Haet lupaa käyttää tavanomaista porkkanan siementä, koska lajiketta on saatavissa luomuna vain 5 gramman annospusseissa ja tarvitet siementä 900 grammaa. Mahdollinen annospussien käyttö tulisi erittäin kalliiksi. ELY-keskus myöntää luvan jo ennen 15. huhtikuuta.

Eviran tulkinta: Toimitusvaikeudeksi voidaan katsoa myös tilanne, jossa saatavilla olevan luomulisäysaineiston hinta on epäluonnollisen korkea tarjontatilanteen takia. Tällainen tilanne voi syntyä markkinoilla esimerkiksi kun luomulisäysaineistorekisterissä on jäljellä enää yksi, tietty lajiketta tarjoava luomusiemenliike. Tällaisissa tilanteissa Evira voi saattaa voimaan yleisen luvan kaikille viljelijöille, mutta myös ELY-keskuksella on mahdollisuus myöntää viljelijäkohtainen lupa tavanomaisen siemenen käyttöön. Epäluonnollisen korkea hinta ja poikkeuksellinen tarjontatilanne on ELY-keskuksen arvioitava tapauskohtaisesti.

Eviran tulkinta: Kuljetus- ja toimituskustannukset saattavat lisätä merkittävästi luomusiemenen hintaa. Niitä ei kuitenkaan katsota toimitusvaikeudeksi, koska ne eivät ole EU:n luomulainsäädännön tuntema peruste saada lupa tavanomaisen siemenen käyttöön.

19.2.3 Soveltumaton lajike

ELY-keskus voi myöntää luvan kun lajiketta, jota viljelijä haluaa käyttää, ei ole luomulisäysaineistorekisterissä eivätkä muut rekisterissä olevat lajikkeet sovellu tuotantoon.

Eviran tulkinta: Perusteluksi ei riitä pelkästään ”viljelytekniset syyt” tai ”sopimusviljely” vaan selvityksen on oltava yksityiskohtaisempi, esim. mihin viljelytekniisiin syihin vedotaan tai minkälaisesta sopimusviljelystä on kyse.

- **Viljelytekniset syyt:** lajike ei sovellu kasvuaikaltaan tai kasvupaikkaominaisuuksiltaan ko. tilalle.

Esimerkki. Käyttämäsi kylvökone soveltuu vain pilleröidylle siemenelle. ELY-keskus voi myöntää luvan pilleröidyn tavanomaisen porkkanansiemen käyttöön, jos pilleröityä luomusiementä ei ole saatavana.

Esimerkki. Hybridilajike. Peltosi soveltuu korkeasaatoisten hybridiruislajikkeiden viljelyyn ja olet valmis maksamaan kalliista kylvösiemenestä. ELY-keskus voi myöntää luvan viljelytekniisiin syihin perustuen.

- **Viljelytuotteen käyttötarkoitus:** Saatavilla olevat lajikkeet voivat olla soveltumattomia myös viljelykasvin sadon käyttötarkoituksen takia. Eroja käyttötarkoituksessa ovat esimerkiksi rehu-, elintarvike- ja viherlannoituskäyttö.

Esimerkki. Puhdaskaura. Ns. puhdaskauraa viljellään, korjataan, kuivataan ja varastoidaan erillään muista viljoista gluteenittoman raaka-aineen varmistamiseksi. Riittävän laji- ja lajikepuhtauden varmistaminen voidaan katsoa viljelytekniseksi syyksi, jonka perusteella ELY-keskus voi myöntää luvan tavanomaiselle, mutta peittaamattomalle kylvösiemenelle.

taminen voidaan katsoa viljelytekniseksi syyksi, jonka perusteella ELY-keskus voi myöntää luvan tavanomaiselle, mutta peittaamattomalle kylvösiemenelle.

Esimerkki. Tarhaherne. Viljelet tarhahernettä, mutta kylvösiementä ei ole saatavilla luomu tuotettuna. Vaikka pelto- tai rehuherne ovat samaa lajia kun tarhahernekin, voit saada ELY-keskuksen luvan tavanomaisen siemenen käyttöön.

Esimerkki. Hernelajike vihermassakäyttöön. Viljelet hernettä lajikkeesta tuottaa runsaasti vihermassaa, mutta joka ei Suomen olosuhteissa tuleennu. Voit saada ELY-keskuksen luvan tavanomaisen siemenen käyttöön.

Huom! Eviran huomioi eri käyttötarkoituksia ja viljelymuotoja myös yleisen luvan perusteena: Esimerkiksi kevät- ja syysvehnä, varhais- ja talviperuna, mallas- ja rehuohra jne. Katso tarkemmin myös kohta 19.3.

- **Kasvinsuojelullinen riski:** lupa voidaan myöntää, jos saatavilla olevasta luomuai- neistossa on perustellusti suurempi kasvitauti- tai tuholausriski kuin vastaavassa tavanomaisessa lisäysaineistossa tai kun luomuviljelijällä on kasvinsuojelullisia syitä erityisen vähän vieraita lajeja tai rikkakasvien siemeniä sisältävän kylvösiemenen hankintaan.

Poikkeuslupaa ei voida myöntää pelkästään sillä perusteella, että sadon ostaja omistaa/ välittää tiettyä lajiketta ja edellyttää sen vuoksi juuri tämän lajikkeen käyttöä, jos rekisterissä on saatavilla ominaisuuksiltaan vastaavia lajikkeita.

Esimerkki. Yksinoikeus lajikkeeseen ei ole lupa- peruste. Luomulisäysaineistorekisterissä on luomutuotettu rypsilajike, mutta asiakkaasi tekee sopimuksia vain rypsilajikkeesta, jota hän itse edustaa, eikä ko. lajiketta ole luomulisäysaineistorekisterissä. ELY-keskus ei voi myöntää lupaa. Hyväksyttävä syy voisi olla esimerkiksi, että lajikkeella on erityisiä ominaisuuksia tai se Suomen markkinoilla niin uusi, että sen edustaja ei ole vielä ehtinyt huolehtia sen luomusiemenen saatavuudesta.

19.2.4 Tutkimuskäyttö

ELY-keskus voi myöntää luvan kun tavanomaisen lisäysaineiston käyttö on perusteltua ELY-keskuksen hyväksymää tutkimuskäyttöä, pienimuotoista kenttätutkimusta tai lajikkeiden suojelua varten. Selvitys tutkimuksesta, tutkimussuunnitelma tms. on toimitettava hakemuksen liitteenä.

Esimerkki. Pienimuotoinen lajikevertailu. Et tunne eri vihanneslajikkeiden soveltuvuutta omaan viljelykäyttöösi, joten sinulla on tarve kokeilla myös lajikkeita joista ei ole saatavissa luomusiementä. Voit saada ELY-keskukselta luvan tavanomaisten lajikkeiden käyttöön pienimuotoista kenttätutkimusta varten. Laadi hakemuksen liitteeksi suunnitelma kokeilun tavoitteista ja toimenpiteistä, jolla voit myös

osoittaa että tuotantomäärät ovat koetoimintaan soveliaita.

19.2.5 Uuden lisäysaineiston tuotanto omaa käyttöä varten

ELY-keskus myöntää luvan tavanomaisen lisäysaineiston käyttöön kun kyseessä on uuden lisäysaineiston tuotanto viljelijän omaa käyttöä varten. Kyseessä voi olla esimerkiksi:

- tavanomaisesti tuotettujen emotaimien hankinta, tai
- siemen lisäysviljely tilan omaa tuotantoa varten (esimerkiksi ns. TOS-siemen)

Katso myös kappale 19.5, jossa kerrotaan tarkemmin uuden luomulisäysaineiston kaupallisesta tuotannosta ja erityisesti sertifioidun luomukylvösiemenen yleisistä ehdoista.

Huom! Oikeuteen suojatun lajikkeen lisäysviljelyyn tilan omaa tuotantoa varten (TOS-siemen) liittyy velvollisuus maksaa siitä korvausta lajikkeen omistajalle kasvinjalostajanoikeudesta annetun lain (1279/2009) mukaisesti.

19.3 Eviran yleinen lupa

Evira voi myöntää kaikille luomuviljelijöille yleisen luvan käyttää tavanomaisesti tuotettua lisäysaineistoa (Elintarviketurvallisuusvirasto Eviran päätös luvasta käyttää tavanomaisesti tuotettua lisäysaineistoa luomutuotannossa). Lupa voi koskea:

- lajia, jos yhtään ko. lajin lajiketta ei ole rekisteröity luomulisäysaineistorekisteriin, tai
- lajikeryhmää, jos yksikään saman lajin rekisteröidystä vaihtoehdoista lajikkeista ei ole soveltuva (esimerkiksi varhais- ja talvipunalajikkeet).

Yleinen lupa on voimassa enintään siihen saakka kunnes ko. laji tai lajike ilmoitetaan luomulisäysaineistorekisteriä rekisteriin.

Luettelo kasvilajeista, joita päätös koskee, on aina nähtävillä Eviran internetsivuilla www.evira.fi > Yhteiset > Luomu > Luomukasvit > Siemenet ja taimet.

Eviran tulkinta: Yleisen luvan tulee olla voimassa joko lisäysaineiston hankintahetkellä tai kylvön aikaan. Hankkiessasi tavanomaista lisäysaineistoa Eviran yleiseen lupaan perustuen, varmenna hankinta-ajankohta esimerkiksi tilausvahvistuksella, kuormakirjalla tai laskulla. Lohkomuistiinpanoja ja varastokirjanpitoa voi käyttää tosittena itse tuotetun lisäysaineiston osalta.

Eviran tulkinta: Luomuviljelijän varastossa 1. lokakuuta olevaa tavanomaista siementä (itse viljeltyä tai ostettua) voi seuraavan vuoden kasvukaudella käyttää yleisen luvan perusteella lajista, joka oli vähintään kerran Eviran yleisen luvan piirissä ajalla 1. lokakuuta - 31. maaliskuuta.

Luettelo lajeista, joita tämä mahdollisuus koskee, on saatavilla internet-osoitteesta Evira > Yhteiset > Luomu > Luomukasvit > Siemenet ja taimet > Kooste Eviran yleisten lupien voimassaoloajoista.

Esimerkki. Vanhan tavanomaisen siemenvaraston käyttö. Olet liittynyt luomuvalvontaan 1.5.2016. Laji, josta sinulla oli varastossa tavanomaista siementä 1.10.2016, oli muutaman päivän ajan Eviran yleisen luvan piirissä ajalla ennen maaliskuun loppua 2017. Voit käyttää varastossa olevaa tavanomaista siementä tästä lajista kasvukaudella 2017.

Eviran tulkinta: Luvan olemassa olo kylvön aikaan tarkoittaa lähinnä tilannetta, jossa luomuviljelyn aloittava viljelijä hyödyntää tavanomaista siemenvarastoaan heti luomuvalvontaan liittymisen jälkeen.

Esimerkki. Uusi luomuviljelijä hyödyntää tavanomaisen siemenvarastoaan. Olet liittynyt luomuvalvontaan 1.5.2017. Laji, josta sinulla on varastossa tavanomaista siementä, tulee Eviran yleisen luvan piiriin 10.5.2017. Voit käyttää varastossa olevaa tavanomaista siementä tästä lajista kasvukaudella 2017.

19.4 Siemenseokset

Luomutuotannossa on käytettävä ensisijaisesti sellaisia seoksia, joiden kaikki osat (**komponentit**) ovat luonnonmukaisesti tuotettuja. Jos haluat käyttää seoksia, jossa on tavanomaisesti tuotettuja osia, on käyttöön haettava lupa ELY-keskukselta. ELY-keskuksen lupaa ei tarvita, jos Evira on antanut yleisen luvan kaikille seoksen tavanomaisille osille.

Eviran tulkinta: Ylivuotinen siemenseos. Ylivuotisten siemenseoksen osalta, voi käytännön syistä olla erityisen vaikeaa täyttää vaatimusta, jonka mukaan lupaehtojen tulee täytyä seoksen kaikkien tavanomaisesti tuotettujen komponenttien osalta. Vaikka ELY-keskus ei voi myöntää lupaa kaikille tavanomaisille komponenteille, ei vähäinen määrä tavanomaista siementä estä seoksen käyttöä luomutuotannossa. Vähäisenä määränä Evira pitää komponentteja, joiden osuus yhteensä on enintään kolmanneksen koko seoksen painosta.

Esimerkki. Ylivuotinen siemenseos. Sait vuoden 2017 kasvukautta varten luvan ELY-keskukselta käyttää nurmiseosta, jossa oli sekä luomukomponentteja (timotei 44 % ja puna-apila 18 %) että tavanomaisia komponentteja (nurminata 22 % ja alsikeapila 16 %). Seosta jäi kuitenkin ylivuotiseksi, ja haet uutta lupaa kasvukaudelle 2018. Lupaperusteet täyttyvät tavanomaisen nurminadan osalta, mutta ei alsikeapilan osalta, sillä sitä on luvan hakujankohdasta saatavana luomutuotettuna. ELY-keskus voi myöntää luvan nurminadalle ja todeta, että vähäinen määrä alsikeapilaa ei estä seoksen käyttöä luomutuotannossa.

19.5 Uuden lisäysaineiston tuotanto

Luomulisäysaineistolla tarkoitetaan siemeniä, istukkaita, pistokkaita tai taimia, jotka on tuotettu

luomutuotantovaatimusten mukaisesti. Tämä tarkoittaa yksivuotisilla kasveilla yhden sukupolven ajan ja monivuotisilla kahden kasvukauden ajan (Taulukko 5).

19.5.1 Sertifioitu luomusiementuotanto

Sertifioidussa luomulisäysaineiston tuotannossa käytettävälle peittaamattomalle, tai luomussa sallitulla aineella peitatulle, tavanomaiselle kantasiemenelle ei tarvitse hakea poikkeuslupaa minkään lajin osalta.

Jos sato ei sovellu käytettäväksi lisäysaineistona, voidaan sitä käyttää tai markkinoida luonnonmukaisena tuotettuna elintarvikkeena tai rehuna.

19.5.2 Peitatus kantasiemenen käyttö

Jos luomulisäysaineiston tuotannossa käytetään kantasiementä, joka on peitattu muilla kuin luomutuotannossa sallituilla peittäysaineilla, on peitatus lisäysaineiston käyttöön haettava lupa ELY-keskuksesta. Lupaa voi hakea luomuvalvontalomakkeella 9c.

Jos sato ei sovellu käytettäväksi lisäysaineistona, sitä ei voi käyttää tai markkinoida luomuelintarvikkeena tai rehuna, vaan se on markkinoitava tavanomaisesti tuotettuna. Sama koskee mahdollista lajittelujätettä.

19.6 Poikkeusluvat tavanomaisille taimille ja kasvulliselle lisäysaineistolle

Poikkeusluvat tavanomaisten taimien ja kasvullisen lisäysaineiston käyttöön voivat koskea:

- tavanomaisia pistokkaita ja muuta kasvullista lisäysaineistoa, mutta ei tavanomaisia satotaimia,
- tavanomaisia emotaimia, mutta ei tavanomaisia satotaimia,
- ”teinitaimia” eli tavanomaista kasvullista lisäysaineistoa, joita emokasvista irrottamisen jälkeen on hoidettu luomumenetelmien.

19.6.1 Kasvullinen lisäysaineisto

ELY-keskuksen mahdollisuus myöntää toimijakohtainen lupa tai Eviran mahdollisuus päättää yleisestä luvasta käyttää tavanomaista lisäysaineistoa rajoittuu kasvulliseen lisäysaineistoon (esim. mansikan rönnyt/ rönspistokkaat, omenan pistokkaat, vadelman juurakkopistokkaat ja herukkapersaiden taivukkaat), ei kokonaisuun, tavanomaisesti kasvatettuihin satotaimiin (esim. mansikan juurelliset rönnyt, frigo-taimet jne.).

19.6.2 Emotaimet

Mahdollisuus saada poikkeuslupia tavanomaisesti tuotettujen taimien käyttöön rajoittuu emokasveihin. Luvan myöntää ELY-keskus. Esimerkiksi mansikan

emotaimille luvan voi saada rönnyjen tuottamista varten.

Eviran tulkinta. Emotaimien marjasato. Mikäli tavanomaisesta, luomukasvustoon istutetusta emotaimesta kerätään, esimerkiksi mansikan rönnyjen lisäksi, marjasatoa, tulee siirtymäajan suhteen vähintään samaa siirtymäaikaa kuin monivuotisten kasvien lisäysaineistolla. Eli vasta istutusvuotta seuraavalla kasvukaudella voi emokasvista ottaa luomupistokkaita tai luomumarjasatoa.

19.6.3 ”Teinitaimet”

ELY-keskuksen toimijakohtainen lupa tai Eviran yleinen lupa voi koskea sellaista tavanomaista kasvullista lisäysaineistoa, jota ei ole emokasvista irrottamisen jälkeen käsitelty tuotteilla, joita ei sallita luomutuotannossa. Näin kasvatettua taimea, esimerkiksi tavanomaisesta mansikan rönnylistokasta rönnytaimeksi kasvatettua taimea, kutsutaan ”teinitaimiksi” erotuksena luomutaimesta ja tavanomaisesta taimesta: Teinitaimia voi siis käyttää kuten luomutaimia, mutta sitä ei voi myydä luomutaimena.

Kasvatustavan osoittamiseksi luomuviljelijä tarvitsee kirjallisen vakuutuksen taimien tuottajalta. Vakuutuksen malli ja tarkemmat ohjeet on saatavissa internet-osoitteesta Evira > Yhteiset > Luomu > Luomun lomakkeet ja ohjeet > Mallipohjat luomutoimijoille > Taimituottajan vakuutus.

Esimerkki. Teinitaimen kasvatustavan lupa. Lupa voi koskea tavanomaisista emotaimista kerättyjä rönnylistokkaita, jotka on juurrutettu luomutuotannossa sallituilla lannoitteilla lannoitettuun turvealustaan. Kemiallista kasvinsuojelua ei ole käytetty rönnyjen irtileikkaamisen jälkeen.

Esimerkki. Teinitaimien myynti toiselle luomuviljelijälle. Luomuviljelijä on saanut ELY-keskuksen luvan hankkia tavanomaisia tervetaimia mansikan emotaimiksi. Emotaimet tuottavat ensimmäisellä kasvukaudella tavanomaisia pistokkaita, joten rönnylistokkaita ei voi myydä luomutaimina. Pistokkaat voi kuitenkin kasvattaa teinitaimimenetelmällä ja myydä niitä toisille luomuviljelijöille, kun ostajalla on lupa tavanomaisen kasvullisen lisäysaineiston hankintaan.

19.7 Siirtymävaiheen aloittaminen uudestaan monivuotisen kasvuston perustamiseksi

Monivuotisten kasvien taimien saatavuus luonnonmukaisesti tuotettuna Suomen markkinoilta on toistaiseksi vähäistä, eikä satotaimille ole mahdollisuutta myöntää lupaa tavanomaisen lisäysaineiston käyttöön.

Eviran tulkinta: Viljelijällä voi aloittaa lohkon siirtymävaiheen uudelleen vapaaehtoisesti, mikä mahdollistaa monivuotisten, erityisesti puuvartisten kasvien tavanomaisten taimien käytön. Siirtymäaika on normaali monivuotisten kasvien siirtymäaika eli vähintään kolme vuotta ennen luonnonmukaisten tuotteiden satoa. Menettelyn soveltaminen voi ai-

heuttaa rinnakkaisviljelytilanteen, jolle tarvitaan ELY-keskuksen lupa. Katso tarkemmin tämän ohjeen kappale 18.1.

Esimerkki. Siirtymävaiheen aloittaminen uudelleen monivuotisen kasvuston perustamiseksi. Koska omenan luomutaimia ei ole riittävästi saatavilla, arvioit siirtymävaiheen uudelleenaloittamisen olevan käytännöllinen tapa perustaa taimikasvusto uudelle lohkolle. Ilmoitat asiasta ELY-keskukselle olennaisena muutoksena (katso kappale 8.2) ennen taimien istuttamista. ELY-keskus muuttaa lohkon siirtymävaiheen ensimmäiseen vuoteen. Koska siinä on muita omenakasvustoja myös muilla lohkoilla, haet samalla rinnakkaisviljelylupaa (katso ohjeistus kappaleesta 18 Rinnakkaisviljely). Luomulisäysaineistoa on käytettävä sekä siirtymävaiheettä luomulohkoilla. Sertifioidun luomusiemenen ja luomusiemenperunan ohella on luvallista käyttää omaa luomutuotettua siementä tai muuta luomutuotettua lisäysaineistoa.

19.8 Tavanomaisesti tuotetut täydennystaimet

Täydennysistutus on lähtökohtaisesti tehtävä luomutaimia käyttäen kun monivuotisten kasvien kasvustoon on tullut aukkoja esimerkiksi talvituhojen tai tuhoeläinten takia.

Eviran tulkinta: Monivuotisten puuvartisten kasvien tavanomaiset täydennystaimet. Jos luomutaimia ei ole saatavilla, voidaan käyttää tavanomaisia taimia kappaleessa 19.7 kuvattua menettelyä soveltaen. Edellytyksenä tavanomaisen täydennystaimien käytölle on, että luomusuunnitelmassa on kuvattu,

miten tavanomaiset taimet ovat tunnistettavissa kasvustossa kolmivuotisen siirtymäajan. Tilanteesta riippuen tunnistaminen voi tapahtua merkitsemällä jokainen tavanomainen taimi erikseen tai kuvaamalla, miten ne erottuvat luomutaimista tai luomusatoa tuottavista yksilöistä. Koska koko lohkon siirtymävaihetta ei aloiteta uudestaan, ei tavanomaisten täydennystaimien käyttö edellytä ilmoitusta ELY-keskukselle.

Esimerkki. Tavanomaisen täydennystaimien käyttö luomuoimatarhassa. Esimerkiksi omenatarhassa tavanomaiset, 1 -2-vuotiaat piiskataimet tai 2 -4-vuotiaat latvataimet, voi varustaa värillisillä solmunimilipukkeilla, joihin on merkitty kuukausi ja vuosi jolloin siirtymäaika on täyttynyt. Tällainen toimintatapa kuvataan luomusuunnitelmassa.

Esimerkki. Tavanomaisen täydennystaimien käyttö luomujoulukuusiviljelmällä. Luomujoulukuusiviljelmälle ei yleensä ole mahdollista ostaa luomutaimia korjattujen luomujoulukuusten tilalle. Täydennysistutettu joulukuusentaimi on kuitenkin kolmen vuoden ajan vielä niin pieni, että se erottuu myynti-ikäisestä kuusesta. Luomusuunnitelmaan voi kuvata kuusen korkeuden siten, että suurempien yksilöiden katsotaan täyttävän siirtymäaika vaatimuksen. Mahdollisia lisäohjeita tunnistamiseksi saatetaan tarvita niitä asiakkaita varten, jotka itse kaatavat luomukuusen kasvustosta.

Eviran tulkinta: Tässä kappaleessa kuvattua menettelyä ei ole mahdollista soveltaa ruohovartisille kasveille (esimerkiksi mesimarja). Mahdolliseen täydennystaimien tarpeeseen voi viljelmällä varautua esimerkiksi kasvattamalla taimia erillisellä kasvulohkolla siirtoistutuksia varten.

Taulukko 6. Lisäysaineiston käyttö tai markkinointi luonnonmukaisesti tuotettuna lisäysaineistona.

Kasviryhmä	Käyttö (ja markkinointi) luomulisäysaineistona	Esimerkki
Yksivuotiset kasvit, mukaan lukien yksivuotiset syysmuodot (kuten vehnä, ohra, ruis, herne)	Kun emokasvia on kasvatettu luonnonmukaisesti yksi sukupolvi.	Tavanomaisesti tuotettu kauransiemen kylvetään luomutuotannossa olevaan peltoon. Saatava sato on luomutuotettua siementä.
Monivuotiset siemenkasvit (nurmikasvit kuten timotei, apila, vuohenherne)	Kun emokasvia on kasvatettu luonnonmukaisesti kaksi kasvu-kautta.	Tavanomaisesti tuotettu timotei kylvetään luomutuotannossa olevaan peltoon. 1. vuonna saatava siemensato on tavanomaisia ja 2. vuonna saatava siemensato on luonnonmukaista.
Monivuotiset, kasvullisesti lisätävät kasvit (kuten mansikka, raparperi, omena)	Kun kantakasvia on kasvatettu luonnonmukaisesti kaksi kasvu-kautta.	Tavanomaisesti tuotettu mansikantaimi istutetaan luomutuotannossa olevaan peltoon. 1. vuonna saatavat rönsyt ovat tavanomaisia ja 2. vuonna saatavat rönsyt luonnonmukaisia.

20 Kasvihuone- ja sienimötuotanto

- Luomukasvihuonetuotannolle ei ole omia tuotantovaatimuksia, vaan siihen sovelletaan kasvintuotannon vaatimuksia.
- Viljely voi olla myös maapohjasta eristettyä.
- Veden ominaisuuksien säätely on mahdollista ainoastaan mekaanisin keinoin ja toimeenpanoasetuksen liitteen I tuotteilla.
- Kasvualustan kemiallinen desinfiointi on kielletty.
- sadonkorjuun jälkeen tuotteita saa käsitellä vain toimeenpanoasetuksen liitteessä II siihen tarkoitukseen hyväksytyillä aineilla.
- Tilalla voi olla sekä luomu- että tavanomaista kasvihuonetuotantoa, jos kasvatettavat lajikkeet ovat toisistaan selvästi erotettavissa, tuotantotilat ja -laitteet ovat erillisiä, ja erilläänpitoimenpiteet on kuvattu luomusuunnitelmassa.

20.1 Kasvihuoneet

Neuvoston asetus ei toistaiseksi määrittele tuotantovaatimuksia luonnonmukaiselle kasvihuonetuotannolle. Siihen saakka kunnes neuvoston asetus näiltä osin täsmentyy, luonnonmukaiseen kasvihuonetuotantoon sovelletaan voimassa olevaa neuvoston asetusta, toimeenpanoasetusta ja näitä luonnonmukaisen kasvintuotannon ehtoja. Lämmitys ja valo eivät toistaiseksi kuulu neuvoston asetuksen soveltamisalaan eikä niiden lähteitä tai käyttöä ole rajoitettu. Niistä ei kuitenkaan saa aiheutua jäämiä luonnonmukaisesti tuotettuihin tuotteisiin.

Tässä luvussa on kuvattu luomukasvihuonetuotannon ehtoja siltä osin, kun ne poikkeavat kasvintuotannon ehdoista.

20.1.1 Tilan ja kasvihuoneen jakaminen yksiköihin

Tilalla voidaan harjoittaa sekä tavanomaista että luonnonmukaista tuotantoa niillä edellytyksillä kuin on määriteltä tämän ohjeen kohdissa 4 Tuotantoyksikön/ tilan määrittely ja 18 Rinnakkaisviljely.

Mikäli tilalla harjoitetaan rinnakkaistuotantoa, on noudatettava seuraavia vaatimuksia:

- eri tuotantomenetelmillä tapahtuvaan tuotantoon on varattu erilliset tuotantotilat (erilliset

kasvihuoneet tai kiinteällä seinällä varustetut erilliset osastot)

- taimikasvatustiloista sekä eri tuotantomenetelmillä tuotettujen taimierien erilläänpito- ja tunnistustoimenpiteistä (esim. silmin havaittava ero käytettävässä kasvualustassa, eriväriset ruukut tms.) on yksityiskohtainen kuvaus luomusuunnitelmassa
- kasvatusosastoon tulevista ja osastosta lähtevistä taimieristä pidetään päivittäin kirjaa (mukaan lukien tavanomainen tuotanto)
- kastelu-, sumutus- ja kasvinsuojelujärjestelmät ovat erilliset
- kasvatettavat lajikkeet ovat selvästi toisistaan erotettavissa (ks. kohta 18.2).

Samassa kasvihuoneessa ei voi olla vuorotellen sekä tavanomaista että luonnonmukaista tuotantoa. Tavanomainen tuotanto aiheuttaa siirtymävaiheen alkamisen alusta (ks. siirtymävaihe kohta 14).

20.1.2 Luomusuunnitelma

Kasvihuonetuotannon luomusuunnitelma laaditaan kasvintuotannon ehtojen mukaisesti. Luomusuunnitelma sisältää seuraavat osat:

- 1) Kuvaus tuotanto- ja varastointitiloista, josta ilmenee:
  - tuotantoon ja varastointiin käytettävät tilat (kuten tuotteiden kauppakunnostustilat,

- mahdolliset tuotteiden jalostustilat, varastointi, kylmiöt jne.)
- tuotanto- ja varastointitilojen sijainti (ovatko ne omassa luomu/tavanomaisessa yksikössä, toisessa luomuyksikössä, tavanomaisella tilalla jne.)
- kasvihuoneen pohjaratkaisu. Onko kyseessä maapohjasta eristetty kasvualusta, jolloin juuristo ei pääse kosketukseen maapohjan kanssa, vai onko kyseessä maapohjalla tapahtuva kasvatus.

Eviran tulkinta: Mahdolliset pohjaratkaisut ovat:

1. maapohjaviljely
2. lavaviljely, vaihto 1-3 vuoden välein
3. maapohjasta osin eristetty alusta
4. säkkialusta tai täysin eristetty alusta
5. eristetty alusta, jossa pääosa lannoituksessa kasvukauden aikana
6. altakastelulannoitus

Kuvaus on laadittava erityisen seikkaperäisesti silloin, kun tilalla harjoitetaan tavanomaista tuotantoa tai tuotteita varastoidaan luomutuotantoyksikön ulkopuolella.

- 2) Viljelykiertosuunnitelma, jos tuotanto tapahtuu maapohjalla ja tuotanto perustuu viljelykiertoon.
  - viljelykierto kasviryhmä- ja huonekohtaisesti
  - viljelykierron pituus, jonka jälkeen kierto alkaa alusta
  - päivämäärä, mistä lukien toimija on kuskakin huoneessa sitoutunut noudattamaan luomutuotantoehtoja.
- 3) Lannoitussuunnitelma, josta ilmenee vähintään:
  - kuinka lannoitus aiotaan kasvihuoneessa hoitaa
  - jos lannoitus perustuu valmiisiin lannoitevalmisteisiin, riittää käytettäväksi aiottujen tuotteiden nimet ja arvioidut käyttömäärät
  - jos komposti sekoitetaan itse, merkitään suunnitelmaan lannan alkuperä ja laji (Käytetäänkö luomu- vai tavanomaisten eläinten lantaa? Onko kyseessä kuivalanta, lietelanta vai virtsa? Mistä eläinlajeista käytettävä lanta on peräisin?) sekä lannankäsittely- ja/tai kompostointisuunnitelma
  - suunnitelma kasvualustan kierrättämiseksi tuotantokauden jälkeen. Käsittely (esim.: kompostointi) ja käyttökohde (luomupelto, tavanomainen pelto).
- 4) Kasvinsuojelusuunnitelma, josta ilmenevät:
  - kasvihuoneen olosuhteiden vaikutus kasvinsuojeluun, ennaltaehkäisevät toimet ja odotettavissa olevat kasvinsuojelulliset uhat
  - mitkä kasvitautit, tuholaiset ja rikkakasvit saattavat muodostua ongelmaksi. Miten niitä ennaltaehkäistään ja miten mahdollisessa ongelmatapauksessa toimitaan.

- 5) Kartta/pohjapiirros, jossa kuvataan
  - kasvihuoneet osastoittain eriteltynä
  - tuotanto- ja varastotilojen sijainti
- 6) Kuvaus tuotteiden kuljetuksesta luomuyksikön ulkopuolelle
  - kuka vastaa tuotteiden kuljetuksesta jatkokäsittelyyn, tukku- ja/tai vähittäiskauppaan, tuottaja vai tuotteiden ostaja
  - jos kuljetus tapahtuu irtotavarana, miten on varmistettu, että tuotteen vastaanottavaa toimijaa kuuluu luomuvalvontaan
- 7) Muut mahdolliset asiat
  - harjoitetaanko kasvihuoneissa pysyvää rinnakkaisviljelyä? Jos harjoitetaan niin kuvaus tästä (mitkä lajit/lajikkeet, erillään-pitotoimenpiteet?)

20.1.3 Viljelykierto, ravinnehuolto ja kastelu

Neuvoston asetuksen mukaisesti viljelyn tulisi tapahtua ensisijaisesti maassa, jossa noudatetaan viljelykiertoa. *Eviran tulkinta: Viljelykiertoa voidaan kasvihuoneessa korvata lisäämällä maahan luomutuotannossa syntynyttä orgaanista aineista, esimerkiksi luomueläinten lantaa.*

Tällä hetkellä luonnonmukainen kasvihuonetuotanto on mahdollista myös maapohjasta eristetyillä ratkaisuilla, kunhan kasvualustana käytetään joko luomulantaa ja -kompostia tai toimeenpanoasetuksen liitteessä I mainittuja tuotteita. Ravinneliuosviljely on kiellettyä.

Eviran tulkinta: Jos maapohjalla tapahtuvaan tuotantoon lisätään pelkästään toimeenpanoasetuksen liitteessä I mainittuja täydennyslannoitteita tai kasvualustana käytetään pelkästään em. lannoitteita, on kasvualusta kierrätettävä mahdollisen kompostoinnin kautta luomupeltoon.

Veden ominaisuuksien säätely luonnonmukaista tuotantoa harjoittavalla tilalla on mahdollista ainoastaan toimeenpanoasetuksen liitteessä I mainituilla aineilla sekä mekaanisin keinoin. Hiekka-suodattimen käyttö humuksen erottamiseen vedestä on sallittua.

Hiilidioksidin lisääminen kasvihuoneeseen on sallittua.

20.1.4 Kasvinsuojelu

Kasvitautilien ja tuholaisten torjuntaan saa käyttää vain toimeenpanoasetuksen liitteessä II mainittuja kasvinsuojeluaineita (ks. kohta 17 ja liite 1).

Eviran tulkinta: Maapohjalla viljeltäessä kasvualustan höyrytys on sallittua. Kasvialustan kemiallinen desinfiointi on kuitenkin kielletty.

Kasvihuoneen rakenteiden puhdistukseen ja desinfiointiin voidaan käyttää tuotteita, jotka on hyväksytty ko. käyttötarkoitukseen Suomessa.

20.1.5 Kasvien käsittely sadonkorjuun jälkeen

Kasvien käsittely sadonkorjuun jälkeen on sallittu vain toimeenpanoasetuksessa mainituilla siihen tarkoitukseen hyväksytyillä aineilla. Etyleenin käyttö on sallittu sadon kypsyttämiseen (banaanit, kiivit ja kaikit sekä sitrushedelmät osana banaanikarpäsen torjuntaan), ananaksen kukintainduktion aikaansaamiseen sekä perunoiden ja sipulien itämisenestoon.

20.2 Sienimöt

Sienten tuotannossa voidaan käyttää kasvialustaa, joka koostuu ainoastaan seuraavista aineksista:

- 1) karjanlanta ja virtsa, jotka ovat peräisin:
  - luonnonmukaisesta kotieläintuotannosta
  - tavanomaisesta kotieläintuotannosta, jos luomulantaa tai -virtsa ei ole saatavilla. Tavanomaista lantaa tai -virtsa voi käyttää enintään 25 prosenttia kaikkien kasvialustaan käytettävien aineiden painosta ennen kompostointia. Osuutta laskettaessa ei huomioida kateaineita ja lisättyä vettä.
- 2) muut luonnonmukaisesta maataloudesta saatavat tuotteet (esimerkiksi olki)
- 3) turve, jota ei ole käsitelty kemiallisesti
- 4) puu, jota ei ole käsitelty kemiallisilla aineilla kaadon jälkeen
- 5) toimeenpanoasetuksen liitteessä I tarkoitettut mineraaliaineet, vesi ja maa

Kasvialustan koostumuksesta on pidettävä kirjaa. Käytetty kasvialusta pitäisi kierrättää kompostoinnin kautta luomupeltoon.

21 Luonnonmukainen keruutuotanto

- Luomukeruutuotannossa alueen omistaja tai haltija sitoutuu noudattamaan luonnonmukaista tuotantotapaa keruuseen käytetyillä alueilla.
- Luomukeruualueilla tarkoitetaan vain luonnonmukaisen tuotannon valvontaan hyväksytyjä ja vaatimukset täyttäviä luonnonalueita.
- Keruualueen voi ilmoittaa luomuvalvontajärjestelmään joko alueen omistaja tai haltija taikka keruualueen selvittäjä.
- Toimijoiden pitää laatia luomusuunnitelma eli toiminnan kuvaus ja ylläpitää sitä, sekä
- vuosisuunnitelma, joka sisältää aiotut toimet kyseisen vuoden aikana
- ELY-keskus tarkastaa vuosittain luomukeruutuotannon toimijoiden toiminnan sekä luomukeruualueeksi ilmoitettujen metsien hoitotoimenpiteet.

21.1 Yleistä

Luomukeruutuotannolla tarkoitetaan luonnonvaraisien kasvien ja niiden osien keruuta luomuvalvontaan liitetyiltä ja hyväksytyiltä alueilta.

Luomukeruu voi perustua ns. jokamiehenoikeuteen (esim. mustikan kaupallinen poiminta) tai se voi vaatia erikseen maanomistajan luvan (esim. pakurikäävän, mahlan ja jäkälän kerääminen).

Luomukeruutuotannossa alueen omistaja tai haltija sitoutuu noudattamaan luonnonmukaista tuotantotapaa keruuseen käytetyillä alueilla.

Luomukeruutuotantoon sovelletaan luonnonmukaista kasvintuotantoa koskevia tuotantoehtoja. Lisäksi edellytyksenä on, että

- *alueita ei ole keruuta edeltävien vähintään kolmen vuoden aikana käsitelty muilla kuin luomuviljelyssä sallituilla aineilla;*
- *keruu ei vahingoita alueen luonnollisen elinympäristön vakautta eikä lajien pysyvyyttä keruualueella.*

Tässä luvussa käsitellään ja ohjeistetaan luomukeruualueisiin ja keruutuotantoon sovellettavia tuotantoehtoja siltä osin, kun toiminta kuuluu ELY-keskusten valvontaan, eli alueen hyväksymistä luomukeruualueeksi sekä maatilana/metsänomistajan oman keruutoiminnan osalta. Tuotantoketjun muut toimijat, kuten ostajat ja tuotteiden jalostajat, kuuluvat Eviran valvontaan ja heitä koskeva yksityiskohtainen ohjeistus on annettu Eviran ohjeessa 18222/5 Luomutuotanto 3. Elintarviketuotannon ehdot.

21.1.1 Luomukeruualue

Luomukeruualueilla tarkoitetaan luonnonmukaisen tuotannon valvontaan hyväksytyjä ja vaatimukset täyttäviä luonnonalueita (esim. metsiä ja soita) ja maatalousalueita (esim. peltoja, pientareita ja luonnonlaitumia).

21.1.2 Luomukeruutuote

Luomukeruutuotteilla tarkoitetaan luomukeruualueelta saatuja, luontaisesti kasvavia luonnonvaraisia kasveja tai niiden osia.

Luomukeruutuotteita voivat olla esimerkiksi marjat, sienet ja kasvien lehdet, mutta neuvoston asetus ei rajoita keruuta syötäviin kasveihin. Täten keruualueelta tuotteita voidaan kerätä käytettäväksi esimerkiksi rehuna, lisäysaineistona tai kosmetiikan raaka-aineena.

Eviran tulkinta: rehua, jota luomukeruualueelta laiduntavat eläimet suoraan hyödyntävät, ei katsota luomukeruutuotteeksi. Jos tarkoitus on laiduntaa luomueläimiä metsäalueella, alueet on liitettävä kyseisen tilan kasvintuotannon alueeksi, ei keruualueeksi.

Luonnonvaraisien eläinten metsästyksen ja kalastukseen ei sovelleta luomulainsäädäntöä. Näin ollen kalat ja riista eivät voi olla luomukeruutuotteita.

21.2 Keruualueen ja toimijan liittämisen luomuvalvontajärjestelmään

Keruualueen voi ilmoittaa luomuvalvontajärjestelmään joko

a) alueen omistaja/ haltija (jäljempänä ”Perusmalli”)

b) ns. keruualueen selvittäjä (jäljempänä ”Selvittäjämalli”)

21.2.1 Toimijan sitoumus ja metsänomistajien sitoumukset

Luomutoimija, joka ilmoittaa omistamansa alueen luomukeruualueeksi sitoutuu siihen, että alueella noudatetaan luomuasetuksen asettamia ehtoja tuotannosta ja valvonnasta. kts. tarkemmin luku 3.1, sivu 12.

Kun alueen liittää valvontaan selvittäjä, on sekä metsänomistajan että selvittäjän sitouduttava luonnomukaisen tuotannon ehtoihin:

Metsänomistaja tai hänen edustajansa (kuten metsänhoitoyhdistys), joka antaa sitoumuksensa selvittäjälle, sitoutuu noudattamaan luonnomukaisesta tuotantoa koskevia ehtoja. Tämä tarkoittaa, että toimija sitoutuu hoitamaan metsänsä luomuehtojen mukaisesti eli pidättäytymään käyttämästä luomukasvintuotannossa kiellettyjä aineita. Toimija myös sitoutuu ilmoittamaan muutoksista selvittäjälle. Sitoumuksen vähimmäisvaatimukset on annettu Eviran Internet-sivulla. (*Sopimus* metsäalueen liittämisestä luomuvalvontaan ja *sitoumus* noudattaa luomutuotannon ehtoja).

Selvittäjä, joka antaa sitoumuksensa valvontaviranomaiselle, sitoutuu luvussa 3.1. lueteltuihin muihin ehtoihin, muun muassa hän sitoutuu pitämään valvonnan kannalta tarpeelliset dokumentit valvojan saatavilla. Sitoumuksen sisällöllisiä vähimmäisvaatimuksia ovat Luomuvalvontalomake 1 ja täydennyslomake 1c.

a) Perusmalli

Alueen omistaja tai haltija (esimerkiksi yksittäinen metsänomistaja tai jo luomuvalvontaan kuuluva viljelijä) liittää alueen ilmoittamalla asiasta ELY-keskukseen. Toimija on liittyessään valvontaan sitoutunut noudattamaan luomutuotannon luvussa 3.1. lueteltuja ehtoja. Toimija liittää luomukeruuotantoa koskevan täydennyslomakkeen 1c ilmoituksensa.

Ilmoitukseen on liitettävä myös päivitetty luomusuunnitelma luomukeruuotannon osalta. Mikäli toimija ei hae kaikkien omistamiensa tai hallitsemiensa luonnonalueiden liittämistä valvontajärjestelmään, on hänen otettava huomioon, mitä rinnakkaistuotannosta on eri tuotantoyksiköissä ohjeistettu (tämän ohjeen luku 18, Rinnakkaisviljely).

Vuosittaisesta suunnitelmasta ja toimijan valvonnasta kerrotaan tarkemmin tämän luvun kohdassa 21.4.

b) Selvittäjämalli

Yksittäisen maanomistajan metsäalue on kaupalliseen keruun järjestämiseksi usein liian pieni. ja mm. metsämarjan poimintaa järjestävien yritysten toiminta vaatii laajojen yhtenäisten, alueiden käyttöä. Silloin alueen liittämistä valvontaan voi hakea keruualueen selvittäjä. Keruualueen selvittäjä on juridinen henkilö, joka hoitaa yhden tai useamman maanomistajan puolesta luomuvalvontaan liittymiseen kuuluvat velvollisuudet luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön puolesta.

Selvittäjä liittyy luomuvalvontaan ilmoittautumalla ELY-keskukseensa. Selvittäjä perehtyy alueen viljelyhistoriaan ja hankkii maanomistajilta sitoumuksen luomutuotannon ehtojen noudattamisesta luvussa 3 esitettyjen vaatimusten mukaisesti.

Selvittäjällä on velvollisuus kertoa maanomistajille perusteellisesti maanomistajan sitoumuksen sisällöstä. Kuten edellä on todettu, sitoumuksen vähimmäisvaatimukset on esitetty Eviran Internet-sivulla.

Jos selvittäjä toimii lisäksi luomukeruuototteiden ostajana, hänen tulee ilmoittautua myös Eviran luomuvalvontaan.

21.2.2 Siirtymävaihe

Keruualue voidaan hyväksyä luomukeruuotantoon siirtymävaiheen kautta, kuten peltoviljelyssä. Siirtymävaihetta voidaan lyhentää, jos toimijalla on esittää luotettava selvitys siitä, ettei aiotulla luomukeruualueella ole viimeisen kolmen vuoden aikana käytetty luomukeruuotannossa kiellettyjä tuotantopanaxia (lannoitteet ja kasvinsuojeluaineet). Katso tarkemmin luku 14.2, Siirtymävaiheen lyhentäminen tai pidentäminen.

21.3 Todistus luomuvalvontaan kuulumisesta

Toimija, jonka toiminta tai keruualue on liitetty luomuvalvontaan, saa todistuksen valvontaan kuulumisesta. Kirjallisesta todistuksesta käytetään nimitystä luomutodistus tai asiakirjaselvitys luomuvalvontaan kuulumisesta.

Kun omistaja/haltija on itse liittänyt alueensa luomuvalvontajärjestelmään, (perusmalli) asiakirjaselvitys eli luomutodistus annetaan alueen omistajalle/haltijalle.

Kun alueen liittämisen luomuvalvontajärjestelmään on tehnyt keruualueen selvittäjä (selvittäjämalli), asiakirjaselvitys eli luomutodistus annetaan vain keruualueen selvittäjälle. Valvontamaksut peritään tällöin vain alueen selvittäjältä.

a) Perusmalli

Toimijan luomutodistuksessa on maininta siitä, että toimijalla on keruutoimintaa. Hän esittää todistuksen keräämiensä keruutuotteiden ostajille tai yrityksille, joille hän luovuttaa kartta-aineistoa.

b) Selvittäjämalli

Toimijan luomutodistuksessa on maininta siitä, että hän on liittynyt alueita luomuvalvontaan. Toimija esittää todistuksen ostotoimintaa harjoittaville yrityksille, joille hän luovuttaa kartta-aineistoa.

21.4 Luomukeruualueen valvonta

Luomukeruualueen osoittaminen ehdot täyttäväksi, perustuu metsänomistajien tai heidän edustajiensa sitoumukseen noudattaa luomutuotannon ehtoja ja hoitaa metsäänsä luomuehtoja noudattaen.

Valvonta perustuu hyvin pitkälti toimijan suunnitelmien ja dokumentaation tarkastuksiin. Toimijoiden pitää laatia ja ylläpitää seuraavat suunnitelmat:

- *luomusuunnitelma eli toiminnan kuvaus*
- *vuosisuunnitelma eli aiotut toimet kyseisen vuoden aikana*

21.4.1 Keruutuotannon luomusuunnitelma

Keruutuotannon luomusuunnitelman tulee sisältää vähintään seuraavassa listauksessa esitetyt otsikot ja sisältötasot.

a) Perusmalli

- *keruualueiden sijainti ja kartat*
- *alueella tehdyt metsänhoitotoimenpiteet viimeisen 3 vuoden aikana (avohakkuut, istutukset, lannoitukset ja kasvinsuojelu).*
- *siirtymäaikavaatimusten täyttäminen*
- *ajantasaiset metsänhoitosuunnitelmat*
- *lajien säilymisen turvaaminen*
- *kerättävät kasvilajit ja niiden osat*
- *tuotteiden keruu aika*

b) Selvittäjämalli

- *keruualueiden sijainti ja kartat*
- *kuvaus keruualueen sijainnin ja karttojen päivittämisestä*
- *alueella tehdyt metsänhoitotoimenpiteet viimeisen 3 vuoden aikana*
- *siirtymäaikavaatimusten täyttäminen*
- *keruualueiden omistussuhteet*
- *sopimukset eri maanomistajien tai heidän edustajiensa kanssa*
- *kuvaus tavasta, jolla selvittäjä päivittää vuosittain kyseiset sopimukset/sitoumukset*
- *keruualuetta koskevien tietojen ylläpito, eli tapa, jolla muutokset keruualueen omistussuhteissa ja metsäpalstojen metsänhoitosuunnitelmissa dokumentoidaan*
- *lajien säilymisen turvaaminen*
- *tiedossa olevien keruutuotteiden ostotoimintaa järjestävien yritysten, joille alueen kartta-aineisto luovutetaan, nimi ja yhteystieto*

21.4.2 Vuosisuunnitelmat

Keruutuotannon toimijan tulee vuosittain jättää vuosisuunnitelmansa ELY-keskukseen vähintään kuukautta ennen suunnitellun keruun alkua, kuitenkin viimeistään 15.6. mennessä.

Vuosisuunnitelmasta on käytävä ilmi seuraavaksi esitetyjä kohtia.

a) Perusmalli

- *milloin kerätään*
- *mitä kerätään*
- *tarvittaessa luettelo tiedossa olevista toimijoista, joille luovutetaan karttapohjia eli annetaan mahdollisuus kerätä luomukeruuotteita alueelta*

b) Selvittäjämalli

- *alueen muutokset ja muutosten pohjalta tehdyt päivitykset kartta-aineistoon*
- *luettelo tiedossa olevista toimijoista, joille luovutetaan karttapohjia eli annetaan mahdollisuus kerätä luomukeruuotteita alueelta*

21.4.3 Luomukeruualueen tarkastus

ELY-keskus tarkastaa vuosittain luomukeruuutuotannon toimijoiden toiminnan sekä luomukeruualueeksi ilmoitettujen metsien hoitotoimenpiteet.

Ensimmäisen tarkastuksen jälkeen luomuvalvontaan liitetyn toimijan toiminta ja keruualue tarkastetaan vähintään kerran vuodessa.

Luomukeruualueet tarkastetaan samalla tavoin kuin luomuvalvontaan kuuluvat maatilatkin. Tarkastuksella toimija esittää tarvittavan dokumentaation alueella suoritetuista metsänhoitotoimenpiteistä.

Toimijan on lisäksi esitettävä kirjanpidostaan vähintään seuraavat kohdat:

1. *alueen omistussuhteiden muutokset*
  - Mikäli alueella on tapahtunut muutoksia (tullut lisää alueita tai alueita on poistettu), tulee toimijan tehdä niistä muutos luomusuunnitelmaansa sekä toimittaa muutosilmoitus ELY-keskukseen.
2. *uusien omistajien kanssa tehdyt sopimukset*
3. *alueella suoritetut metsänhoitotoimenpiteet, kuten*
  - lannoitukset,
  - kasvinsuojelu
  - päätehakkuut / avohakkuut (vaikutus alueen monimuotoisuuteen, mahdolliset kantojen ureakäsittelyt, mahdollinen torjunta-aineilla käsiteltyjen taimien istutus alueelle)
4. *keruutoiminnan tarkempi kuvaus eli*
  - miten keruu on järjestetty
  - mitä lajeja on poimittu

Tarkastuksen jälkeen ELY-keskus arvioi, täyttääkö alue edelleen luomukeruualueen kriteerit ja antaa asiassa ratkaisunsa.

21.5 Keruutoiminta alueella

Mikäli toimija kerää itse tuotteita luomukeruuuutuotantoon liittämältään alueelta, ELY-keskus tarkastaa myös toimijan keruutoiminnan. Tarkastuksen kohteina ovat tällöin kerätyt lajit, kerättyjen tuotteiden määrä sekä tuotteiden jäljitettävyyden eli myynnit ja varastotase.

Ostotoimintaa harjoittavat yritykset kuuluvat Eviran luomuvalvontaan. Ostotoimintaa koskevat ohjeet on annettu Eviran ohjeessa 18222/5, Luomutuotanto 3. Elintarviketuotannon ehdot.

Luonnontuotteita keräävät ja niitä ostotoimintaa harjoittaville yrityksille myyvät poimijat (yksityishenkilöt) noudattavat ostoyrityksen antamia ohjeita, joiden vähimmäissisältö on kuvattu edellä mainitussa Eviran ohjeessa 18222/5.

21.6 Muut velvoitteet

Keruutoiminnassa on lisäksi otettava huomioon luonnonsuojelulain (1096/1996) sekä luonnonsuojeluasetuksen (160/1997, muutettu 913/2005) rajoitukset rauhoitettujen kasvien osalta.

22 Lomakkeita ja malliasiakirjoja

Tässä kappaleessa on luettelo tekstissä mainituista sekä muista lomakkeista ja malliasiakirjoista, jotka ovat tarpeellisia erityisesti luonnonmukaisessa kasvintuotannossa. Asiakirjat löytyvät Eviran -internetsivuilta:

www.evira.fi > Yleiset > Luomu > Luomun lomakkeet ja ohjeet > Valvontaan hakeminen
www.evira.fi > Yleiset > Luomu > Luomun lomakkeet ja ohjeet > Ilmoitukset luomuvalvonnalle
www.evira.fi > Yleiset > Luomu > Luomun lomakkeet ja ohjeet > Lupahakemukset
www.evira.fi > Yleiset > Luomu > Luomun lomakkeet ja ohjeet > Mallipohjat luomutoimijoille
www.evira.fi > Yleiset > Luomu > Luomun lomakkeet ja ohjeet > Tarkastus

22.1 Luomuvalvontaan ilmoittautuminen

Haettaessa luomuvalvontaan täytetään aina sekä ilmoituslomake että tuotantosuunta-kohtainen liitelomake.

Kasvintuotantoon liittyvät ilmoitukset ja lomakkeet palautetaan ELY-keskuksen maaseutu- ja energia yksikköön. Poikkeuksena on ns. luomaurinkomerkki, jonka asiakirjat toimitetaan Eviralle. Tarkemmat palautusohjeet ja -osoitteet löytyvät lomakkeista.

22.1.1 Ilmoituslomakkeet eri tuotantosuuntien valvontaan liittymiseksi

Ilmoitus luonnonmukaisen tuotannon valvontajärjestelmään liittymiseksi (Luomuvalvontalomake 1) täytetään vain kun luomuvalvontaan hakeudutaan ensimmäistä kertaa. Lomake on yhteinen kaikille tuotantosuunnille. Lomakkeen lisäksi on aina täytettävä myös tuotantosuunta-kohtainen liitelomake, jotka kasvintuotannossa ovat:

- Peltokasvintuotanto mukaan lukien avomaan puutarhaviljely ja hedelmänviljely
- Kasvihuone- ja sienimötuotanto
- Elintarvikkeet, alhainen jalostusaste

Lisätietoa ja esimerkkejä löydät sivulta www.evira.fi

22.1.2 Luomaurinkomerkki

Hakemus luomumerkin käyttöoikeudesta -lomakkeella haetaan ns. aurinkomerkin käyttöoikeutta.

Muutokset aurinkomerkin käyttöön -lomakkeella voi ilmoittaa merkin käytössä tapahtuneista

muutoksista esim. uusista tai poistuneista tuotteista. Hakemus- ja muutosittoilmoitukset palautetaan Eviran.

22.2 Ilmoitukset luomuvalvonnalle

Muutokset toiminnassa ja eroaminen valvonnasta (Luomuvalvontalomake 10) – lomaketta voi käyttää aina kun tilan tai yrityksen luomutoiminnassa on tapahtunut olennaisia muutoksia kuten:

- omistajavaihdos
- eroaminen luomuvalvonnasta
- uusi tuotantosuunta (täytettävä aina myös tuotantosuunta-kohtainen liitelomake)
- merkittävä viljelyalan muutos
- alihankintasopimus

Lomaketta voi käyttää myös saatteena mille tahansa luomuvalvontaan liittyvälle asialle.

Muutokset aurinkomerkin käyttöön -lomakkeella voi ilmoittaa aurinkomerkin käytössä tapahtuneista muutoksista.

22.3 Luomuvalvonnan lupahakemukset

Tärkeimpiä luonnonmukaiseen maataloustuotantoon liittyvien lupien hakemista varten on omat lomakkeet, joiden käyttö helpottaa tarvittavien tietojen ilmoittamista:

- Rinnakkaisviljely (Luomuvalvontalomake 9a)
- Hakemus eläintuotannossa tarvittavista luvista (Luomuvalvontalomake 9b)
- Tavanomaisesti tuotetun lisäysaineiston käyttö (Luomuvalvontalomake 9c).
- Siirtymävaiheen lyhennys (Luomuvalvontalomake 9d)

22.4 Mallipohjat kasvintuotantoon

Sivustolle www.evira.fi > Yleiset > Luomu > Luomun lomakkeet ja ohjeet > Mallipohjat luomutoimijoille on koottu kasvintuotannon kannalta tärkeimpiä malleja. Kaikki mallipohjat sisältävät vähintään ne tiedot, joita tuotantovaatimuksissa edellytetään. Mallit ovat ohjeellisia eli toimija voi vapaasti täydentää malleja omaan toimintaansa paremmin soveltuviksi.

Evira ottaa mielellään vastaan ehdotuksia mallien parantamiseksi ja eri kohderyhmille paremmin sopiviksi.

Luomusuunnitelma -mallia voidaan käyttää laadittaessa luomutoimijoilta vaadittavia toiminnan kuvauksia.

Viljelykiertosuunnitelma on mallipohja viljelykiertosuunnitelman laatimiseksi viidelle vuodelle. Kasvilajien lisäksi mallipohjassa on paikat kylvö- ja lannoitemääriille.

Lohkokortti on mallipohja lohko kohtaisten viljelymuistiinpanojen tekemiseen.

Varastokirjanpito -mallit on suunniteltu varastoitujen tuotteiden määrissä ja taseessa tapahtuvien muutosten kirjaamiseen. On tärkeää käyttää kirjaamistapaa, joka parhaiten sopii tilan tuotteiden ja tapahtumien lukumäärää. Kun tuotteita ja tapahtumia on vähän, soveltuu malli, jossa on sarakkeet usealle tuotteelle samalla lomakkeella. Kun tuotteita ja tapahtumia on paljon, voi olla käytännöllisempää, että jokaisella tuotteella on lomake.

Vuokrasopimuksia varten on kaksi erilaista mallia. Ne ohjaavat arvioimaan, milloin vuokraukseen liittyy alihankintatoimintaa, ja kun kyse on alihankinnasta, malli sisältää ns. alihankkijan sitoumuksen luomuvälvontaan. Kun vuokraukseen ei liity alitoimintaa (esim. rahtikuivaus ja varastointi), voi käyttää mallia "Vuokrasopimus". "Vuokra- ja alihankintasopimus" -malli, sisältää ns. alihankkijan sitoumuksen.

Alihankintasopimus -mallia voi käyttää alihankinta tilanteissa, joihin eli liity vuokrausta. Esimerkiksi kun naapuri hoitaa viljan kuivauksen, muttei varastoi viljaa.

Alihankkijan sitoumus -malli sisältää esimerkin lainsäädännön edellyttämästä alihankkijan sitouksesta luonnonmukaisen tuotannon välvontaan. Mallia voi täydentää muilla mahdollisilla asioilla, joista on sovittava päämiehen ja alihankkijan välillä.

Kuivuripäiväkirja on mallipohja kuivurissa varastoitujen tuote-erien kirjanpitoa varten. Se soveltuu käytettäväksi myös tilanteissa, joissa kuivurissa varastoidaan muiden toimijoiden tuotteita. Se sisältää sarakkeet myös viljakaupan GMP-standardin vaatimille tiedoille. Suppea kui-

viripäiväkirja on sama kuin edellinen, mutta ilman GMP-standardin vaatimia tietoja.

Vaatimuksenmukaisuusvakuutus -mallipohjaa voi viljelijä käyttää antaessa vakuutuksen, että tietty tuote-erä on tuotettu luonnonmukaisen tuotannon vaatimusten mukaisesti. Vaatimuksenmukaisuusvakuutusta voi käyttää myös saateasiakirjana, sillä mallin alareunassa on paikka tiedoille, joita vaaditaan kun pakkaamattomia luomutuotteita kuljetetaan kahden luomuvälvontaan kuuluvan toimijan välillä. Muista aina säilyttää kopio jokaisesta vakuutuksesta itselläsi varastokirjanpitoa ja mahdollista ristiintarkastusta varten.

GMO-vakuutus -mallipohjan avulla toimija voi antaa vakuutuksen, ettei tuote sisällä muuntogeenistä materiaalia eikä sitä ole tuotettu muuntogeenisten organismien avulla.

Lannanluovutus selvityksellä lantaa luovuttava tila antaa vakuutuksen tuotannon laajaperäisyydestä.

Taimituottajan ilmoituksella voi teinitaimien (ks. kappale 19.6.3) tuottaja antaa luomuviljelijälle vakuutuksen luomuviljelyyn tarkoitettujen taimien alkuperästä ja kasvatuksesta.

22.5 Tarkastus

Itsearviointilomaketta (Luomuvälvontalomake 4h) voi käyttää muistilistana tuotantotarkastukseen valmistautumista varten.

Toimijan selvitys tuotantotarkastuksesta -lomakkeella viljelijä voi kirjata oman näkemyksensä tuotantotarkastuksen kulusta tai sillä havaituista asioista tai tarkastajan johtopäätöksistä. Selvitys on erityisen tärkeä, jos viljelijä on eri mieltä tarkastajan kanssa. Täytetyn lomakkeen voi jättää tarkastajalle tai toimittaa ELY-keskukseen viikon kuluessa tarkastuksesta.

Tarkastajille on annettu ohje antaa viljelijälle lomake 5 (viljelijän selvitys) mahdollista palautteen antamista varten jokaisen tarkastuksen yhteydessä. Selvityksellä viljelijä voi halutessaan antaa oman näkemyksen tarkastuksen kulusta, mikä on erityisen tärkeää, jos viljelijä on eri mieltä tarkastajan kanssa. Täytetyn lomakkeen voi jättää tarkastajalle tai toimittaa ELY-keskukseen. Palautteen antamisella tarkastuksen yhteydessä toivotaan myös voitavan vähentää tarvetta viljelijän muodolliseen kuulemiseen, sillä ELY-keskus kuulee viljelijää ennen päätöksentekoa rikkomuksissa, joista normaalisti on seuraamuksena markkinointikielto. Toimijan selvityksen antaminen ei millään tavoin vie mahdollisuutta hallintolain 34 §:n mukaiseen asianomaisen kuulemiseen. ELY-keskus kuulee viljelijää ennen kuin se esimerkiksi antaa seuraamuksen säännöstenvastaisuudesta.

LIITE 1

Luonnonmukaiseen tuotantoon soveltuvat lannoitteet, maanparannusaineet, kasvinsuojeluaineet ja perusaineet**I LANNOITTEET JA MAANPARANNUSAINHEET (toimeenpanoasetuksen (EY) N:o 889/2008 liite I)**

Kaikkia tuotteita koskevat yleiset edellytykset:

- käyttö ainoastaan, jos ravinnetarvetta ei kyetä täyttämään palkokasvien viljelyllä ja luonnonmukaisesta tuotannosta peräisin olevan karjanlannan tai orgaanisen aineksen käytöllä
- toimijoiden pidettävä kirjaa käyttötärpeestä
- käyttö yleisessä maataloudessa sovellettavan kyseisten tuotteiden markkinoille saattamista ja käyttöä koskevan lainsäädännön mukaisesti.
- Tuotteet voivat sisältää luettelossa mainittuja aineita myös yhdistelmätuotteina:

Nimitys	Kuvaus, koostumusvaatimukset, käytön edellytykset
- Lanta	- eläinten ulosteiden ja kasviaineen (kuivikkeet) sekoituksesta koostuva tuote. - teollisesta eläinten kasvatuksesta tulevat kiellettyjä
- Kuivattu lanta ja siipikarjan dehydraatio (kuivattu) lanta	- teollisesta eläinten kasvatuksesta tulevat kiellettyjä
- Eläinten kiinteän ulosteen komposti, mukaan lukien siipikarjan lanta ja kompostoitu lanta	- teollisesta eläinten kasvatuksesta tulevat kiellettyjä
- Eläinten nestemäinen uloste (liete-lanta, virtsa, jne.)	- käyttö valvotun fermentoinnin ja/tai asianmukaisen laimennuksen jälkeen. - teollisesta eläinten kasvatuksesta tulevat kiellettyjä.
- Sekakomposti kotitalousjätteestä tai fermentoitu kotitalousjätteen seos	- syntypaikalla erotellusta kotitalousjätteestä, joka on kompostoitu tai anaerobisesti fermentoitu biokaasun tuottamiseksi, saatu tuote. - ainoastaan kasvi- ja eläinperäinen kotitalousjäte. - ainoastaan, jos tuotettu jäsenvaltion hyväksymässä suljetussa ja valvotussa keräysjärjestelmässä. - kuiva-aineen enimmäispitoisuudet milligrammoina kilogrammaa kohti; kadmium: 0,7; kupari: 70; nikkeli: 25; lyijy: 45; sinkki: 200; elohopea: 0,4; kromi (kokonaismäärä): 70; kromi (VI): ei havaittavia määriä
- Turve	- käyttö rajattu puutarhatalouteen (kauppapuutarhat, kukkaviljely, puunviljely, taimitarhat).
- Sienten kasvatuksessa käytetyt kompostit	- kasvualustan alkuperäisen koostumuksen on rajoitettava tässä luettelossa esiintyviin tuotteisiin.
- Matojen (matokomposti) ja hyönteisten ulosteet	
- Guano	
- Sekakomposti kasviaineksista tai fermentoitu kasviainesten seos	- sellaisten kasviainesten seoksesta, jotka on kompostoitu tai anaerobisesti fermentoitu biokaasun tuottamiseksi, saatu tuote.
- Biokaasuliete, joka sisältää eläimistä saatavia sivutuotteita, jotka on mädätetty yhdessä tässä liitteessä luetellun kasvi- tai eläinperäisen aineksen kanssa	- Luokkaan 3 kuuluvat eläimistä saatavat sivutuotteet (luonnonvaraisista eläimistä saatavat sivutuotteet mukaan luettuina) ja luokkaan 2 kuuluva ruoansulatuskanavan sisältö (luokat 2 ja 3 sellaisina kuin ne on määritelty Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1069/2009(*) eivät saa olla peräisin teollisesta eläinten kasvatuksesta. - Prosessien on oltava komission asetuksen (EU) N:o 142/2011(**) mukaisia. - Ei sovelleta syötäviin kasvinsiiniin. Katso Eviran tulkinta kohdasta 16.2 Täydennyslannoitteet.

- Lannoitteina käytetyt kasvipäriset orgaaniset tuotteet ja sivutuotteet	- esimerkiksi: öljykakkujauho, kaakaopavun kuoret, mal-lasidut <i>Eviran tulkinta: Esimerkkejä tämän kohdan mukaisista lannoitteista ovat myös turpeen tuhka, oljen tuhka ja biohiili.</i>
Seuraavat eläinperäiset tuotteet ja sivutuotteet: - Verijauho - Sarveisluujauho - Sarveisjauho - Luujauho tai degelatinoitu luujauho - Kalajauho - Lihajauho - Höyhenjauho, karvoista ja vuodista valmistettu jauho - Villa - Turkki - Karvat - Maitotuotteet - Hydrolysoidut proteiinit	- kromin (VI) enimmäispitoisuus: ei havaittavia määriä - Ei sovelleta syötäviin kasvinosiin. <i>Katso Eviran tulkinta kohdasta 16.2 Täydennyslannoitteet.</i>
- Merilevä ja merilevätuotteet	- Jos ne saadaan suoraan: 1) fyysisissä prosesseissa, joihin sisältyy kuivaus, jäädytys ja jauhaminen. 2) uuttamalla vettä tai nestemäisen hapon ja/tai alkali-sen liuoksen kanssa. 3) käymisellä.
- Sahanpuru tai lastut	- puu, jota ei kaatamisen jälkeen ole käsitelty kemiallisesti.
- Kompostoitu kuorike	- puu, jota ei kaatamisen jälkeen ole käsitelty kemiallisesti.
- Puun tuhka	- puusta, jota ei kaatamisen jälkeen ole käsitelty kemiallisesti.
- Pehmeä, jauhettu raakafosfaatti	- lannoitteista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) 2003/2003 ⁽¹⁾ liitteessä I olevan A.2 jakson 7 kohdassa määritelty tuote - kadmiumpitoisuus enintään 90 mg/kg P ₂ O ₅ :tä - ⁽¹⁾ EU:n Virallinen lehti L304, 21.11.2003, s. 1
- Alumiinipitoinen kalsiumfosfaatti	- asetuksen (EY) 2003/2003 ⁽¹⁾ liitteessä I olevan A.2 jakson 6 kohdassa määritelty tuote - kadmiumpitoisuus enintään 90mg/kg P ₂ O ₅ :tä - käyttö rajattu emäksiseen maaperään (pH >7,5)
- Kuona	- asetuksen (EY) 2003/2003 ⁽¹⁾ liitteessä I olevan A.2 jakson 1 kohdassa määritelty tuote.
- Raaka kaliumsuola tai kainiitti	- asetuksen (EY) 2003/2003 ⁽¹⁾ liitteessä I olevan A.3 jakson 1 kohdassa määritelty tuote (<i>EY-tyypinimi "luonnon kaliumsuola"</i>) <i>Eviran tulkinta: esimerkiksi teräskuona ja masuunikuona)</i>
- Magnesiumsuolaa mahdollisesti sisältävä kaliumsulfaatti	- Raa'asta kaliumsuolasta fyysisesti uuttamalla saatu tuote, joka sisältää mahdollisesti myös magnesiumsuolaa (<i>EY-tyypinimi "magnesiumsuolaa sisältävä kaliumsulfaatti"</i>)
- Tislausjäte ja sen uutteet	- lukuun ottamatta ammoniumtisleitä
- Kalsiumkarbonaatti (liitu, merkeili, jauhettu kalkkiminerale, kalkkipitoinen leväjauho (maerl), fosfaattikalkki)	- yksinomaan luonnosta peräisin oleva <i>Eviran tulkinta: Luomutuotantoon soveltumattomia kalkitusaineita ovat EY-tyypinimien mukaiset poltetut kalkit ja sammutet kalkit sekä kansallinen lannoitevalmisteiden tyypinimiluettelon tuotteet: meesakalkki, kalkkikiviseos, PCC-kalkin saostusjäännös, kalkkiuunin suodinpöly, kalkin sammutusjäännös, kalkin rikastusjäännös ja sokeritehtaan puhdistamokalkki.</i>
- Kalsium- ja magnesiumkarbonaatti	- yksinomaan luonnosta peräisin oleva - esimerkiksi: magnesiumliitu, jauhettu dolomiittikalkki
- Magnesiumsulfaatti (kiseriitti)	- yksinomaan luonnosta peräisin oleva

- Kalsiumkloridiliuos	- omenapuulle lehtilannoitteena havaitun kalsiumin puutoksen vuoksi
- Kalsiumsulfaatti (kipsi)	- asetuksen (EY) 2003/2003 ⁽¹⁾ liitteessä I olevan D jakson 1 kohdassa määritelty tuote
- Sokerin tuotannosta saatu liejukalkki (sokeritehdaskalkki)	- yksinomaan luonnosta peräisin oleva
- Vakuumisuolatuotannosta saatu liejukalkki	- sivutuote sokerintuotannosta, joka hyödyntää sokerijuurikasta
- Rikki (alkuainerikki)	- sivutuote vakuumisuolatuotannosta, joka hyödyntää vuorilla esiintyvää suolavettä
- Hivenaineet (boori, koboltti, kupari, rauta, mangaani, molybdeeni tai sinkki)	- asetuksen (EY) 2003/2003 ⁽¹⁾ liitteessä I olevan D jakson 3 kohdassa määritelty tuote
	- asetuksen (EY) 2003/2003 ⁽¹⁾ liitteessä I olevan E jaksossa luetellut epäorgaaniset hivenravinteet
	Huom! Yksinkertainen tapa tunnistaa hivenlannoitteen soveltuvuus luomutuotantoon on tuoteselosteen EY-lannoite-merkintä.
- Natriumkloridi	- yksinomaan vuorisuola
- Kivijauho ja savimineraalit	- <i>Eviran tulkinta: esimerkiksi kevytsora, perliitti tai vermiku-liitti</i>
- Leonardiitti (runsaasti humushappoja sisältävä stabiloimaton orgaaninen sedimentti)	- Yksinomaan, jos saatu kaivostoiminnan sivutuotteena
- Kitiini (Äyriäisten kuoresta saatu polysakkaridi)	- Yksinomaan, jos saatu kestävästä kalastuksesta, sellaisena kuin se on määritelty neuvoston asetuksen (EY) N:o 2371/2002 ^(***) 3 artiklan e alakohdassa, tai luonnonmukaisesta vesiviljelystä
- Makeissa sisävesissä hapettomissa olosuhteissa muodostunut orgaaninen sedimentti (esim. sapropeeli)	- Yksinomaan makeiden sisävesien vesitalouden sivutuotteena saadut tai entisiltä makean veden alueilta louhitut orgaaniset sedimentit
	- Tarvittaessa louhiminen olisi tehtävä siten, että vesiympäristöön kohdistuvat vaikutukset ovat mahdollisimman pienet
	- Yksinomaan sellaisista lähteistä saadut sedimentit, joissa ei esiinny torjunta-aineista, pysyvistä orgaanisista yhdisteistä tai bensiinin kaltaisista aineista johtuvaa saastumista
	- Kuiva-aineen enimmäispitoisuudet milligrammoina kilogrammaa kohti: kadmium: 0,7; kupari: 70; nikkeli: 25; lyijy: 45; sinkki: 200; elohopea: 0,4; kromi (kokonaismäärä): 70; kromi (VI): ei havaittavia määriä

(*) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1069/2009, annettu 21 päivänä lokakuuta 2009, muiden kuin ihmisravinnoksi tarkoitettujen eläimistä saatavien sivutuotteiden ja niistä johdettujen tuotteiden terveyssäännöistä sekä asetuksen (EY) N:o 1774/2002 kumoamisesta (EUVL L 300, 14.11.2009, s. 1).

(**) Komission asetus (EU) N:o 142/2011, annettu 25 päivänä helmikuuta 2011, muiden kuin ihmisravinnoksi tarkoitettujen eläimistä saatavien sivutuotteiden ja niistä johdettujen tuotteiden terveyssäännöistä sekä asetuksen (EY) N:o 1774/2002 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1069/2009 täytäntöönpanosta sekä neuvoston direktiivin 97/78/EY täytäntöönpanosta tiettyjen näytteiden ja tuotteiden osalta, jotka vapautetaan kyseisen direktiivin mukaisista eläinlääkärintarkastuksista rajatarkastusasemilla (EUVL L 54, 26.2.2011, s. 1).

(***) Neuvoston asetus (EY) N:o 2371/2002, annettu 20 päivänä joulukuuta 2002, elollisten vesiluonnonvarojen säilyttämisestä ja kestävästä hyödyntämisestä yhteisessä kalastuspolitiikassa (EYVL L 358, 31.12.2002, s. 59)

II KASVINSUOJELUAINEEET (toimeenpanoasetuksen (EY) N:o 889/2008 liite II)

Yleiset edellytykset, joita sovelletaan kaikkiin seuraavista tehoaineista koostuviin tai niitä sisältäviin tuotteisiin:

- käyttö ainoastaan, jos kasvintuhoojia ei voida torjua viljelytekniikalla, viljelykierrolla, laji- ja laji-kevalinnalla, luontaisilla vihollisilla tai termisillä prosesseilla
- käyttö edellyttää kasvinsuojelusuunnitelmassa määriteltyjen torjuntakynnysten ylittymistä
- toimijan on pidettävä kirjaa käyttötärpeestä
- käyttö ainoastaan voimassa olevan torjunta-aineita koskevan lainsäädännön erityisten säännösten ja määräysten mukaisesti. Kaikkien tässä liitteessä lueteltujen aineiden on täytettävä ainakin komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) N:o 540/2011* liitteessä täsmennetyt käytön edellytykset. Luonnonmukaista tuotantoa koskevat tiukemmat käytön edellytykset täsmennetään kunkin taulukon toisessa sarakkeessa.

Nimi	Kuvaus, koostumusvaatimukset, käytön edellytykset
1. Kasvi- tai eläinperäiset aineet	
<i>Azadirachta indica</i> -lajista (neempuu) uutamalla saatu atsadiraktiini	
Perusaineet	Ainoastaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1107/2009 23 artiklan 1 kohdassa tarkoitetut perusaineet, jotka sisältyvät Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 2 artiklassa olevaan "elintarvikkeen" määritelmään ja ovat kasvi- tai eläinperäisiä. Aineita ei saa käyttää rikkakasvien vaan ainoastaan tuhoojien ja tautien torjunta-aineena. Katso myös ohjeistus tämän ohjeen kappaleesta 17.2 ja liite IIa.
Mehiläisvaha	Ainoastaan leikkaushaavojen käsittelyaineena/suoja-aineena.
Hydrolysoituneet proteiinit gelatiinia lukuun ottamatta	
Laminariini	Merilevä on kasvatettava joko luonnonmukaisesti 6 d artiklan mukaisesti tai korjattava kestäväällä tavalla 6 c artiklan mukaisesti
Feromonit	Ainoastaan pyydyksissä ja haihduttimissa.
Kasviöljyt	Kaikkiin käyttötarkoituksiin, paitsi rikkakasvien torjunta-aineena. <i>Eviran tulkinta: Esimerkiksi minttu, mäntyöljy, kuminaöljy</i>
<i>Chrysanthemum cinerariaefolium</i> -lajista uutetut pyretriinit	<i>Eviran tulkinta: Soveltuvia ovat myös synergistiä sisältävät luonnonpyretriinivalmisteet.</i>
Pyretroidit (ainoastaan deltametriini ja lambda-syhalotriini)	Ainoastaan pyydyksissä, joissa on erityisiä houkuttimia. Ainoastaan oliivikärpäsän (<i>Bactrocera oleae</i>) ja Välimeren kärpäsän (<i>Ceratitis capitata</i> Wied) torjuntaan.
<i>Quassia amara</i> -lajista uutettu kvassia	Ainoastaan hyönteisten torjunta-aineena, karkotteena.
Hajukarkottimet, eläin- tai kasvipäriset / lampaanrasva	Yksinomaan muissa kuin syötävissä kasvinosissa ja silloin, kun lampaat tai vuohet eivät nauti kasviaineistoa

Nimi	Kuvaus, koostumusvaatimukset, käytön edellytykset
2. Mikro-organismit tai mikro-organismien tuottamat aineet	
Mikro-organismit	Ei GMO-peräiset tuotteet. <i>Eviran tulkinta: Esimerkiksi bakteerit, virukset ja sienet (esim. harmaaorvakka)</i>
Spinosadi	

3. Muut kuin 1 ja 2 jaksossa mainitut aineet

Nimi	Kuvaus, koostumusvaatimukset, käytön edellytykset
Alumiinisilikaatti (kaoliini)	
Kalsiumhydroksidi	Sienitautien torjunta-aine käytettäessä ainoastaan hedelmäpuissa, taimitarhat mukaan luettuna, lehtipuunsyövän (<i>Nectria galligena</i>) torjuntaan
Hiilidioksidi	
Kupariyhdisteet kuparihydroksidin, kuparioksykloridin, kuparioksidin, Bordeaux-seoksen ja kolmiemäksisen kuparisulfaatin muodossa	Enintään 6 kilogrammaa kuparia hehtaaria kohden vuodessa. Monivuotisten kasvien osalta jäsenvaltiot voivat ensimmäisestä kohdasta poiketen säätää, että 6 kilogrammaa kuparia oleva enimmäismäärä voidaan ylittää tietynä vuonna edellyttäen, että viiden vuoden (kyseinen vuosi ja neljä edeltävää vuotta) aikana tosiasiallisesti käytetty keskimäärä ei ylitä 6:ta kilogrammaa.
Eteeni	
Rasvahapot	Kaikkiin käyttötarkoituksiin, paitsi rikkakasvien torjunta-aineena.
Rautafosfaatti (rauta(III)ortofosfaatti)	Viljelykasvien väliin pintasiroteltavat valmisteet.
Piimaa	
Rikkikalkki (kalsiumpolysulfidi)	
Parafiiniöljy	
Kaliumvetykarbonaatti (kaliumbikarbonaatti)	
Kvartsihiekkä	
Rikki	

(*) Komission täytäntöönpanoasetus (EU) N:o 540/2011, annettu 25 päivänä toukokuuta 2011, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1107/2009 täytäntöönpanosta hyväksytyjen tehoaineiden luettelon osalta (EUVL L 153, 11.6.2011, s. 1).

LUOMUTUOTANTOON SOVELTUVAT PERUSAIHEET (tilanne 31.3.2018)

Auringonkukkaöljy	Valmistetyyppi: öljydispersio (OD) Käyttötarkoitus: sienitautien torjunta-aineena mm. tomaattihärmää vastaan Tarkemmat ehdot ja taustatiedot: Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2016/1978
Etikka	Valmistetyyppi: peittäusneste (LS) Käyttötarkoitus: sienitautien (härmä) ja bakteerien torjunta-aineena monille eri kasvilajeilla ruiskutteena ja siementen peittäusaineena Tarkemmat ehdot ja taustatiedot: Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 1108/2015
Fruktoosi	Valmistetyyppi: vesiliukoinen rae (SP) Käyttötarkoitus: viljelykasvin itsepuolustusmekanismien elisitorina (heräteaineena) mm. omenakääriäisen torjunnassa Tarkemmat ehdot ja taustatiedot: Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2015/1392
Hera	Valmistetyyppi: teknisesti vaikuttava aine (TC) Käyttötarkoitus: sienitautien (härmä) torjunta-aineena kasvihuonekurkulla ja kurpitsalla Tarkemmat ehdot ja taustatiedot: Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2016/560
Kitosaanihydrokloridi	Valmistetyyppi: vesiliukoinen rae (SP) Käyttötarkoitus: kasvustoon levitettynä tai siementen käsittelyyn. Vaikutusta ensisijaisesti viljelykasvin itsepuolustusmekanismien elisitorina (heräteaineena), mutta vaikutusta myös sieni- ja bakteeritaudeille monilla eri kasvilajeilla. Tarkemmat ehdot ja taustatiedot: Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 563/2014
Lesitiini	Valmistetyyppi: emulsiokonsentraatti (EC) Käyttötarkoitus: sienitautien (härmä) torjunta-aineena useilla vihanneksilla ja hedelmäkasveilla Tarkemmat ehdot ja taustatiedot: Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2015/1116
Nokkonen	Valmistetyyppi: dispersiokonsentraatti (DC) 1. Eloperäiseen aineeseen sekoitettuna ja katteeksi maahan levittynä, 2. Käyte ruiskutteena Käyttötarkoitus: sienitautien, hyönteisten ja punkkien torjunta-aineena mm. vihannesten, hedelmien ja perunan viljelyssä. Tarkemmat ehdot ja taustatiedot: Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2017/419
Olut	Valmistetyyppi: laimentamatta käytettävä neste (AL) Käyttötarkoitus: nilviäisten torjuntaan kaikilla kasveilla Tarkemmat ehdot ja taustatiedot: Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2090/2017
Peltokorte	Valmistetyyppi: dispersiokonsentraatti (DC) Käyttötarkoitus: sienitautien torjunta-aineena (härmä), jolla on vaikutusta viljelykasvin itsepuolustusmekanismien elisitorina (heräteaineena) useilla eri kasvilajeilla, kuten hedelmäpuilla ja kasvihuonevihanneksilla. Tarkemmat ehdot ja taustatiedot: Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 462/2014
Ruokosokeri (sakkaroosi)	Valmistetyyppi: vesiliukoinen rae (SP) Käyttötarkoitus: viljelykasvin itsepuolustusmekanismien elisitorina (heräteaineena) mm. omenakääriäisen torjunnassa Tarkemmat ehdot ja taustatiedot: Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 916/2014
Sinapinsiemenjauhe	Valmistetyyppi: veteen liettyvä peittäusjauhe (WS) Käyttötarkoitus: vehnän haisunoen torjuntaan Tarkemmat ehdot ja taustatiedot: Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2017/2066

